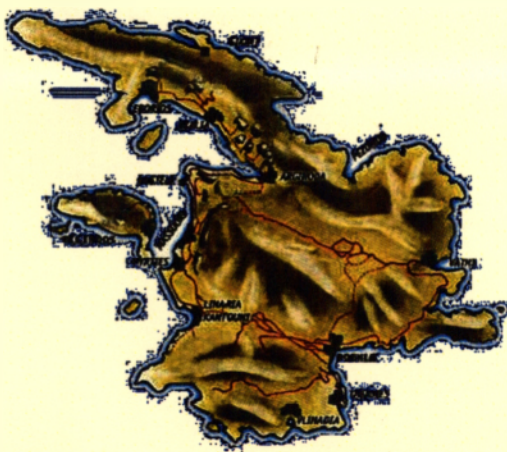

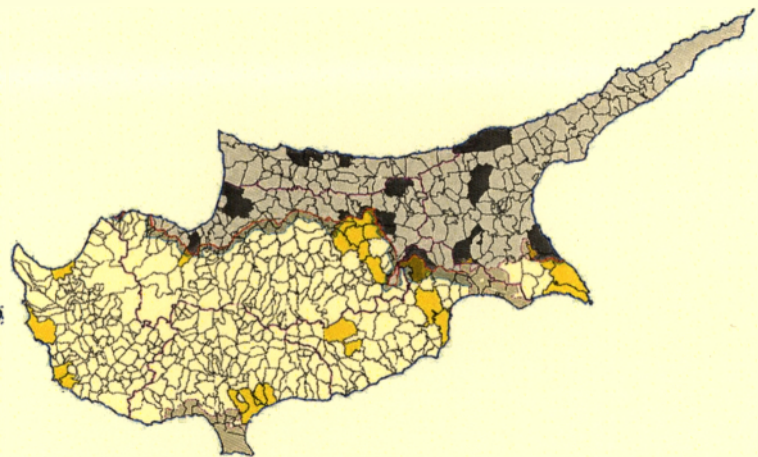
ΑΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Η ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΤΗΝ ΚΑΛΥΜΝΟ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ
ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΙΤΑΛΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΓΛΟΚΡΑΤΙΑΣ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΑ
ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Γιαννικουρής Μαμουζέλλος

Παναγιώτα Ηρακλέους

Επιβλέπων: Δρ. Λεωνίδας Α. Παπακωνσταντινίδης, Καθηγητής

Καλαμάτα, Ιανουάριος 2012

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση, ως αναπόσπαστο στοιχείο του ευρύτερου πολιτικού συστήματος μιας χώρας επηρεάζεται, διαμορφώνεται και καθορίζεται, στο πέρασμα των χρόνων, από τις ανακατατάξεις, την οικονομία, τα ήθη και τα έθιμα. Διάφοροι κατακτητές αφήνουν το στίγμα τους στην οργάνωση των κοινωνιών. Μάλιστα, η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι δυνατόν να έχει υιοθετήσει και να διατηρεί, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, στοιχεία του συστήματος διοίκησης που επέβαλλε ο κατακτητής.

Η παρούσα πτυχιακή μελέτη έχει τίτλο: «Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Κάλυμνο και στην Κύπρο, την περίοδο της Ιταλοκρατίας και της Αγγλοκρατίας, αντίστοιχα. Σύγκριση και Συμπεράσματα». Απώτερος στόχος της συγκεκριμένης μελέτης είναι να διερευνήσει τους μηχανισμούς εκείνους βάσει των οποίων διαμορφώνεται η Τοπική Αυτοδιοίκηση υπό το ζυγό του κατακτητή και εξελίσσεται ιστορικά.

Για το σκοπό αυτό χωρίζεται σε τρία κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο, μετά από μια σύντομη παρουσίαση των διοικητικών συστημάτων που εφαρμόστηκαν στην Κάλυμνο, καθώς και των ιστορικών γεγονότων με τα οποία σχετίζονται, περιγράφεται αναλυτικά η Τοπική Αυτοδιοίκηση της Καλύμνου την περίοδο της Ιταλοκρατίας. Επίσης, παρατίθενται στοιχεία του συστήματος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης του νησιού σήμερα και της εξάρτησής του από την πολιτική του ελληνικού κράτους.

Στο δεύτερο κεφάλαιο πραγματοποιείται μια σύντομη ιστορική αναδρομή του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Κύπρου ενώ, αναλύεται διεξοδικά ο τρόπος με τον οποίο θεμελιώθηκε το αυτοδιοικητικό σύστημα οργάνωσης στη μεγαλόνησο κατά την αγγλική κατοχή. Επιπλέον, παρουσιάζεται συνοπτικά η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Κύπρο σήμερα.

Η σύγκριση που επιχειρείται στο τρίτο κεφάλαιο, μεταξύ της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Καλύμνου και της Κύπρου, δύο κοινωνιών με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά η καθεμιά και κοινό χαρακτηριστικό το πέρασμα του κατακτητή επιτρέπει την πληρέστερη και σφαιρικότερη κατανόηση του θέματος, το οποίο πραγματεύεται η πτυχιακή αυτή μελέτη. Επίσης, επιτρέπει την εξαγωγή συμπερασμάτων, που αναλύονται στο συγκεκριμένο κεφάλαιο.

Σε αυτόν τον σύντομο πρόλογο θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά τον επιβλέποντα Καθηγητή Δρ. Λεωνίδα Παπακωνσταντινίδη, Καθηγητή και

Προϊστάμενο του Τμήματος Διοίκησης Μονάδων Τοπικής Αυτοδιοίκησης, της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας του ΑΤΕΙ Καλαμάτας, για την ηθική και επιστημονική στήριξη που μας παρείχε, κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της παρούσας εργασίας. Ευχαριστούμε επίσης τα μέλη της Τριμελούς Επιτροπής Εξέτασης της Εργασίας, καθώς επίσης και όλους όσους συνέβαλλαν, έμμεσα ή άμεσα, στην ολοκλήρωσή της.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	I
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΑΛΥΜΝΟ	I
1.1 Η Τοπική Αυτοδιοίκηση της Καλύμνου πριν την Ιταλική Κατοχή	1
1.1.1 Προοθωμανική Περίοδος (330-1523)	1
1.1.2 Τουρκοκρατία (1523-1912)	5
1.2 Η Τοπική Αυτοδιοίκηση της Καλύμνου την Περίοδο της Ιταλικής Κατοχής (1912-1943)	11
1.2.1 Πρώτη Περίοδος (1912-1923)	11
A. Ιστορική Αναδρομή.....	11
B. Οργάνωση - Διοίκηση Πρώτης Περιόδου.....	14
1.2.2 Δεύτερη Περίοδος (1923-1943)	16
A. Ιστορική Αναδρομή.....	16
B. Τα Σημαντικότερα Ιστορικά Γεγονότα μέχρι την Ενσωμάτωση (1943-1948).....	18
Γ. Οργάνωση - Διοίκηση Δεύτερης Περιόδου.....	19
- Νομοθετική Οργάνωση.....	19
- Διοικητική Οργάνωση.....	20
- Η Δημοτική Πολιτική – Τοπική Αυτοδιοίκηση.....	23
1.2.3 Αξιολόγηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Κάλυμνο την Περίοδο της Ιταλοκρατίας	25
1.3 Από την Ενσωμάτωση με την Ελλάδα (1947) στον Σημερινό Καλλικράτη	27
1.3.1 Κεντρική διοίκηση	28
A. Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.....	28
1.3.2 Τοπική Αυτοδιοίκηση	29
A. Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.....	29
B. Δήμος Καλυμνίων.....	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ	35

2.1 Η Τοπική Αυτοδιοίκηση της Κύπρου πριν την Αγγλική Κατοχή.....	35
2.1.1 Τουρκοκρατία (1571-1878).....	35
2.2 Η Τοπική Αυτοδιοίκηση της Κύπρου την Περίοδο της Αγγλικής Κατοχής (1878-1960).....	39
2.2.1 Ιστορικά Γεγονότα.....	39
2.2.2 Οργάνωση – Διοίκηση.....	41
2.2.3 Αξιολόγηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Κύπρο την Περίοδο της Αγγλοκρατίας.....	46
2.3 Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Κύπρο μετά την Αγγλοκρατία	48
2.3.1 Μεταβατική Περίοδος(1959-1985).....	48
2.3.2 Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Κύπρο στη Σύγχρονη Περίοδο.....	50
Α. Υπουργείο Εσωτερικών.....	51
Β. Επαρχιακές Διοικήσεις.....	51
Γ. Συμβούλια Βελτιώσεως.....	52
Δ. Χωρικές Αρχές.....	52
Ε. Δήμοι.....	53

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΙΤΑΛΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΑΓΓΛΟΚΡΑΤΙΑΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	59
--	-----------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	66
--------------------------	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΑΛΥΜΝΟ

Στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας πραγματοποιείται μια σύντομη ιστορική ανασκόπηση της εξέλιξης του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Κάλυμνο.

Με βάση τη διοικητική δομή και οργάνωση στην άσκηση εξουσίας σε τοπικό επίπεδο για το συγκεκριμένο νησί, τα διαφορετικά διοικητικά συστήματα που υιοθετήθηκαν ή επιβλήθηκαν στο βάθος του χρόνου μπορούν να διακριθούν σε τρεις κατηγορίες, που συμπίπτουν με τις τρεις διαφορετικές χρονικές περιόδους, κατά τις οποίες ο έλεγχος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης πραγματοποιούνταν από τις κεντρικές διοικήσεις της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, του Ιταλικού Κράτους και της Ελληνικής Πολιτείας.

Τα διοικητικά συστήματα που εφαρμόστηκαν για την οργάνωση και λειτουργία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης του νησιού παρουσιάζονται στα επόμενα κεφάλαια μέσω των χρονικών περιόδων στις οποίες εφαρμόστηκαν και σχετίζονται με τα ιστορικά γεγονότα που οδήγησαν στην αποδοχή ή επιβολή τους.

Δεδομένου του περιορισμένου αριθμού διασωθέντων ιστορικών αναφορών για τη διοίκηση της Καλύμνου πριν την κατάκτηση της νήσου από την Οθωμανική Αυτοκρατορία, η μελέτη του εφαρμοζόμενου διοικητικού σχήματος καθίσταται δυσχερής και για αυτόν το λόγο, τα στοιχεία που παραθέτονται στη συγκεκριμένη εργασία είναι περιορισμένα ενώ, η αντίστοιχη χρονική περίοδος παρουσιάζεται συνολικά με τον όρο: 'Προοθωμανική Περίοδος'.

1.1 Η ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΙΤΑΛΙΚΗ ΚΑΤΟΧΗ

1.1.1. ΠΡΟΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Με τον όρο: 'Προοθωμανική Περίοδο' στη συγκεκριμένη εργασία νοείται η χρονική περίοδος και τα ιστορικά γεγονότα που λαμβάνουν χώρα πριν την

Οθωμανική κατοχή το 1523. Συνοπτικά περιλαμβάνει τις παρακάτω ιστορικές περιόδους:

- Νεολιθική Περίοδος (περίπου 4000-2800/2700π.χ.)
- Εποχή του Χαλκού (2800/2700-1100π.χ.)
- Σκοτεινοί Χρόνοι – Γεωμετρική Περίοδος (1100-700π.χ.)
- Αρχαϊκή Περίοδος (700-480π.χ.)
- Κλασική Περίοδος (479-323π.χ.)
- Ελληνιστική Περίοδος (323-30π.χ.)
- Ρωμαϊκή Περίοδος (30π.χ.-330μ.χ.)
- Βυζαντινή Περίοδος (330-1309μ.χ.)
- Ιπποτοκρατία (1309-1523μ.χ.)

Οι σημαντικότερες περιόδους στις οποίες αναπτύσσονται σημαντικά διοικητικά συστήματα στην Τοπική Αυτοδιοίκηση της Καλύμνου αφορούν στη Βυζαντινή Περίοδο και στην Ιπποτοκρατία (Κουτελλάς, 1998).

Η Βυζαντινή Περίοδος διακρίνεται σε τρεις υποπεριόδους:

1. Παλαιοχριστιανική (4^{ος} - 7^{ος} αιώνας): Χαρακτηρίζεται από τη μεγάλη ανάπτυξη και οικονομική ακμή του νησιού που βασίζεται κυρίως στη διεξαγωγή του Εμπορίου και τις μετακινήσεις μέσω θαλάσσης. Η μεγάλη αυτή ανάπτυξη δεν αφορά μόνο στην ανάπτυξη της Καλύμνου αλλά γενικότερα ολόκληρης της Ανατολικής Μεσογείου, εξαιτίας της μεταφοράς της πρωτεύουσας από το Μέγα Κωνσταντίνο, από τη Ρώμη στην Κωνσταντινούπολη (Κουτελλάς, 1998).

2. Σκοτεινοί Αιώνες – Εικονομαχία (7^{ος} - 9^{ος} αιώνας): Κατά την περίοδο αυτή η ειρήνη που επικρατούσε στην Ανατολή παύει να υφίσταται και εμφανίζονται επικίνδυνοι εχθροί για όλα τα νησιά του Αιγαίου. Οι λεηλασίες και οι καταστροφές που προκαλούνται κυρίως από τους Πέρσες και στη συνέχεια από τους Άραβες οδηγούν στην ανάγκη αποτελεσματικότερης άμυνας. Για αυτόν κυρίως το λόγο η Βυζαντινή διοίκηση επιβάλλει μια νέα διοικητική διαίρεση της Αυτοκρατορίας με τη μορφή των θεμάτων. Έτσι, με τη νέα διοικητική δομή τα Βόρεια Δωδεκάνησα, συμπεριλαμβανομένης της νήσου Καλύμνου, υπάγονται στο θέμα Σάμου (Κουτελλάς, 1998).

Σε ό,τι αφορά στη διοίκηση της Καλύμνου, τον 8^ο αιώνα γεννιέται η έννοια της «Κοινότητας» με βασικό στόχο την ενίσχυση των μεσαιών και κατώτερων

κοινωνικών τάξεων έναντι των ισχυρών. Η διοίκηση των Κοινοτήτων πραγματοποιείται μέσω της αιρετής διαδικασίας, με την ανάδειξη αρχόντων, με βασικά καθήκοντα την είσπραξη των φόρων εκ μέρους της κεντρικής διοίκησης και την απονομή δικαιοσύνης. Αν και η έννοια της εκλογής διαφέρει σημαντικά από τη σημερινή, θεωρείται ελληνικός θεσμός και δεν αναπτύχθηκε από τους μετέπειτα κατακτητές. Με την υπαγωγή της Καλύμνου στο διοικητικό θέμα της Σάμου, η διαχείριση των κοινών εξακολουθεί να πραγματοποιείται από άρχοντες εκλεγμένους από το λαό (Φραγκόπουλος, 1993).

3. Μεσοβυζαντινή (4^{ος} αιώνας - 1204) - Υστεροβυζαντινή Περίοδος (1204 - 1309): Η ανακοπή στην ανάπτυξη της Καλύμνου που πραγματοποιήθηκε κατά την προηγούμενη χρονική περίοδο των Βυζαντινών χρόνων, συνεχίζεται και κατά τον 9^ο αιώνα, εξαιτίας των πειρατικών επιδρομών κυρίως των Σαρακινών και των Αράβων. Από τον 10^ο αιώνα και μετά λόγω της σθεναρά αμυντικής πολιτικής των βυζαντινών έναντι των εισβολέων δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για τη συνέχιση της ανάπτυξης στην Κάλυμνο. Από τα τέλη του 11^{ου} αιώνα, οι επιδρομές επανεμφανίζονται από τους Σελτζούκους Τούρκους και στη συνέχεια από τους Δυτικούς με τις Σταυροφορίες, που διεκδικούν τα νησιά του Αιγαίου. Μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1204 από τους Σταυροφόρους η Κάλυμνος παραμένει ελεύθερη υπό το καθεστώς εξουσίας της οικογένειας των Γαβαλάδων που κυβερνούσαν τότε τη Ρόδο και την Κω. Από το 1224 έως το 1234 η διοίκηση των Γαβαλάδων υπάγεται στην αυτοκρατορία της Νίκαιας, ενώ το 1249 ο Βυζαντινός Αυτοκράτορας της Νίκαιας ανακαταλαμβάνει τα νησιά και στέλνει στην Κάλυμνο και στη Λέρο το Δούκα Κωνσταντίνο Διογένη, για την απογραφή και την εξίσωση των δύο νησιών σε μία προσπάθεια αναδιοργάνωσής τους. Από το 1261 με την ανακατάληψη της Κωνσταντινούπολης από το Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγο ακολουθεί μια περίοδος εναλλαγής κατακτητών στην Κάλυμνο, μέχρι την κατάληψη της νήσου από του Ιππότες του Τάγματος του Αγίου Ιωάννου το 1309.

Μια άλλη σημαντική περίοδος είναι η **Ιπποτοκρατία (1309-1523)**, που ξεκινά τον Αύγουστο του 1309 με την κατάληψη της Ρόδου από τους Ιππότες του Τάγματος του Αγ. Ιωάννη. Η κατάληψη της Καλύμνου πραγματοποιήθηκε στη συνέχεια κατά το έτος 1314, ακολουθώντας την τύχη των άλλων νησιών. Τη διοίκηση του τάγματος ασκεί ο Μέγας Μάγιστρος και η Γενική Σύνοδος. Από το 1309 έως τις αρχές του

1523 τη διοίκηση του τάγματος των Δωδεκανήσων με έδρα τη Ρόδο πραγματοποίησαν 29 Μάγιστροι από την Προβηγκία, τη Γαλλία, την Ισπανία, την Ωβέρνη και την Ιταλία. Η λήξη της Ιπποτοκρατίας σηματοδοτείται με την αποχώρηση των Ιπποτών στις 2 Ιουνίου του 1523 και στη συνέχεια την κατάληψη των νησιών από το Σουλεϊμάν το Μεγαλοπρεπή.

Ο πολύ μικρός αριθμός των Ιπποτών του νησιού, σε συνδυασμό με τον υφιστάμενο τουρκικό κίνδυνο, οδήγησαν στην ανάπτυξη γενικά καλών σχέσεων με τους ντόπιους νησιωτικούς πληθυσμούς. Το Τάγμα ασκεί γενικό έλεγχο ενώ οι ντόπιοι διατηρούν το δικαίωμα να έχουν τους δικούς τους αρχηγούς και εκπροσώπους, τις δικές τους περιουσίες, τη διαχείριση των κοινοτικών υποθέσεων, καθώς και το δικαίωμα να εναντιώνονται στις αποφάσεις των τοπικών διοικήσεων, προσφεύγοντας στο ανώτατο δικαστήριο της Ρόδου.

Η Κάλυμνος, η Κως και η Λέρος αποτελούν ενιαία και αυτόνομη διοικητική ομάδα, στην οποία αργότερα (1433) θα προστεθεί και η Νίσυρος. Διοικητής των νησιών αυτών είναι ένας Ιππότης, στον οποίο το δικαίωμα διοίκησης εκχωρείται έναντι ενοικίου. Αυτός φέρει τον τίτλο του *precettore* ή *comendatore* ή *baglino* ή *governatore* ή *luogotenente* ή και *priore*. Κατά την Ιπποτοκρατία 29 Ιππότες χρημάτισαν διοικητές της πρεκεπτορίας με έδρα την Κω.

Βασικό μέλημα του διοικητή, με εντολή του Μεγάλου Μαγίστρου, ήταν η συντήρηση των τειχών και η φροντίδα των φρουρών, στα πλαίσια της αμυντικής θωράκισης των νησιών έναντι της τουρκικής απειλής.

Ο Ιππότης ενοικιαστής της πρεκεπτορίας Κω - Καλύμνου - Λέρου - Νισύρου, όπως φαίνεται σε έγγραφο του 1502 έχει το δικαίωμα να διορίζει το διοικητή στην Κάλυμνο. Ο Ιππότης διοικητής φέρει τον τίτλο του **Καστελάνου της Καλύμνου** και κατοικεί στο κάστρο του.

Εκτός από την Ιπποτική διοίκηση στην Κάλυμνο λειτουργεί και ο θεσμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Υπάρχει το αξίωμα του καστροφύλακα που διατηρείται από το βυζαντινό διοικητικό σύστημα του 11^{ου} αιώνα, αυτός όμως διορίζεται από τον Ιππότη Καστελάνου του κάστρου. Άλλο αξίωμα είναι αυτό του Γραμματικού, Δημόσιου Νοταρίου και Νομικού του νησιού που φέρει τον τίτλο *'scriba insule Calami'* και διοριζόταν επίσης από το Τάγμα. Οι Καλύμνιοι διατηρούσαν το δικαίωμα να ορίζουν εκπροσώπους που θα αντιπροσώπευαν το νησί ενώπιον της Κεντρικής Εξουσίας (Κουτελλάς, 1998).

Οι εκπρόσωποι του νησιού σε αυτή τη φάση της ιστορίας του ονομάζονται 'Προεστώτες' ή 'Πρωτεύοντες'. Η επικράτηση αυτού του φεουδαρχικού καθεστώτος στο νησί της Καλύμνου κατά την Ιπποτοκρατία οδήγησε σταδιακά στη συγκέντρωση του πλούτου σε λιγιστά χέρια, με αποτέλεσμα η ανάδειξη των τοπικών αρχόντων να αποτελεί δικαίωμα μόνο για τους λίγους. Προεστώτες, κατά συνέπεια, γίνονταν μόνο οι γόννοι ισχυρών οικογενειών, που ευνοούνταν από την υφιστάμενη διοίκηση και ελάχιστα υπηρετούσαν τα συμφέροντα των πολλών, εκφυλίζοντας με αυτόν τον τρόπο την έννοια του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Φραγκόπουλος, 1993).

1.1.2 ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ

Μετά την παράδοση της Ρόδου από τους Ιππότες του Αγίου Ιωάννη στους Τούρκους του Σουλεϊμάν του Μεγαλοπρεπή, η Κάλυμνος υποτάσσεται εκούσια στην οθωμανική αυτοκρατορία και τελεί υπό τουρκική κατοχή για τέσσερις περίπου αιώνες (1523-1912). Η υποταγή της Καλύμνου βοήθησε στο να διατηρηθεί η αυτονομία της λόγω της ευνοϊκής αντιμετώπισης των περιοχών που παραδίδονταν εκούσια, όπως επιβαλλόταν από τον ιερό ισλαμικό νόμο του Κορανίου (Κουτελάς, 1998). Η μη εκδήλωση αντίστασης σε συνδυασμό με το φτωχό έδαφος του νησιού αποτέλεσαν τους βασικούς παράγοντες για την έλλειψη ενδιαφέροντος για την αξιοποίηση του νησιού από την Αυτοκρατορία αλλά και τη μετοίκηση Τούρκων στο νησί. Έτσι, η Κάλυμνος σιγά σιγά κατόρθωσε να αναπτύξει ένα υψηλού επιπέδου δημοκρατικότητας σύστημα Αυτοδιοίκησης, που οδήγησε σε ταυτόχρονη πολιτική αλλά και οικονομική ανάπτυξη. Η μοναδική υποχρέωση πλέον που είχε η Κάλυμνος προς τον κατακτητή ήταν η απόδοση καθορισμένου φόρου.

Κατά την Οθωμανική περίοδο η Κάλυμνος αναζητά νέους δρόμους για οικονομική ανάπτυξη, η οποία τελικά επιτεύχθηκε με την εμπορική της ανάπτυξη μέσω της αλιείας των σφουγγαριών κατά τον 18^ο αιώνα (Τσουκαλάς 2001, Τρικοίλης, 1914) και την κορύφωσή της στις αρχές του 19^{ου} αιώνα. Αποτέλεσμα της ανάπτυξης ήταν η γέννηση της εμπορικής κοινωνικής τάξης στην Κάλυμνο που ήταν αρκετά ισχυρή, ώστε διεκδίκησε τη συμμετοχή της στη διαχείριση των κοινών.

Μεταξύ 1830-1840 πραγματοποιείται η πρώτη ουσιαστική διαφοροποίηση της διοικητικής δομής της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Κάλυμνο με την εισαγωγή του θεσμού της «Δημαρχίας Καλύμνου», την οποία διαδέχτηκε ο θεσμός της

«Δημογεροντίας της Καλύμνου» (Φραγκόπουλος, 1993), οπότε και οι τοπικοί άρχοντες μετονομάστηκαν σε Δημογέροντες.

Η εκλογή των τοπικών αρχόντων κατά την περίοδο 1805-1860 γινόταν έμμεσα από το λαό μέσω ενός διβάθμιου εκλογικού συστήματος. Το εκλογικό σώμα που αποτελούσε ο λαός της Καλύμνου διακρινόταν σε δύο βαθμούς. Στον πρώτο βαθμό ο λαός καλούνταν να εκλέξει τους εκλογείς. Οι εκλογές σ' αυτό το στάδιο πραγματοποιούνταν σε συγκεκριμένη ημέρα του έτους ενώ, ο αριθμός των εκλογέων που εκλέγονταν, δεν ήταν σταθερός.

Στον δεύτερο βαθμό οι εκλογείς καλούνταν να εκλέξουν τους τοπικούς άρχοντες (Δημάρχους και Συμβούλους). Οι εκλογές πραγματοποιούνταν στις 2 Φεβρουαρίου κάθε έτους.

Οι αρμοδιότητες των Τοπικών Αρχόντων κατά την Οθωμανική Περίοδο είχαν ελάχιστες διαφοροποιήσεις με αυτές του 10^{ου} αιώνα. Έτσι οι τοπικοί άρχοντες υποχρεώνονταν:

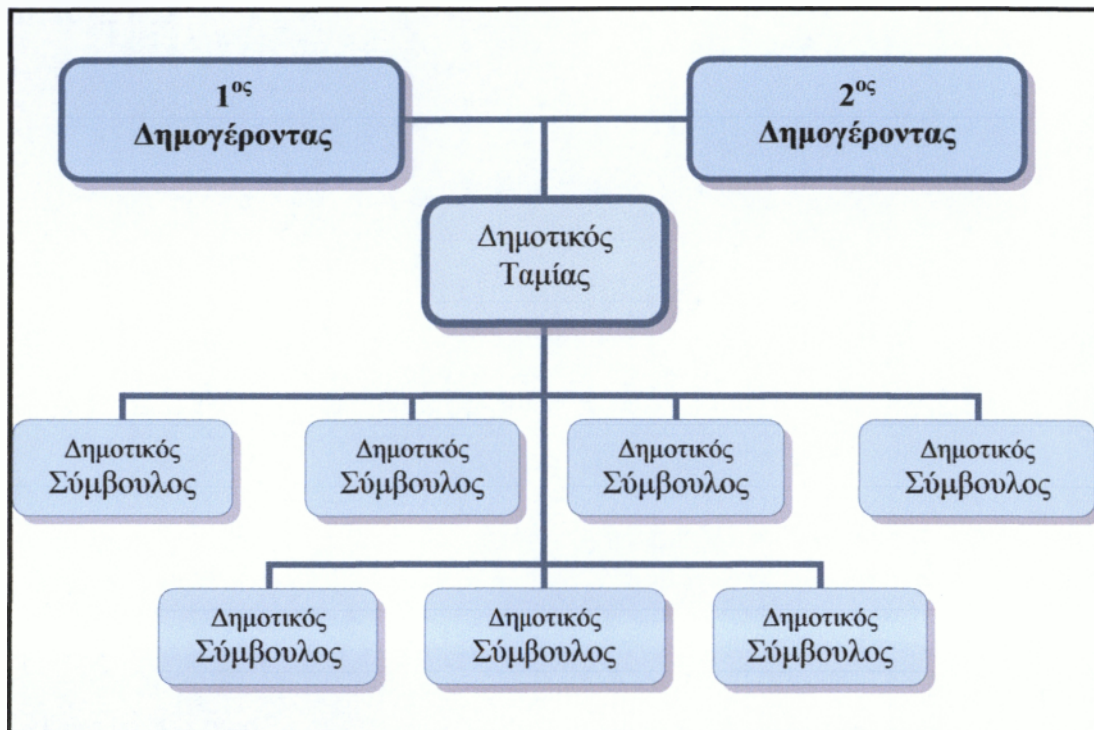
- Να φροντίζουν για τη σωστή διαχείριση των κοινών.
- Να εισπράττουν και να αποδίδουν τους φόρους.
- Να φροντίζουν για την προστασία του νησιού και των κατοίκων του.
- Να λύνουν αστικές διαφορές μεταξύ των πολιτών, χωρίς όμως να έχουν ποινικές αρμοδιότητες, οι οποίες ανήκαν στον κατακτητή.
- Να παρέχουν δωρεάν παιδεία.
- Να παρέχουν δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

Οι κοινωνικές παροχές της δωρεάν παιδείας και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης προστέθηκαν στον κατάλογο των αρμοδιοτήτων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης το 1869, με την εισαγωγή του θεσμού της «Δημογεροντίας» και αποτέλεσαν βασικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του νησιού.

Στη διοίκηση της Καλύμνου δεν γινόταν καμία παρέμβαση από τον Σουλτάνο, καθώς το νησί είχε μοναδική υποχρέωση την καταβολή ειδικού φόρου του «Μακτού» ως ένδειξη υποταγής. Ανώτατη αρχή ήταν η Δημογεροντία που μετά την υιοθέτησή της το 1869 εξελίχθηκε και έφτασε στην τελική μορφή της το 1894, όπως άλλωστε αποκρυσταλλώθηκε στο γραπτό κείμενο του «Κανονισμού της Δημογεροντίας Καλύμνου», στις 20 Δεκέμβρη του 1894. Σύμφωνα με τον κανονισμό, θεμελιώδης αρχή είναι η «Λαϊκή Κυριαρχία» (άρθρα 1, 2), οι εκλογές πραγματοποιούνται στις 26 Δεκεμβρίου κάθε έτους ενώ, καθιερώνεται η άμεση, μυστική, ίση και καθολική ψηφοφορία με ψηφοδέλτια.

Ο Κανονισμός ίσχυε μέχρι το τέλος της Οθωμανικής κατοχής το 1912.

Το Διοικητικό Σχήμα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Κάλυμνο παρουσιάζεται στο σχήμα 1.

Σχήμα 1: Διοικητικό Σχήμα της Τ.Α. στην Κάλυμνο (1869-1912)

Οι αρμοδιότητες των δύο Δημογερόντων δεν είναι διακριτές. Οι τίτλοι τους θεωρούνται ισοδύναμοι ενώ, σε περίπτωση απουσίας του ενός Δημογέροντα, αυτός αναπληρώνεται από έναν δημοτικό σύμβουλο που εκλέγεται από το Δημογεροντιακό Σωματείο και όχι από τον άλλο Δημογέροντα. Στην περίπτωση παραίτησης ενός ή και των δύο Δημογερόντων, γίνεται άμεση εκλογή των νέων από το λαό και οι νεοεκλεγέντες ασκούν τα καθήκοντά τους για τον υπολειπόμενο χρόνο μέχρι τις εκλογές. Οι διαφορές μεταξύ των Δημογερόντων συνοψίζονται στο γεγονός ότι, ο πρώτος προεδρεύει της Δημογεροντίας και έχει μεγαλύτερες αποδοχές από τον δεύτερο. Σε ό,τι αφορά στις αρμοδιότητές τους, αυτές ορίζονται στα άρθρα 5-9 του Κώδικα με τον όρο «Ειδική Υπηρεσία» και είναι οι εξής:

- Είναι οι ειδικοί εντεταλμένοι για να διεξάγουν την τρέχουσα υπηρεσία της Δημογεροντίας.
- Ασκούν την αστυνομική και αγορανομική υπηρεσία του τόπου έχοντας στις διαταγές τους ειδικό αγορανόμο.

- Ενεργούν τη συμβολαιογραφική υπηρεσία της Δημογεροντίας έχοντας στις διαταγές τους το Γραμματέα του Συμβολαιογραφικού τμήματος της Δημογεροντίας. Σε περίπτωση αμφισβήτησης των τίτλων ιδιοκτησίας, η υπόθεση παραπέμπεται στο Δημογεροντιακό Σωματείο προς εκκαθάριση.
- Εκτελούν την υπηρεσία του λιμανιού με ειδικό επιστάτη του λιμανιού.
- Συντάσσουν κάθε χρόνο «τακτική απογραφήν της κινητής και ακινήτου περιουσίας των ιερών μονών της Κοινότητος Καλύμνου».

Οι Δημογέροντες έχουν και δικαστικές αρμοδιότητες, οι οποίες είναι σύμφωνες με το Νόμο, τα Προνόμια και τα Έθιμα του τόπου, «συμφώνως τω νόμω τοις προνομίοις και εθίμοις του τόπου» (Φραγκόπουλος, 1993):

- Δέχονται αιτήσεις από ιδιώτες, που υποβάλλουν για τις διαφορές τους. Εάν δεν βρεθεί συμβιβαστική λύση, η υπόθεση παραπέμπεται στο Δημοτικό Συμβούλιο.
- Έχουν το δικαίωμα, «δυνάμει εθίμου προς υποστήριξη της σπογγαλιευτικής βιομηχανίας» να διατάσουν «κατάσχεση σπογγαλιευτικών χρημάτων εις χείρα τρίτου». Η κατάσχεση αίρεται, εάν μέσα σε οκτώ ημέρες δεν αποδειχθεί 'εναργώς' η πραγματικότητα της απαίτησης εκείνου που τη ζητά.
- Μπορούν να διατάσουν προσωρινά μέτρα.

Στις αρμοδιότητες της Δημογεροντίας αναφέρονται:

- Να διευθύνει καλώς τα κοινοτικά πράγματα της νήσου Καλύμνου, σύμφωνα με τα ανέκαθεν καθιερωμένα και αναγνωρισμένα προνόμια και έθιμά της.
- Να αντιπροσωπεύει τον τόπο ενώπιον των Αυτοκρατορικών Αρχών, διοικητικών και δικαστικών, καθώς και πάσης άλλης αρχής και ιδιώτη.
- Να εισπράττει και να διαχειρίζεται, κατά τις ειδικές διατάξεις του παρόντος κανονισμού, τις προσόδους της κοινότητος Καλύμνου, για την εκπλήρωση των αναγκών του τόπου (πληρωμή αυτοκρατορικού φόρου).
- Να φροντίζει για την ηθική και διανοητική μόρφωση των κατοίκων δια της συντηρήσεως κοινοτικών σχολών καλώς καταρτισμένων, αναλόγως των πόρων και των αναγκών του τόπου, καθώς και για την εν γένει βελτίωση των σχολικών πραγμάτων της κοινότητος, από κοινού μετά της εφορίας σχολών Καλύμνου.
- Να μεριμνά για την υγεία των κατοίκων, δια της συστάσεως δημοτικών ιατρείων και συντηρήσεως δημοτικών φαρμακείων.

- Να φροντίζει για την υποστήριξη και προαγωγή της σπογγαλειίας και γεωργίας του τόπου και πάσης άλλης εν γένει εργασίας αυτού.
- Να μεριμνά για την ευπρέπεια και την καθαριότητα του νησιού.
- Να επιλύει τις ιδιωτικές διαφορές που φτάνουν σε αυτή και ανήκουν στη δικαιοδοσία της.
- Να διορίζει τους αναγκαίους υπαλλήλους για τις διάφορες υπηρεσίες της κοινότητας.
- Να εκτελεί νομίμως και σύμφωνα με τα ανέκαθεν ανεγνωρισμένα προνόμια και έθιμα του τόπου και τις ειδικές διατάξεις του παρόντος κανονισμού τα καθήκοντά της, ως Δημοτική Αρχή του τόπου και να ενεργεί για την κοινοτική τάξη, ευημερία και προαγωγή.

Τα όργανα της Νήσου Καλύμνου διακρίνονται σε κατηγορίες:

α) Ανάλογα με το από που απορρέουν οι αρμοδιότητές τους

- Άμεσα: Όργανα που έχουν τη νομική τους βάση και το περιεχόμενο της ενέργειάς τους απευθείας από τον γραπτό νόμο (Δημογέροντες και Δημοτικός Ταμίας).
- Έμμεσα: Οι υπάλληλοι της κοινότητας.

β) Ανάλογα με το πλήθος των ανθρώπων που συνιστούν έναν θεσμό

- Μονοπρόσωπα: Καθένας από τους Δημογέροντες και ο Δημοτικός Ταμίας.
- Συλλογικά: Το εκλογικό σώμα 'Λαός της νήσου Καλύμνου', το Δημοτικό Συμβούλιο 'Δημογεροντιακών Σωματείων' και η εφορία σχολών.

γ) Ανάλογα με την έκταση της εξουσίας του αξιώματος

- Ανώτερα: Οι Δημογέροντες και ο Δημοτικός Ταμίας.
- Κατώτερα: Όλοι οι υπάλληλοι της κοινότητας.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση διαθέτει και 2 γραμματείς:

Ο πρώτος Γραμματέας και ο Δεύτερος Γραμματέας.

Στις αρμοδιότητες του πρώτου Γραμματέα περιλαμβάνεται η εκτέλεση λογιστικής υπηρεσίας, η διεκπεραίωση της αλληλογραφίας, η τήρηση των πρακτικών και η φύλαξη των αρχείων. Ο Δεύτερος εκτελεί την συμβολαιογραφική υπηρεσία και την αντιγραφή.

Το Δημογεροντιακό σωματείο συγκαλείται για κάθε κοινοτική υπόθεση σύμφωνα με τις «θεμελιώδεις διατάξεις περί διεξαγωγής των Κοινοτικών υποθέσεων»

του Κώδικα. Υποχρέωση των συμβούλων είναι να προσέρχονται προθύμως και τακτικώς, ενώ απαρτία του Δημοτικού Συμβουλίου υπάρχει όταν παρευρίσκονται πάνω από τα μισά μέλη «στο ήμισυ πλέον ενός». Αμέσως μετά την εκλογή του, το Συμβούλιο συντάσσει τον προϋπολογισμό και τον υποβάλλει στη «συζήτηση του Λαού» προκειμένου να εγκριθεί και να ψηφιστεί.

Εάν η τουρκική ή άλλη διοίκηση απευθύνει έγγραφο προς τη Δημογεροντία, οι Δημογέροντες πρέπει να συγκαλούν το Δημοτικό Συμβούλιο και αυτό κανονίζει «περί του πρακτέου». Προκειμένου περί ζητημάτων, τα οποία θίγουν τα αναγνωρισμένα και καθιερωμένα προνόμια του τόπου, το Δημογεροντιακόν Σωματείον οφείλει να έχει υπ' όψιν του ό,τι διακηρύσσεται στο δεύτερο άρθρο του Κανονισμού της Δημογεροντίας, δηλαδή ότι για τέτοια ζητήματα μόνος αρμόδιος είναι ο λαός και κάθε μονομερής πράξη της Δημογεροντίας θεωρείται άκυρη.

Στις αρμοδιότητες του Δημογεροντιακού Σωματείου συμπεριλαμβάνονται τα παρακάτω:

- Σύνταξη προϋπολογισμού.
- Η διεύθυνση και επίβλεψη των σχολείων της Καλύμνου γίνεται από κοινού από τους δύο Δημογέροντες και την Εφορία των Σχολών Καλύμνου. Αυτοί διορίζουν και παύουν τους δασκάλους, ο αριθμός και η μισθοδοσία των οποίων κανονίζονται «επί τη βάσει του προϋπολογισμού της Κοινότητας».
- Όλοι οι άλλοι υπάλληλοι της Κοινότητας Καλύμνου (γραμματείς, φαρμακοποιοί, αγορανόμοι, επιστάτες, κλητήρες, αγροφύλακες, οδοκαθαριστής και επιστάτης του λιμανιού) διορίζονται και παύονται από το Δημογεροντιακόν Σωματείον. Η θητεία αυτών δεν μπορεί να υπερβαίνει τα όρια του Δημογεροντιακού έτους. Εξαιρέση αποτελούν οι δημοτικοί γιατροί, οι οποίοι εκλέγονται κατευθείαν από το λαό.
- Μονομερής διορισμός υπαλλήλου είναι άκυρος.

Οποιαδήποτε δαπάνη πρέπει να αναγράφεται στον προϋπολογισμό. Όμως, το Δημοτικό Συμβούλιο μπορεί να προβαίνει στην ψήφιση έκτακτης δαπάνης, μέχρι ένα ορισμένο ποσό (10.000 γρόσια). Πέρα από αυτό, κάθε έκτακτη δαπάνη πρέπει να εγκριθεί από το λαό για να μπορεί να πραγματοποιηθεί (Φραγκόπουλος, 1993).

Σημαντικό σημείο της Δημογεροντιακής Διοίκησης είναι ο ρόλος του λαού, που αποτελεί το ανώτατο και κύριο όργανό της. Κάθε εξουσία της 'Κοινότητας' πηγάζει από αυτόν και σε αυτόν ανάγεται. Η θέληση του είναι ο νόμος. Ο Δημογέροντας ή ο

Δημοτικός Σύμβουλος είναι υποχρεωμένοι να ενεργήσουν σύμφωνα με τη θέληση του λαού, ακόμα και αν διαφωνούν με αυτήν.

Σε όσες περιπτώσεις προβλέπεται από τα άρθρα 2, 19, 22, και 27 του ‘Κανονισμού’ η σύγκληση του λαού σε γενική συνέλευση, με επίσημη ή προφορική διακήρυξη στην οποία να αναφέρεται ρητά το θέμα της σύσκεψης, είναι υποχρεωτική. Σε κάθε άλλη περίπτωση, οποιαδήποτε πράξη των Δημογερόντων ή των δημοτικών συμβούλων είναι άκυρη και οι ενεργούντες την πράξη αυτή είναι υπεύθυνοι και παύονται αμέσως από τον λαό.

Στη γενική συνέλευση του λαού στην οποία προεδρεύει ο πρώτος Δημογέροντας, διευθύνει τη συζήτηση και τηρεί την τάξη, κάθε Καλύμνιος έχει το δικαίωμα να μιλήσει και να πει τη γνώμη του. Η ψηφοφορία διεξάγεται «δια ζώσης φωνής» στο τέλος της συζήτησης. Υπερισχύει η γνώμη της πλειοψηφίας, η οποία διατυπώνεται σε πρακτικό, υπογράφεται από το λαό και σύμφωνα με αυτήν υποχρεούται να ενεργήσει η Δημογεροντία (Χατζηδάκης, 1989).

1.2 Η ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ (1912-1943)

Η ιταλική κατοχή στην Κάλυμνο, αλλά και στα υπόλοιπα νησιά της Δωδεκανήσου, από την σκοπιά της οργάνωσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της επίδρασης που είχε σε αυτήν η ιταλική κατοχή, χωρίζεται σε δύο περιόδους.

1.2.1 ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1912-1923)

A. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Την 1^η Μαΐου 1912 έγινε Γενική Συνέλευση στην Κάλυμνο, λόγω της αλλαγής του καθεστώτος. Εξελέγησαν πενήντα ένας (51) αντιπρόσωποι από όλες τις λαϊκές τάξεις της Καλύμνου. Σκοπός της ‘Επιτροπής’ αυτής ήταν να αποφασίσουν τον τρόπο διοίκησης του νησιού. Ορκίστηκε και συνήλθε σε σύσκεψη την ίδια ημέρα. Υπό την επίβλεψη της επιτροπής αυτής, οργανώθηκε το Δικαστήριο, το οποίο αποτελούνταν από τον Πρόεδρο, τον Εισαγγελέα, δύο Δικαστικούς Πάρεδρους, έναν Γραμματέα και έναν Κλητήρα και συστάθηκαν το Τελωνείο, το Υγειονομικό, το Ταχυδρομείο και η Χωροφυλακή.

Στις 2 Μαΐου 1912 συστάθηκε το 'Ανώτατο Διοικητικό Συμβούλιο της Πολιτείας Καλύμνου', το οποίο ήταν εννιαμελές με εκτελεστικά και εξελεγκτικά καθήκοντα και πρόεδρο τον πρώτο Δημογέροντα. Μία μέρα αργότερα, στις 3 Μαΐου 1912, η 'Δημογεροντία' μετονομάστηκε σε 'Δημαρχείο Καλύμνου', με Δήμαρχο το δεύτερο Δημογέροντα.

Από την ίδρυση του 'Ανώτατου Διοικητικού Συμβουλίου της Πολιτείας Καλύμνου' και του 'Δημαρχείου Καλύμνου' προέκυψε το 'Διοικητικό και Δημαρχιακό Συμβούλιο της Πολιτείας Καλύμνου', το οποίο άρχισε να συνεδριάζει στις 4 Μαΐου 1912.

Στις 12 Μαΐου 1912, ο Ιταλός Αντιναύαρχος Ερνέστος Πρεσβύτερος ανήγγειλε ότι, στο εξής το νησί της Καλύμνου θα είναι αυτοκυβέρνητο και εξέδωσε έγγραφο με το οποίο πληροφορούσε το λαό της Καλύμνου ότι, από εκείνη την ημέρα έπαυε κάθε εξουσία της οθωμανικής κυβερνήσεως στο νησί και ανακοίνωσε (στο Δήμαρχο Καλύμνου) οδηγίες για την προσωρινή διοίκηση του νησιού (Μαΐλλης, 1992).

Οι οδηγίες αυτές ήταν οι εξής:

- Η τουρκική σημαία να μην ανυψωθεί ποτέ πια στο νησί, καθότι οι τουρκικές αρχές καταργήθηκαν.
- Τα κτίρια της τουρκικής κυβέρνησης να γίνουν ιδιοκτησία των τοπικών αρχών, καθώς και τα χρήματα που βρίσκονταν στο ταμείο.
- Τα έσοδα από τη φορολογία να διατίθενται για τη δημόσια υγεία, το φωτισμό, την ασφάλεια του νησιού και για τις σχολές.

Μετά τις προκηρύξεις και τις δηλώσεις του Ιταλού αντιναύαρχου ο ιταλικός στόλος απέπλευσε, χωρίς να αφήσει ούτε καν χωροφυλακή.

Στις 17 Μαΐου 1912 το 'Ανώτατο Διοικητικό Συμβούλιο της Πολιτείας Καλύμνου' συνήλθε και αποφάσισε:

- Τη σύγκλιση Πανδωδεκανησιακού συνεδρίου στην Πάτμο λόγω των ιδιαίτερων πολιτικών συνθηκών.
- Τη δημιουργία κοινής σημαίας. Την εισαγωγή της Ελληνικής Νομοθεσίας, έτσι ώστε να μπορέσει να λειτουργήσει το Δικαστήριο.

Το Συνέδριο συνήλθε στην Πάτμο την 3^η και 4^η Μαΐου 1912, όπου:

- Κηρύχθηκε η επιθυμία των νησιών να ενωθούν με την Ελλάδα.
- Αποφασίσθηκε η πλήρης αυτονομία αυτών, μέχρι την ένωση.
- Ιδρύθηκε η 'Πολιτεία του Αιγαίου' ή 'Κοινών των Νησιωτών' και δόθηκε σε αυτήν σημαία γαλανή με άσπρο σταυρό στη μέση.

- Καθιέρωσε τα καθέκαστα Έθνη και Έθιμα των νησιών και την Ελληνική Νομοθεσία ως Νόμους της νέας Πολιτείας.
- Αποφάσισε την εκλογή του Ανώτατου Άρχοντα της Πολιτείας και του Νομοθετικού της Σώματος.

Στις 18 Οκτωβρίου 1912 υπεγράφη συνθήκη ειρήνης μεταξύ Ιταλίας και Τουρκίας στη Λοζάννη, η οποία σήμανε και το φόβο των Καλυμνίων για την παραχώρηση του νησιού στην κυριαρχία της Τουρκίας, για ακόμη μια φορά.

Οι Καλύμνιοι αγανακτισμένοι από τις δυσμενείς εξελίξεις απέστειλαν υπομνήματα ζητώντας την εφαρμογή των αποφάσεων του συνεδρίου της Πάτμου.

Στις 3 Φεβρουαρίου του 1913 κηρύχθηκε η ένωση της Καλύμνου με την Ελλάδα, ενώ μετά ακολούθησε πάνδημο συλλαλητήριο. Οι Καλύμνιοι παρακολουθούσαν τις εξελίξεις του Βαλκανικού πολέμου και πανηγύριζαν για τις μεγάλες ελληνικές νίκες.

Τον Οκτώβριο του 1913 η ιταλική διοίκηση επέβαλε κομμισαριάτο, δηλαδή το διορισμό του Προέδρου της Επιτροπής και ζήτησε την καταβολή οθωμανικών φόρων. Οι Καλύμνιοι αντέδρασαν, αλλά η έκρηξη του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου ανέτρεψε τις εξελίξεις το καλοκαίρι του 1914.

Στις 26 Απριλίου 1915 υπεγράφη η Μυστική συμφωνία του Λονδίνου, βάσει της οποίας η Ιταλία πήρε την πλήρη κυριαρχία πάνω στα νησιά της Δωδεκανήσου. Έτσι, επισφραγίστηκε η οριστική κατοχή από τους Ιταλούς. Η συμφωνία αυτή εξασφαλίστηκε με την συμμετοχή της Ιταλίας στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο στο πλευρό των δυνάμεων της Ανταντ.

Στις 20 Αυγούστου 1915, η Ιταλία κήρυξε τον πόλεμο κατά της Τουρκίας. Η κατοχή των νησιών έγινε και πάλι πολεμική. Οι νησιώτες ήλπιζαν στην ένωση με την Ελλάδα, μετά το τέλος του πολέμου.

Η Ελλάδα εισήλθε στην σύρραξη στο πλευρό της Μ. Βρετανίας και της Γαλλίας, με αποτέλεσμα να βρεθεί στο ίδιο στρατόπεδο με την Ιταλία.

Οι συνέπειες του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου ήταν τραγικές. Η απαγόρευση της εισαγωγής τροφίμων από τις Μικρασιατικές ακτές, ο υποσιτισμός, οι ενδημικές ασθένειες και η μετανάστευση προς την Αμερική επέφεραν σημαντική μείωση του πληθυσμού.

Το 1918 στη Συνδιάσκεψη Ειρήνης στο Παρίσι, η ελληνική αντιπροσωπεία δεν μπόρεσε να διεκδικήσει την αυτοδιάθεση της Δωδεκανήσου και της Κύπρου, καθώς κατέχονταν από συμμαχικές δυνάμεις. Ωστόσο, ο Ελευθέριος Βενιζέλος, στο μακρυσκελές υπόμνημα των Ελληνικών διεκδικήσεων, συμπεριέλαβε και τη

Δωδεκάνησο, τονίζοντας την εκφρασμένη θέληση των κατοίκων της για ένωση με την Ελλάδα. Η Ιταλία όμως ήταν αντίθετη στο αίτημα αυτό του Ελληνικού κράτους.

Στις 29 Ιουλίου 1919 υπεγράφη η συμφωνία μεταξύ Τittoni- Βενιζέλου, βάσει της οποίας η Ιταλία παραχώρησε στην Ελλάδα την κυριαρχία των νησιών της Δωδεκανήσου, πλην της Ρόδου, που θα αποκτούσε τοπική αυτονομία. Η Ιταλία θα καταγγείλει τη συμφωνία αυτή. Παρόλα αυτά, στις 10 Αυγούστου 1920 με τη Συνθήκη των Σεβρών τα Δωδεκάνησα παραχωρήθηκαν στην Ελλάδα, εξαιτίας του γεγονότος ότι ήταν η νικήτρια του πολέμου. Οι Καλύμνιοι υποδέχτηκαν με πανηγυρισμούς την ένωση τους με την Ελλάδα. Η χαρά τους όμως αυτή δεν έμελλε να κρατήσει πολύ (Φραγκόπουλος, 1993).

B. ΟΡΓΑΝΩΣΗ – ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΠΡΩΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ (1912-1923)

Η αποβίβαση των ιταλικών δυνάμεων στην Κάλυμνο σήμανε την απελευθέρωση των θεσμών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης από το οθωμανικό κράτος και κατέστησε το νησί της Καλύμνου αυτοκυβέρνητο.

Οι θεσμοί της Τοπικής Αυτοδιοίκησης λειτουργούσαν ελεύθερα παρά την ιταλική κατοχή.

Η διοίκηση του νησιού οργανώθηκε από 51 αντιπροσώπους, από όλες τις λαϊκές τάξεις της Καλύμνου. Τα όργανα διοίκησης ήταν τα εξής:

1. Ανώτατο Διοικητικό Συμβούλιο της Πολιτείας Καλύμνου:

Ήταν εννιαμελές με εκτελεστικά και εξελεγκτικά καθήκοντα και πρόεδρο τον Πρώτο Δημογέροντα.

2. Δημαρχείο Καλύμνου:

Προήλθε από τη Δημογεροντία, η οποία μετονομάστηκε σε Δημαρχεία Καλύμνου. Δήμαρχος ορίστηκε ο δεύτερος Δημογέροντας.

3. Διοικητικό και Δημαρχιακό Συμβούλιο της Πολιτείας Καλύμνου:

Προήλθε από τα δύο προηγούμενα όργανα

Η περιφρούρηση και η απόδοση της δικαιοσύνης ήταν αρμοδιότητα του Δικαστηρίου το οποίο συγκροτήθηκε από:

- τον Πρόεδρο
- τον Εισαγγελέα
- δύο Δικαστικούς Παρέδρους
- το Γραμματέα

- τον Κλητήρα

Επιπλέον την πρώτη περίοδο της ιταλικής κατοχής λειτουργούσαν στην Κάλυμνο:

- Το Τελωνείο: Αποτελούνταν από τον Τελώνη, το Γραμματέα και τον Ταμιά.
- Το Υγειονομείο.
- Το Ταχυδρομείο.
- Η Χωροφυλακή: Αποτελούνταν από το Διοικητή, με βαθμό μοιράρχου, ο οποίος είχε δύο βοηθούς και από 30 χωροφύλακες (Μαϊλλης, 1992).

Αποδείξεις της αυτόνομης διοίκησης του νησιού την πρώτη περίοδο της ιταλικής κατοχής ήταν:

- Η καθιέρωση των Ηθών και Εθίμων των νησιών και της Ελληνικής Νομοθεσίας ως Νόμος της νέας πολιτείας.
- Η ύψωση της Ελληνικής Σημαίας, η οποία χαρακτηρίστηκε "Σημαία της Αυτονομίας", πράξη που καταδικάστηκε αργότερα από τους Ιταλούς.
- Η έκδοση διαβατηρίων για το εξωτερικό ήταν αρμοδιότητα της πολιτείας Καλύμνου.
- Η εκτύπωση ελληνικών γραμματοσήμων και η δημιουργία ειδικών κυκλικών σφραγίδων με τις λέξεις «MUNICIPIO DI KALYMNOS» στο άνω μέρος και «Πολιτεία της Καλύμνου» στο κάτω μέρος, ενώ στο μέσο αναγραφόταν ανάλογα: Διοίκηση, Δημαρχία, τελωνείο, πρωτοδικείο κτλ.
- Η Πολιτεία Καλύμνου υπήρξε ανεξάρτητο κράτος ένα δίμηνο, από τέλη Απριλίου έως τέλη Ιουνίου 1912, όπως είναι σήμερα το κράτος του Μονακό, που είναι καθ'όλα αυτοδιοικούμενο, αλλά υπό κάποια γαλλική προστασία σε περίπτωση παγκόσμιας κρίσης.
- Μετά από αυτό το δίμηνο, για τέσσερα χρόνια, μέχρι τις 2 Ιανουαρίου 1916, η Κάλυμνος ήταν κάτι σαν προτεκτοράτο, με απονομή δικαιοσύνης από το γηγενή πληθυσμό κατά το κρατούν δίκαιο.
- Από το 1916 μέχρι το 1918 (τέλος Α' Παγκοσμίου Πολέμου), η κατοχή του νησιού πήρε τη μορφή ενέχυρου ενώ, η Δημαρχία Καλύμνου με πολύ κόπο φρόντιζε να έρχονται τρόφιμα στο νησί, τα οποία διένειμε κανονικά στους πολίτες επιβάλλοντας διατιμήσεις. Ωστόσο, ο Ιταλός Διοικητής της Καλύμνου και ο Γενικός Διοικητής και στρατηγός των Δωδεκανήσων ήταν άνθρωποι φιλελεύθερων αρχών, οι οποίοι δεν συμβιβάζονταν με την ιταλική εξουσία, με

αποτέλεσμα οι θεσμοί της Τοπικής Αυτοδιοίκησης να λειτουργούν ελεύθερα την εποχή εκείνη.

- Από το 1918 έως το 1923 κυριάρχησαν η επιθυμία των Δωδεκανήσων για ενσωμάτωση στην Ελλάδα και οι ελληνικές προσπάθειες προς την κατεύθυνση αυτή ενώ, το 1923 η Κάλυμνος παραχωρήθηκε οριστικά στην Ιταλία.

1.2.2 ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1923-1943)

A. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η Ήττα της Ελλάδας στην Μικρά Ασία και η καταγγελία της Συνθήκης των Σεβρών από την Ιταλία στις 8 Σεπτεμβρίου 1922 σήμαναν την έναρξη της δεύτερης περιόδου.

Στη Λοζάννη ο Ελευθέριος Βενιζέλος προσπάθησε να περισώσει ό,τι μπορούσε από τη συνθήκη των Σεβρών. Με τη συνθήκη της Λοζάννης στις 24 Ιουλίου 1923, τα Δωδεκάνησα επιδόθηκαν οριστικά στην Ιταλία και η Τουρκία παραιτήθηκε από κάθε δικαίωμά της στα νησιά υπέρ της νόμιμης κατόχου χώρας.

Στις 6 Αυγούστου 1924, με την εφαρμογή της συνθήκης της Λοζάννης, τα Δωδεκάνησα πέρασαν στην πλήρη κυριαρχία της Ιταλίας. Βέβαια, τα Δωδεκάνησα δεν αποτέλεσαν αναπόσπαστο τμήμα της ιταλικής επικράτειας, δεν ενσωματώθηκαν δηλαδή σε αυτήν, απλά προσαρτήθηκαν. Ονομάστηκαν 'Νήσοι του Αιγαίου' και υπήρξαν κτήση της Ιταλίας και όχι αποικία. Από νομική σκοπιά, τα Δωδεκάνησα ήταν κτήση του ιταλικού κοινοβουλίου και όχι του ιταλικού στέμματος. Αυτό σήμαινε ότι, οι εξουσίες του κυβερνήτη των νησιών ήταν εξουσίες του κοινοβουλίου παραχωρημένες σε αυτόν. Η ιδιότυπη αυτή νομική κατάσταση προήλθε από το γεγονός ότι, τα νησιά της Δωδεκανήσου είχαν υψηλό πολιτιστικό επίπεδο, σε αντίθεση με τις υπόλοιπες κτήσεις της Ιταλίας. Τα νησιά της Δωδεκανήσου δεν εξισώθηκαν με τις υπόλοιπες κτήσεις, άνηκαν στο Υπουργείο Εξωτερικών της Ιταλίας και όχι στο Υπουργείο Αποικιών.

Λίγες ημέρες μετά την προσάρτηση, η ιταλική κυβέρνηση εξέδωσε το νομοθετικό διάταγμα με αριθ. 1335 της 18^{ης} Αυγούστου 1924, με το οποίο διορίζε ως 'Κυβερνήτη της Δωδεκανήσου' τον, μέχρι εκείνη την στιγμή έκτακτο απεσταλμένο και πληρεξούσιο υπουργό στα νησιά, Mario Lago. Επιπλέον έδωσε σε αυτόν την ανώτατη (πλήρη) νομοθετική και διοικητική εξουσία επί της κτήσης.

Με το νομοθετικό διάταγμα 1854 της 15^{ης} Οκτωβρίου του 1925 δόθηκε η ιταλική υπηκοότητα στους Δωδεκανήσιους, η οποία όμως διαφοροποιήθηκε από αυτήν που είχαν οι γνήσιοι Ιταλοί. Οι Δωδεκανήσιοι ονομάζονταν Cittadini και όχι Sudditi, η υπηκοότητα τους ήταν Cittadinanza και όχι Sudditanza. Αυτό συνέβη γιατί η ιταλική κυβέρνηση αρνήθηκε να δώσει τα πλήρη δικαιώματα του Ιταλού πολίτη στους Δωδεκανήσιους (Φραγκόπουλος 1958).

Τον Ιανουάριο του 1926, με κυβερνητικό διάταγμα, δημοσιεύεται ο «Κυβερνητικός Κανονισμός των Σχολών». Ο κανονισμός αυτός καταργούσε την εφορία των σχολών, διόριζε επόπτη παιδείας και επέβαλλε τη διδασκαλία της ιταλικής γλώσσας σε όλα τα σχολεία. Ταυτόχρονα κινήθηκαν οι διαδικασίες για δημιουργία Σπογγαλιευτικού Οργανισμού. Τα δύο αυτά γεγονότα ανέτρεψαν θεμελιώδεις βάσεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Καλύμνου.

Η Κάλυμνος αντέδρασε στις ιταλικές προκλήσεις, εξοργίζοντας την ιταλική διοίκηση, η οποία εγκατέλειψε τα προσχήματα και χρησιμοποίησε βία. Συγκεκριμένα την 1^η Οκτωβρίου 1926 έπαυσε την Δημαρχία Καλύμνου και διόρισε κυβερνητικό επίτροπο στη θέση του δημάρχου, ενώ παράλληλα προχώρησε σε συλλήψεις, φυλακίσεις και εξορίες πατριωτών.

Η Ιταλία στις 4 Ιανουαρίου 1932 προχώρησε σε σύναψη συμφωνίας για τον καθορισμό της μεθοριακής θαλάσσιας γραμμής ανάμεσα στα Δωδεκάνησα και τις τουρκικές ακτές, ενώ στις 28 Δεκεμβρίου υπογράφηκε και σχετικό πρωτόκολλο. Ιταλικά πλοία αποβίβασαν στο νησί φασίστες και караμπινιέρους που ξυλοκοπούσαν τους άοπλους πολίτες και τελικά, η Γενική Διοίκηση διέταξε τον αποκλεισμό του νησιού.

Οι Ιταλοί εργάστηκαν μεθοδικά για τη δημιουργία Αυτοκέφαλής Εκκλησίας Δωδεκανήσου, παρά τις αντιδράσεις του Οικουμενικού Πατριαρχείου, προσβλέποντας στην εξάπλωση του ουνιτισμού στα νησιά. Από τον Οκτώβρη του 1934 μέχρι το Μάιο του 1937, η Κάλυμνος θα κρατήσει ψηλά τη σημαία της εθνικοθρησκευτικής αντίστασης κατά των Ιταλών, με τη δράση δύο αντιστασιακών οργανώσεων: α) της Εθνικής Ένωσης Καλύμνου και β) της Λαϊκής Απελευθερωτικής Ένωσης Καλύμνου, οι οποίες είχαν ως κοινό στόχο την Ένωση του νησιού με την Ελλάδα.

Στις 5 Απριλίου 1935 η διοίκηση της «Εθνικής Ενώσεως Καλύμνου» αποφάσισε την εγκατάλειψη των σχολείων από τα παιδιά, ενώ έκλεισαν τις εκκλησίες. Οι προσπάθειες των Ιταλών και της μικρής μερίδας των κληρικών και του λαού που

ακολουθούσαν τις οδηγίες τους να επαναλειτουργήσουν τις εκκλησίες ξεσήκωσαν λαϊκές εξεγέρσεις. Η Κυριακή του Πάσχα του 1937 σήμανε τη λήξη της εθνοθηρησκευτικής εξέγερσης με την προσάρτηση της Καλύμνου στην Μητρόπολη Κω, η οποία έγινε στις 2 Μαΐου του 1937. Ο Ελληνοϊταλικός Πόλεμος που ξέσπασε στις 28 Οκτωβρίου 1940 αναζωπύρωσε τις ελπίδες των Καλυμνίων και εν γένει της Δωδεκανήσου για την εθνική αποκατάστασή τους. Πολλοί Καλύμνιοι συμμετείχαν στο Αλβανικό Έπος μέσα από τις τάξεις των εθελοντών. Ωστόσο η Γερμανική κατοχή της Ελλάδας επέτεινε την αβεβαιότητα για το μέλλον. Οι Άγγλοι χρησιμοποίησαν τα Δωδεκάνησα ως δόλωμα για να προσελκύσουν την Τουρκία στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Υπήρχαν φόβοι να προσκληθούν τουρκικές δυνάμεις στις συμμαχικές καταλήψεις των Δωδεκανήσων. Οι εξόριστες ελληνικές κυβερνήσεις διακήρυτταν συνεχώς την ελληνική διεκδίκηση επί των νησιών.

Στις 25 Ιουλίου η Ιταλία έπεφτε από το βάρος της συντριπτικής της ήττας. Η σύλληψη του γραμματέα της «Εθνικής Ενώσεως Καλύμνου» και μερικών μελών αυτής σήμανε το τέλος των ιταλικών καταπιέσεων στην Κάλυμνο. Στις 8 Σεπτεμβρίου 1943 η ιταλική κυβέρνηση ανήγγειλε την σύναψη ανακωχής, ενώ στις 26 Σεπτέμβρη αποβιβάστηκαν οι πρώτες αγγλικές δυνάμεις στην Κάλυμνο. Αυτό ήταν και το τέλος της Ιταλοκρατίας, η οποία δυστυχώς δεν επέφερε την ένωση με την Ελλάδα (Τρικοίλης, 1994).

B. ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ (1943-1948)

Η ιταλική συνθηκολόγηση έφερε τη γερμανική κατοχή το 1943, η οποία έληξε στις 8 Μαΐου 1945 όταν η Δωδεκάνησος παραδόθηκε στους Συμμάχους, μετά τη συνθηκολόγηση της Χιτλερικής Γερμανίας. Την ίδια ημέρα υψώθηκε στον ιστό του διοικητηρίου της Καλύμνου η Γαλανόλευκη και οργανώθηκε η «Ελληνική Πολιτική Διοίκηση Καλύμνου», που κήρυξε την ένωση με τη Μητέρα Ελλάδα. Παράλληλα, οργανώθηκαν δημόσιες υπηρεσίες και η κοινωνική ζωή στο νησί. Στις 12 Μαΐου 1945 έφθασε στην Κάλυμνο ο εκπρόσωπος της Βρετανικής στρατιωτικής διοίκησης, με σκοπό την ανάληψη της στρατιωτικής διοίκησης των νησιών, ως την οριστική ρύθμιση της τύχης τους (Φραγκόπουλος, 1993).

Στις 10 Φεβρουαρίου 1947 οι πόθοι των Καλύμνιων εκπληρώθηκαν με την υπογραφή της συνθήκης Ειρήνης των Παρισίων. Τα Δωδεκάνησα ήταν η μόνη από τις αλύτρωτες περιοχές που επιδόθηκαν στην Ελλάδα. Στις 31 Μαρτίου 1947 η

Ελληνική στρατιωτική διοίκηση ανέλαβε την εποπτεία των νησιών. Στην Κάλυμνο ο λαός πανηγύριζε, ενώ οι πρόσφυγες επέστρεφαν κατά χιλιάδες στο νησί.

Μετά από αιώνες σκλαβιάς, η ελευθερία έγινε πραγματικότητα. Η επίσημη τελετή της ενσωμάτωσης έγινε στις 7 Μαρτίου 1948 (Τρικοίλης, 1994).

Γ. ΟΡΓΑΝΩΣΗ-ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ (1923-1943)

- ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Η νομοθετική οργάνωση της Δωδεκανήσου δεν παρέμεινε η ίδια κατά τη διάρκεια της ιταλικής κατοχής. Χωρίζεται σε δύο περιόδους, οι οποίες αντιστοιχούν στις επιδιώξεις της ιταλικής πολιτικής. Η πρώτη περίοδος μπορεί να θεωρηθεί ότι αρχίζει από την προσάρτηση της Δωδεκανήσου από την 28^η Αυγούστου και λήγει στις 31 Δεκεμβρίου 1931 (Φραγκόπουλος, 1958).

Η νομοθετική οργάνωση κατά την πρώτη περίοδο της ιταλικής κατοχής χαρακτηρίζεται από τα εξής:

- Ισχύει ο ιταλικός ποινικός κώδικας και η ιταλική ποινική δικονομία σε όλα τα νησιά της Δωδεκανήσου (εκτός του Καστελόριζου).
- Διατηρείται ο Οθωμανικός αστικός και εμπορικός κώδικας.
- Τα δικαστήρια παραμένουν τα ίδια με αυτά που λειτουργούσαν επί Τουρκοκρατίας (Ελληνικά Ορθόδοξα, Εβραϊκά, Μουσουλμανικά).

Η πρώτη περίοδος νομοθετικής οργάνωσης της Δωδεκανήσου διατηρεί την παλιά μορφή όσον αφορά στην απονομή δικαιοσύνης, διότι κατά τη διάρκειά της δεν είχε εκδηλωθεί ακόμα η προσπάθεια αφελληνισμού των νησιών.

Η δεύτερη περίοδος στη νομοθετική οργάνωση της Δωδεκανήσου αρχίζει από την 1^η Ιανουαρίου 1932, οπότε και αρχίζει η ισχύς του κυβερνητικού διατάγματος με αριθμ. 200 της 31^{ης} Ιανουαρίου 1931. Με αυτό το διάταγμα εισάγεται στη Δωδεκάνησο ο ιταλικός αστικός κώδικας. Από τότε και μέχρι την ήττα της Ιταλίας στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο καταργήθηκαν τα δικαστήρια και η απονομή δικαιοσύνης γινόταν από Ιταλούς δικαστές και ιταλικά δικαστήρια, τα οποία υπηρετούσαν τις πολιτικές σκοπιμότητες της Ιταλίας. Η δεύτερη περίοδος λήγει στις 3 Σεπτεμβρίου 1943 (Φραγκόπουλος, 1992).

Η νομοθετική και διοικητική εξουσία της Δωδεκανήσου ανατέθηκε από την 18^η Αυγούστου 1924 στον μέχρι εκείνη την στιγμή έκτακτο απεσταλμένο και πληρεξούσιο υπουργό στα νησιά Mario Lago, ο οποίος διορίστηκε από την Ιταλία ως 'Κυβερνήτης της Δωδεκανήσου'.

Ο Κυβερνήτης (Governatore) είχε όλες τις εξουσίες, οι οποίες ανήκαν στην ιταλική κυβέρνηση. Είχε το δικαίωμα να θέτει κανόνες δικαίου, που αφορούσαν και είχαν ισχύ στην κτήση, χρησιμοποιώντας τον τύπο του διατάγματος (Decreto). Μπορούσε να καθορίζει τις καταστάσεις των πραγμάτων, στα νησιά, χρησιμοποιώντας τον τύπο της διαταγής (Ordinanza). Τόσο τα διατάγματα όσο και οι διαταγές ήταν άμεσα εκτελεστά και δεν είχαν την ανάγκη κυρώσεως από άλλο όργανο για να ισχύσουν, αρκούσε η έκδοση και δημοσίευσή τους.

Επίσης, ο Κυβερνήτης είχε τη δυνατότητα να νομοθετεί (και ρύθμιζε) για τα εξής θέματα: Δικαστική οργάνωση, φορολογική οργάνωση, τελωνειακό καθεστώς, Δημοτικά και Κοινοτικά πράγματα, οικονομία, απαλλοτριώσεις, πολιτικά ζητήματα, ποινική και πολιτική δικονομία, ίδρυση σώματος αγροφυλακής.

Ο Κυβερνήτης ήταν ουσιαστικά ο εντολοδόχος της νομοθετικής εξουσίας της Ιταλίας στα νησιά της Δωδεκανήσου, με σκοπό να ασκήσει τη νομοθετική εξουσία όπως εκείνος έκρινε καλύτερα, μέσα στα πλαίσια βέβαια των γενικότερων επιδιώξεων της ιταλικής πολιτικής.

- ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Η διοικητική οργάνωση των νησιών της Δωδεκανήσου ήταν αυστηρά συγκεντρωτική. Τελείως ανεξάρτητη από το κέντρο, η ιταλική διοίκηση Δωδεκανήσου αναγνώριζε μόνο μια αρχή: τον Κυβερνήτη.

Οι Δημογεροντίες των νησιών, οι οποίες συνέχιζαν να λειτουργούν με βάση τους 'Κανονισμούς' αναγνωρίστηκαν από την ιταλική αρχή ως όργανα Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στα οποία ασκούσαν απλά εποπτεία.

Αργότερα, τη δεύτερη (2^η) περίοδο, οι Δημογεροντίες θα καταργηθούν από την ιταλική διοίκηση, παραβιάζοντας με αυτόν τον τρόπο τη συνθήκη της Λοζάννης, βάσει της οποίας τα Δωδεκάνησα περνούσαν στην κυριαρχία της Ιταλίας, αλλά με τον περιορισμό ότι της παραχωρούνταν μόνο τα δικαιώματα και οι τίτλοι, τους οποίους κατείχε η Οθωμανική Αυτοκρατορία στα νησιά. Η φασιστική Ιταλία δεν μπορούσε να ανεχθεί τους θεσμούς εκείνους υπό τους οποίους, περικλείοντας την πεμπτουσία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, το πνεύμα των κατοίκων παρέμενε ελεύθερο (Φραγκόπουλος, 1992).

Όργανα της διοίκησης

- Ο Κυβερνήτης.
- Ο Γενικός Γραμματέας της Κτήσεως.

- Οι Αντιπρόσωποι του Κυβερνήτη (Διοικητές των νήσων).

Η διοικητική εξουσία του Κυβερνήτη ήταν απεριόριστη. Όλα τα όργανα της διοίκησης των Δωδεκανήσων δεν είχαν καμία εξουσία, παρά μόνο αυτή που τους παραχωρούσε ο Κυβερνήτης. Η διοίκηση του Κυβερνήτη της Δωδεκανήσου βασιζόταν στη γενική πολιτική, που επεδίωκε να εφαρμόσει η ιταλική κυβέρνηση στην κτήση της. Η πολιτική αυτή σχεδίαζόταν σε γενικές γραμμές από το ιταλικό υπουργικό συμβούλιο και αφού ελεγχόταν από τον DUCE, γινόταν γνωστή στον Κυβερνήτη

Αρμοδιότητες Κυβερνήτη:

- Καθόριζε την οργάνωση και λειτουργία όλων των υπηρεσιών της κτήσης (κυβερνήσεως των ιταλικών νήσων του Αιγαίου).
- Διόριζε και έπαυε τους υπαλλήλους.
- Διέλυε τις Δημογεροντίες.
- Διόριζε τους δημάρχους Ρόδου και Κω.
- Ίδρυε δικαστήρια και διόριζε/έπαυε τους δικαστές.
- Καθόριζε τους φόρους, τα μονοπώλια και τις εισαγωγές- εξαγωγές.
- Συνέτασσε τον προϋπολογισμό της κτήσης. Ο προϋπολογισμός δεν εγκρινόταν από κάποια άλλη εξουσία, αρκούσε η γνωστοποίησή της στο Υπουργείο Εξωτερικών.
- Είχε υπό τον πλήρη έλεγχο του τις αστυνομικές δυνάμεις των νησιών.

Επιπλέον:

- Είχε υπό την άμεση διοίκηση του τη Ρόδο και τη Χάλκη, ενώ τα υπόλοιπα νησιά διατηρούσαν τη δική τους διοίκηση.

Κατά των αποφάσεων του Κυβερνήτη, μπορούσε να γίνει προσφυγή στον Υπουργό Εξωτερικών ή στον Πρωθυπουργό της Ιταλίας. Αυτό όμως ίσχυε σε ελάχιστες και συγκεκριμένες περιπτώσεις. Γενικότερα, ο μόνος τρόπος αναθεώρησης μιας απόφασης ή πράξης του μπορούσε να γίνει με προσφυγή στον ίδιο.

Αρμοδιότητες Γενικού Γραμματέα:

- Η δημόσια ασφάλεια.
- Η υγιεινή.
- Οι λιμένες.
- Οι φόροι.

- Τα τελωνεία.
- Τα ταχυδρομεία.
- Τα τηλεγραφεία και τα τηλέφωνα.
- Τα δημόσια έργα.
- Η εργασία.
- Οι εμπορικές υποθέσεις.
- Ο τύπος.
- Η σχολική εποπτεία.
- Η εποπτεία των μνημείων και των μουσείων.

Η ίδρυση των διοικήσεων των νησιών της Δωδεκανήσου έγινε στις 12 Οκτωβρίου 1922, με διάταγμα, το οποίο όρισε πολιτικές διοικήσεις στα νησιά: Πάτμο, Λέρο, Κάλυμνο, Αστυπάλαια, Κω, Νίσυρο, Κάρπαθο και Κάσο. Οι διοικήσεις αυτές αντικατέστησαν τις υφιστάμενες στρατιωτικές διοικήσεις, οι οποίες καταργήθηκαν, καθώς δεν υπήρχε πλέον ο λόγος για τον οποίο είχαν ιδρυθεί.

Με το διάταγμα με αρ.17 την 19^η Μαΐου 1925 καταργήθηκαν οι διοικήσεις Πάτμου, Αστυπάλαιας, Κάσου και Νισύρου. Τα νησιά αυτά τέθηκαν υπό τις διοικήσεις των νησιών της Λέρου, Κω και Καρπάθου.

Επικεφαλής των διοικήσεων των νησιών βρισκόταν αντιπρόσωπος του Κυβερνήτη, ο οποίος διοριζόταν και πανόταν από αυτόν. Ο αντιπρόσωπος επέβλεπε τη δημόσια τάξη, την τήρηση των νόμων, των διαταγμάτων και των διαταγών του Κυβερνήτη. Σε περιπτώσεις εκτάκτου ανάγκης μπορούσε να εκδίδει διατάξεις, οι οποίες ίσχυαν στην περιφέρειά του.

Στις διοικήσεις, στις οποίες υπάγονταν δύο ή περισσότερα νησιά υπήρχε μια υποδιοίκηση χωροφυλακής, που διευθυνόταν από ανθυπασπιστή, ο οποίος ήταν υπό τις διαταγές του αντιπροσώπου, ενεργούσε μόνο μετά από διαταγές αυτού και θεωρούταν αντιπρόσωπος του αντιπροσώπου (*delegato del delegato*).

Ο αντιπρόσωπος αρχικά απλά επόπτευε τις Δημογεροντίες των νησιών. Αργότερα όμως, όταν άρχισε να αναπτύσσεται η ιταλική πολιτική, σκοπός της οποίας ήταν η πλήρης αφομοίωση των Δωδεκανήσων, ο αντιπρόσωπος άρχισε να επεμβαίνει στο έργο και τη λειτουργία των Δημογεροντιών, εξαναγκάζοντας αυτές να παίρνουν τις αποφάσεις τις οποίες ήθελε (Σακελλαρίδης, 1985).

- Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ – ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

Η δεύτερη περίοδος της ιταλικής κατοχής στην Κάλυμνο, αλλά και στα υπόλοιπα νησιά της Δωδεκανήσου, από τη σκοπιά της οργάνωσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της επίδρασης που είχε σε αυτήν η ιταλική κατοχή, χωρίζεται σε δύο περιόδους.

Η πρώτη περίοδος ξεκινάει με την έναρξη της ιταλικής κατοχής το 1924 και λήγει το 1931. Κύρια χαρακτηριστικά της περιόδου αυτής είναι η έλλειψη παρέμβασης στους τοπικούς θεσμούς της Καλύμνου από την πλευρά της ιταλικής διοίκησης και η διατήρηση της αυτοδιοικητικής οργάνωσης, δηλαδή της Δημογεροντίας (Δημαρχίας) Καλύμνου.

Η ιταλική διοίκηση απλά επόπτευε τη λειτουργία των Δημογεροντιών μέσω του αντιπροσώπου της (delegato del delegato). Εξήγηση για τη στάση αυτή της ιταλικής διοίκησης απέναντι στο νησί της Καλύμνου αποτελεί το γεγονός ότι, αρχικά ο σκοπός της Ιταλίας δεν ήταν η αποικιοποίηση των νησιών της Δωδεκανήσου, αλλά η χρησιμοποίησή τους για στρατηγικούς σκοπούς και άσκηση εξωτερικής πολιτικής. Για αυτόν το λόγο, η ιταλική νομοθεσία δεν επεκτάθηκε στις κτήσεις της, παρά μόνο δόθηκε ευρεία νομοθετική εξουσία στον Κυβερνήτη αυτών (Τρικοίλης, 1992).

Το οθωμανικό δίκαιο εξακολούθησε να ισχύει για αρκετό καιρό μετά. Τα δικαστήρια παρέμειναν ορθόδοξα, οθωμανικά και ισραηλικά. Για αυτόν το λόγο επίσης, στα νησιά διατηρήθηκαν οι τοπικοί θεσμοί, και η παιδεία δεν αντιμετώπισε πρόβλημα (Φραγκόπουλος, 1958).

Σταδιακά όμως εκδηλώθηκαν οι πρώτες ενέργειες από την πλευρά των ιταλικών Αρχών, ως αποτέλεσμα της αλλαγής των βλέψεων τους για το νησί της Καλύμνου, που τελικά οδήγησαν στη μετάβαση στη δεύτερη περίοδο της Ιταλοκρατίας. Συνοπτικά τα σημαντικότερα γεγονότα που ακολούθησαν και οδήγησαν στη μετάβαση είναι τα εξής:

Στις αρχές του 1926, εκδηλώθηκαν οι πρώτες προσπάθειες της ιταλικής διοίκησης να κλονίσει τα βάρη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Καλύμνου. Αρχικά, οι προσπάθειες της ιταλικής διοίκησης επικεντρώθηκαν στην επίτευξη συνεχούς αναβολής των εκλογών, για να μη διεξάγονται την καθορισμένη από τον 'Κανονισμό Δημογεροντίας Καλύμνου' ημερομηνία, με σκοπό να καταστήσουν μη ενεργό το θεσμό αυτό. Στη συνέχεια, επιχείρησαν την επιβολή φόρου, πράξη αντίθετη προς το ισχύον καθεστώς, η οποία προκάλεσε τη διαμαρτυρία της Δημαρχίας. Αργότερα, σε μια προσπάθεια αφελληνισμού του λαού της Καλύμνου επέβαλαν την υποχρεωτική διδασκαλία της ιταλικής γλώσσας σε όλα τα σχολεία.

Όλες αυτές οι ενέργειες εξήγειραν την αντίδραση και τη διαμαρτυρία του λαού και της Δημαρχίας Καλύμνου. Στην αντίσταση αυτή των Καλυμνίων, που συνεχώς κλιμακώνονταν, η ιταλική διοίκηση απάντησε με τη διάλυση της Δημαρχίας την 1^η Οκτωβρίου 1926, τον εξορισμό πολλών μελών της και το διορισμό Ιταλού κυβερνητικού επίτροπου (Podesta) στη Δημαρχία. Με αυτά τα γεγονότα ξεκίνησε μια μαύρη περίοδος για την Τοπική Αυτοδιοίκηση της Καλύμνου και η απαρχή για τη διάλυσή της.

Το Δεκέμβρη του ίδιου χρόνου, η ιταλική διοίκηση διέλυσε τη νέα Δημαρχία με τη δικαιολογία ότι, η νέα αυτή Δημοτική Αρχή αντικατέστησε την προηγούμενή της (είχε και αυτή διαλυθεί από την ιταλική διοίκηση), αλλά μόνο για το υπολειπόμενο διάστημα θητείας της προηγούμενης, σύμφωνα με τον 'Κανονισμό Δημογεροντίας Καλύμνου'. Διεξήχθησαν εκλογές, την 1^η Δεκεμβρίου 1929, στις οποίες οι ιταλικές αρχές με διάφορες ενέργειες κατάφεραν την εκλογή Δημοτικής Αρχής προσφιλής σε αυτές.

Με τη βοήθεια της νέας Δημοτικής Αρχής, η ιταλική διοίκηση κατόρθωσε να περάσει διάταγμα, το οποίο καταργούσε την ελευθερία των εκλογών για την ανάδειξη των τοπικών αρχόντων, απαιτώντας την προηγούμενη έγκριση του Γενικού Διοικητή για τους υποψήφιους συμβούλους, από τους οποίους διόριζε εκείνος το Δήμαρχο. Έκτοτε, δεν γινόταν συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου εάν δεν παρευρισκόταν αντιπρόσωπος της διοίκησης και επιπλέον, οι αποφάσεις της Δημαρχίας υπόκειντο στην έγκριση της Διοίκησης. Με τις ενέργειες της αυτές η ιταλική διοίκηση εξασφάλισε την εκλογή εκείνου που αυτή υποστήριζε και επιπλέον, χωρίς να εκτίθεται στα μάτια των ξένων, προέβαινε στην εφαρμογή της πολιτικής της, παρουσιάζοντας αυτήν ως θέληση του λαού, που εκδηλωνόταν με τους αιρετούς του άρχοντες.

Με το διάταγμα αυτό η Καλύμνος πέρασε στη δεύτερη περίοδο της ιταλικής κατοχής (1932-1943), σε μια περίοδο που χαρακτηρίζεται από τη διάλυση των τοπικών θεσμών, τις συνεχείς παρεμβάσεις των ιταλικών αρχών στη διοίκηση του νησιού και τις προσπάθειες αφελληνισμού των κατοίκων του νησιού. Οι τελευταίες εκλογές διεξήχθησαν στις 11 Δεκεμβρίου 1932, ανέδειξαν άλλη μία φιλοϊταλική Δημοτική Αρχή, η οποία όμως δεν ολοκλήρωσε την τριετή θητεία της. Λόγω των αντιδράσεων που εκδηλώθηκαν (Εθνοθρησκευτική Εξέγερση), η Δημοτική Αρχή αναγκάστηκε να υποβάλλει την παραίτησή της το 1935. Οι Ιταλοί κατήγγησαν το θεσμό της Δημαρχίας και επανέφεραν τον κυβερνητικό επίτροπο (Podesta), ο οποίος

παρέμεινε στο νησί μέχρι και την απελευθέρωση του από τους συμμάχους (Σακελλαρίδης, 1985).

1.2.3 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΑΛΥΜΝΟ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΙΤΑΛΟΚΡΑΤΙΑΣ

Κατά την περίοδο της ιταλικής κατοχής η τοπική αυτοδιοίκηση στην Κάλυμνο επηρεάστηκε και καθορίστηκε από το βαθμό παρέμβασης της ιταλικής κυβέρνησης καθώς και από τους πολιτικούς της στόχους.

Ειδικότερα, η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Κάλυμνο την πρώτη περίοδο της ιταλικής κατοχής (1912-1923) ήταν αυτόνομη και ανεξάρτητη από την ιταλική κυβέρνηση. Το νησί της Καλύμνου ήταν αυτοκυβέρνητο και οι θεσμοί της Τοπικής Αυτοδιοίκησης λειτουργούσαν ελεύθερα παρά την ιταλική κατοχή. Η Δημογεροντία μετονομάστηκε σε ‘Δημαρχία Καλύμνου’, ενώ παράλληλα ενδυναμώθηκε με τη σύσταση του ‘Ανώτατου Διοικητικού Συμβουλίου της Πολιτείας Καλύμνου’ και του ‘Διοικητικού και Δημαρχιακού Συμβουλίου της Δημαρχίας Καλύμνου’. Η καθιέρωση των Ηθών και Εθίμων των νησιών, καθώς και η υιοθέτηση της Ελληνικής Σημαίας και της Ελληνικής Νομοθεσίας ως Νόμους της νέας ‘Πολιτείας του Αιγαίου’ την περίοδο της Ιταλοκρατίας, καταμαρτυρούν με αδιαμφισβήτητο τρόπο το γεγονός ότι, η Κάλυμνος αποτελούσε ‘κράτος εν κράτη’ εντός της ιταλικής επικράτειας.

Η δεύτερη περίοδος (1923-1943) της ιταλικής κατοχής χωρίζεται με τη σειρά της σε δύο υποπεριόδους κατά τις οποίες, ο τρόπος παρέμβασης της ιταλικής κυβέρνησης στην Τοπική Αυτοδιοίκηση της Καλύμνου είναι διαφορετικός. Συγκεκριμένα, την πρώτη υποπερίοδο της δεύτερης περιόδου (1924-1931), τα Δωδεκάνησα έχουν περάσει πια στην πλήρη κυριαρχία της Ιταλίας, με την εφαρμογή της συνθήκης της Λοζάννης, στις 6 Αυγούστου 1924. Η Ιταλία διόρισε ‘Κυβερνήτη της Δωδεκανήσου’, ο οποίος είχε νομοθετική και διοικητική εξουσία, ενώ οι αποφάσεις του ήταν άμεσα εκτελεστές. Παρά το γεγονός αυτό, κύρια χαρακτηριστικά της υποπεριόδου αυτής ήταν η έλλειψη παρέμβασης στους τοπικούς θεσμούς της Καλύμνου από την ιταλική κυβέρνηση και η διατήρηση της αυτοδιοικητικής οργάνωσης, δηλαδή της Δημαρχίας Καλύμνου. Η ιταλική διοίκηση απλά επόπτευε τη λειτουργία της Δημαρχίας μέσω του Κυβερνήτη. Έτσι, στην Κάλυμνο, διατηρήθηκαν οι τοπικοί θεσμοί και η παιδεία δεν αντιμετώπισε πρόβλημα.

Η αλλαγή όμως των βλέψεων των ιταλικών αρχών για το νησί της Καλύμνου, οι οποίες δεν περιορίστηκαν στη χρήση του νησιού για στρατηγικούς σκοπούς και άσκηση εξωτερικής πολιτικής οδήγησαν στη δεύτερη υποπερίοδο (της δεύτερης περιόδου) της ιταλικής κατοχής (1932-1943), όπου ο τρόπος παρέμβασης της ιταλικής κυβέρνησης στην αυτοδιοικητική οργάνωση της Καλύμνου ήταν απολυταρχικός. Η καταστρατήγηση του εκλογικού συστήματος, η επιβολή φόρων και η υποχρεωτική διδασκαλία της ιταλικής γλώσσας ήταν οι πρώτες κινήσεις της ιταλικής στρατηγικής για τον έλεγχο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Καλύμνου. Η ιταλική κυβέρνηση εξέδωσε διάταγμα, βάσει του οποίου ο Δήμαρχος διοριζόταν από τον Ιταλό Γενικό Διοικητή, εξασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο την εκλογή προσφιλούς Δημοτικής Αρχής που εφάρμοζε επακριβώς τις επιταγές της ιταλικής κυβέρνησης. Η διάλυση των τοπικών θεσμών και οι συνεχείς παρεμβάσεις των ιταλικών αρχών στη διοίκηση του νησιού επέφεραν την αποδυνάμωση της Δημαρχίας ενώ, η προσπάθεια αφελληνισμού των Καλυμνίων εξήγγειρε εθνικοθρησκευτικές αντιδράσεις.

Το υψηλό μορφωτικό και πολιτιστικό επίπεδο του Καλυμνιακού λαού, καθώς και η δημοκρατικότητά του, ήταν τα ερείσματα του αγώνα του εναντίον στις επιδιώξεις του ιταλικού κράτους. Ειδικότερα, το Δημογεροντιακό σύστημα διοίκησης έθεσε τις βάσεις αλλά και τους στόχους του συστήματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης που ίσχυε στην Κάλυμνο κατά την Ιταλοκρατία και είχε ως ανώτατη αρχή τη Δημαρχία Καλύμνου. Η καλλιέργεια του λαού, η πολιτιστική ανέλιξη και η δημοκρατική διοίκηση, ως βασικοί στόχοι της Δημογεροντίας και αργότερα της Δημαρχίας, ανύψωσαν το μορφωτικό και πολιτιστικό επίπεδο του Καλυμνιακού λαού και ενέπνευσαν σε αυτόν τη συνείδηση της δημοκρατίας και της ελευθερίας.

Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι, οι προσπάθειες υποδούλωσης του Καλυμνιακού λαού από τους Ιταλούς εκδηλώθηκαν με τη διάλυση του θεσμού της Δημαρχίας και με την επιβολή ενός φασιστικού, ανθελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Οι προσπάθειες αφελληνισμού όμως των Καλυμνίων είχαν το αντίθετο αποτέλεσμα, διότι οδήγησαν στη συσπείρωση του Καλυμνιακού λαού και όχι στην αποδυνάμωση του, η οποία γίνεται έκδηλη από τα κρυφά σχολεία που λειτουργούσαν τότε, καθώς και από την τέλεση των μυστηρίων και λειτουργιών του χριστιανισμού σε σπίτια.

Οι θεσμοί της Τοπικής Αυτοδιοίκησης του νησιού, οι οποίοι κατά τη δεύτερη υποπερίοδο της δεύτερης περιόδου της Ιταλοκρατίας είχαν διαλυθεί τυπικά από το ιταλικό κράτος, λειτουργούσαν ουσιαστικά στη συνείδηση του Καλυμνιακού λαού,

στην οποία η αναβίωση τους αποτελούσε μοναδικό σκοπό. Η ανάγκη διατήρησης του κερτημένου διοικητικού προτύπου, αλλά και της ελληνικής παιδείας και της ορθοδοξίας οδήγησαν τους Καλύμνιους σε εξεγέρσεις ενώ, η ενσωμάτωση με την Ελλάδα αποτελούσε πρωταρχικό σκοπό και επιδίωξη.

1.3 ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (1947) ΣΤΟΝ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ

Η 31^η Μαρτίου του 1947 έφερε την Ένωση με την Ελλάδα, η οποία επισφραγίστηκε ένα χρόνο αργότερα, στις 7 Μαρτίου 1948, οπότε και τυπικά ενσωματώθηκε η Δωδεκάνησος στο Ελληνικό Κράτος, με το από 3/1/1948 Β.Δ.

Ο έλεγχος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης πραγματοποιείται πλέον από το Ελληνικό Κράτος, μέσω των θεσπισμένων οργάνων και νόμων του. Το Ελληνικό Κράτος εφαρμόζοντας αποκεντρωτικό σύστημα διοίκησης παρέχει διοικητική αυτοτέλεια στα όργανα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στα πλαίσια των νόμων και πάντα υπό την εποπτεία (Έλεγχος νομιμότητας) της Κεντρικής Διοίκησης. Τα μέρη της αποκεντρωμένης Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης αποτελούν οι Περιφέρειες και οι Δήμοι. Την Τοπική Αυτοδιοίκηση πρώτου βαθμού αποτελούν οι Δήμοι και οι Κοινότητες και την δευτέρου βαθμού αποτελούν οι Περιφέρειες. Σύμφωνα με το αποκεντρωτικό σύστημα οργάνωσης της διοίκησης οι κεντρικές υπηρεσίες ασκούν ειδικές αρμοδιότητες και επί πλέον τη γενική κατεύθυνση, τον συντονισμό και τον έλεγχο των περιφερειακών οργάνων. Τα περιφερειακά όργανα (Περιφέρειες) έχουν γενική αποφασιστική αρμοδιότητα για τις υποθέσεις της περιφέρειάς τους ενώ, στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Δήμους) ανήκει η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων.

Στα πλαίσια μιας συντονισμένης προσπάθειας περιορισμού της γραφειοκρατίας και αύξησης της αποτελεσματικότητας του κρατικού μηχανισμού, αλλά και υπό το πρίσμα της συμμόρφωσης με τις ευρωπαϊκές επιταγές, που επιτάσσουν τον εκσυγχρονισμό των υπηρεσιών, εκπονήθηκε το Πρόγραμμα 'Καλλικράτης'. Ο 'Καλλικράτης' συγκροτείται από τα 286 άρθρα του νόμου 3852/2010 και επιφέρει καθολικές αλλαγές τόσο στην αρχιτεκτονική της αποκεντρωμένης διοίκησης, όσο και στον αριθμό και τις αρμοδιότητες των επιμέρους οργάνων της. Συγκεκριμένα, βάσει του 'Καλλικράτη', καταργούνται οι Νομαρχίες και τα Επαρχία, συνενώνονται Δήμοι

περιφερειακοί και στη θέση τους δημιουργούνται μητροπολιτικοί Δήμοι, Κοινότητες συνενώνονται ενώ, ενδυναμώνεται ο ρόλος των Περιφερειών, οι οποίες άλλοτε είχαν κυρίως εποπτικό παρά εκτελεστικό χαρακτήρα. Ουσιαστικά ο 'Καλλικράτης, αποτελεί το διοικητικό εργαλείο της Κεντρικής Διοίκησης για τον έλεγχο των οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Ως νεοεφαρμοζόμενο σύστημα διοίκησης ο Καλλικράτης έχει επιφέρει σύγχυση στους κόλπους τόσο της αποκεντρωμένης διοίκησης, όσο και στην κεντρική διοίκηση, κυρίως όσον αφορά στην αποσαφήνιση των αρμοδιοτήτων και της ιεραρχίας, καθώς και στην κατάρτιση των οργανογραμμάτων. Τα προβλήματα που έχουν ανακύψει οφείλονται στην κατάργηση υπαρχόντων διοικητικών οργάνων και στην ενδυνάμωση άλλων. Ασφαλή συμπεράσματα, όσον αφορά στην αποτελεσματικότητα του Καλλικράτη, δεν είναι δυνατόν να εξαχθούν στην παρούσα χρονική στιγμή. Το μόνο σίγουρο είναι ότι ο Καλλικράτης έχει αρχίσει πλέον να εφαρμόζεται ανοίγοντας νέα σελίδα στην αυτοδιοικητική οργάνωση της Ελλάδας ενώ, η αποτελεσματικότητά του αναμένεται να κριθεί μέσα στην ιστορική διαδρομή του.

1.3.1 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

A. Υπουργείο Εσωτερικών Δ.Δ.Α.

Η αποστολή του Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, σε σχέση με τους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης συνίσταται στην οργάνωση, στη λειτουργία και στην οικονομική διοίκηση της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης, καθώς και στη συμμετοχή στην κατάρτιση αναπτυξιακών προγραμμάτων, στην εκτέλεση έργων και στην εκπόνηση των μελετών των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Επίσης, στις αρμοδιότητες του Υπουργείου ανήκει και η εισήγηση μέτρων, η βελτίωση και η προαγωγή των θεσμών της διοικητικής αποκέντρωσης και της αυτοδιοίκησης Α' και Β' βαθμού. Κυρίως μεριμνά για την εφαρμογή των διατάξεων της δημόσιας διοίκησης και τη μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από το Κέντρο στην Περιφέρεια, σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία.

Στο Υπουργείο Εσωτερικών Δ.Δ.Α. ανήκουν οι εξής Γενικές Διευθύνσεις (πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών Δ.Δ.Α., 2012):

- Γενική Διεύθυνση Διοικητικής Υποστήριξης
- Γενική Διεύθυνση Τοπικής Αυτοδιοίκησης

- Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακών Προγραμμάτων
- Γενική Διεύθυνση Μεταναστευτικής Πολιτικής και Κοινωνικής Ένταξης

1.3.2 ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

A. Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Ο Δήμος Καλυμνίων ανήκει στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (Ν3852/2010, αρθ. 3, παρ.3, εδ.ιβ - ΦΕΚ87Α/7-6-2010). Την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου συγκροτούν δύο (2) νομοί, ο νομός Κυκλάδων και ο νομός Δωδεκανήσου, στον οποίο ανήκει γεωγραφικά η Κάλυμνος. Στους νομούς αυτούς ανήκουν συνολικά 35 Καλλικρατικοί Δήμοι με συνολικό πληθυσμό για τους δήμους, 301.261 κατοίκους (πηγή: Ε.Ε.Τ.Α., 2012).

Οι περιφέρειες είναι αυτοδιοικούμενα κατά τόπο νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και αποτελούν το δεύτερο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης (Ν3852/2010, αρθ. 3, παρ.1 - ΦΕΚ87Α/7-6-2010). Από πλευράς αρμοδιοτήτων, στις Περιφέρειες έχουν μεταβιβαστεί και οι αρμοδιότητες των Νομαρχιών.

Ο Δήμος Καλυμνίων συνεργάζεται με την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, η οποία είναι η εντολοδόχος του Ελληνικού Κράτους για τη διαχείριση των πόρων και την ανάπτυξη των νησιών που ανήκουν στη δικαιοδοσία της. Επίσης είναι η αρμόδια για τη μεταφορά των προβλημάτων των νησιών στο Κράτος, καθώς και για τον καταμερισμό των κονδυλίων που διαθέτει το Ελληνικό Κράτος αλλά και η Ευρωπαϊκή Ένωση για την ανάπτυξη των νησιών του Νοτίου Αιγαίου. Η Περιφέρεια αποφασίζει ποιο νησί έχει ανάγκη άμεσης βοήθειας αλλά και ποιο δεν έχει εξαντλήσει τις αναπτυξιακές του δυνατότητες.

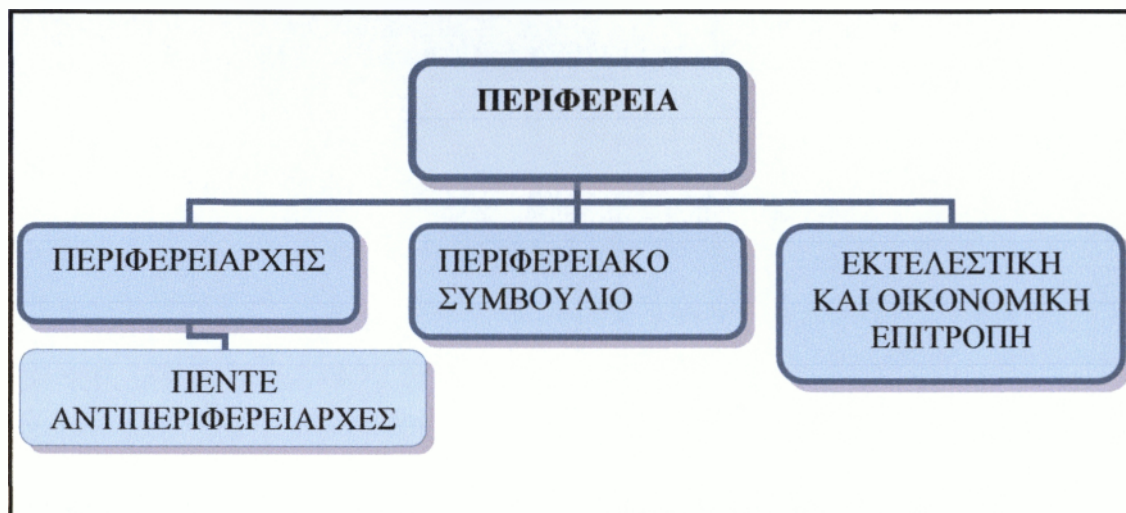
Οι Περιφέρειες δεν ασκούν εποπτεία στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτης βαθμίδας (Ο.Τ.Α.) και δεν θίγουν τις αρμοδιότητές τους. Μεταξύ των δύο βαθμίδων Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεν υφίσταται ιεραρχική σχέση (Ν3852/2010, αρθ. 4 - ΦΕΚ87Α/7-6-2010).

Η Οργανωτική Δομή της Περιφέρειας συνίσταται στις παρακάτω Γενικές Διευθύνσεις (πηγή: Π.Ν.Α.,2012):

- Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, Περιβάλλοντος και Υποδομών
- Γενική Διεύθυνση Εσωτερικής Λειτουργίας
- Γενική Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών

- Διεύθυνση Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής
- Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης
- Γενική Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας

Όργανα της Περιφέρειας είναι ο Περιφερειάρχης, οι Αντιπεριφερειάρχες, το Περιφερειακό Συμβούλιο, η Εκτελεστική Επιτροπή και η Οικονομική Επιτροπή (Ν3852/2010, αρθ. 113 - ΦΕΚ87Α/7-6-2010).

Περιφερειάρχης

Περιφερειάρχης εκλέγεται ο υποψήφιος περιφερειάρχης του επιτυχόντος συνδυασμού. Η θητεία του είναι πενταετής (Ν3852/2010, αρθ. 114, παρ.2 - ΦΕΚ87Α/7-6-2010).

Αρμοδιότητες Περιφερειάρχη

Ο Περιφερειάρχης έχει τις κατωτέρω αρμοδιότητες (Ν3852/2010, αρθ. 159, παρ.2 - ΦΕΚ87Α/7-6-2010) :

- Εκτελεί τις αποφάσεις του Περιφερειακού Συμβουλίου και των Περιφερειακών Επιτροπών.
- Εκδίδει όλες τις πράξεις μη κανονιστικού χαρακτήρα
- Εκπροσωπεί την Περιφέρεια δικαστικώς και εξωδίκως.
- Είναι προϊστάμενος όλων των υπηρεσιών και του προσωπικού της Περιφέρειας.
- Διατάσσει την είσπραξη των εσόδων της Περιφέρειας και αποφασίζει για τη διάθεση των πιστώσεων του προϋπολογισμού.

- Υπογράφει τις συμβάσεις που του επισυνάπτει η Περιφέρεια.
- Συνιστά επιτροπές και ομάδες εργασίας.
- Συγκροτεί συλλογικά όργανα.
- Μπορεί να μεταβιβάζει την άσκηση των αρμοδιοτήτων του σε μέλη το Περιφερειακού Συμβουλίου.

Περιφερειακό Συμβούλιο

Το Περιφερειακό Συμβούλιο συνεδριάζει υποχρεωτικά, ύστερα από πρόσκληση του προέδρου του, τουλάχιστον μία φορά το μήνα (Ν3852/2010, αρθ. 167, παρ.1 - ΦΕΚ87Α/7-6-2010).

Το Περιφερειακό Συμβούλιο ασκεί όλες τις αρμοδιότητες της Περιφέρειας, εκτός από αυτές που ανήκουν σε άλλα όργανα κι οι αρμοδιότητές του έχουν αμιγώς εκτελεστικό χαρακτήρα (Ν3852/2010, αρθ. 163- ΦΕΚ87Α/7-6-2010).

Εκτελεστική Επιτροπή

Η Εκτελεστική Επιτροπή αποτελείται από τον Περιφερειάρχη ως πρόεδρο και τους αντιπεριφερειάρχες (Ν3852/2010, αρθ. 173 - ΦΕΚ87Α/7-6-2010). Φέρει κυρίως την ευθύνη υλοποίησης του επιχειρησιακού προγράμματος, το οποίο και εισηγείται στο Περιφερειακό Συμβούλιο ενώ, εν γένει οι αρμοδιότητές της έχουν συντονιστικό και εκτελεστικό χαρακτήρα (Ν3852/2010, αρθ. 174 - ΦΕΚ87Α/7-6-2010).

Οικονομική Επιτροπή

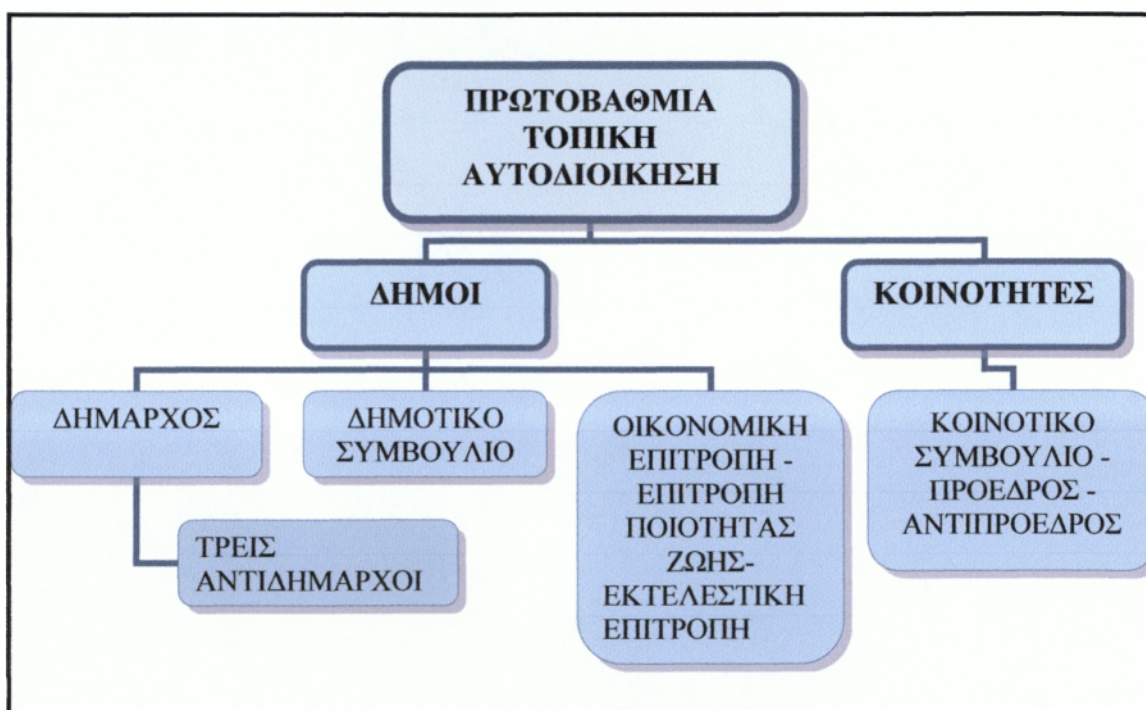
Η οικονομική επιτροπή έχει κυρίως ως αρμοδιότητα την κατάρτιση του προϋπολογισμού και την εισήγηση του στο περιφερειακό συμβούλιο για ψήφιση ενώ, ασχολείται με τη διευθέτηση των οικονομικών θεμάτων της Περιφέρειας (Ν3852/2010, αρθ. 176 - ΦΕΚ87Α/7-6-2010).

Β. Δήμος Καλυμνίων

Οι Δήμοι ανήκουν στον πρώτο βαθμό της τοπικής αυτοδιοίκησης (Ν3852/2010, αρθ.1, παρ.1 - ΦΕΚ87Α/7-6-2010). Η οργανωτική δομή του Δήμου Καλυμνίων καθορίζεται από τον Ν3852/2010, ο οποίος συγκροτείται από 286 άρθρα και αποτελεί το νομοθετικό έρεισμα της πρώτης και δεύτερης βαθμίδας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Ο Δήμος διοικείται από το Δημοτικό Συμβούλιο, την Οικονομική Επιτροπή, την Επιτροπή Ποιότητας Ζωής, την Εκτελεστική Επιτροπή και τον Δήμαρχο (Ν3852/2010, αρθ.7, παρ.1 - ΦΕΚ87Α/7-6-2010).

Ο Δήμαρχος και οι Δημοτικοί Σύμβουλοι εκλέγονται κάθε πέντε χρόνια (Ν3852/2010, αρθ.9, παρ.1 - ΦΕΚ87Α/7-6-2010).

Δήμαρχος

Μπορεί να εκλεγεί Δήμαρχος ο δημότης που έχει την ικανότητα να εκλέγει και έχει συμπληρώσει το 21ο έτος της ηλικίας του, κατά την ημέρα της διενέργειας των εκλογών (Ν3852/2010, αρθ.13 - ΦΕΚ87Α/7-6-2010).

Αρμοδιότητες Δημάρχου

Ο Δήμαρχος (Ν3852/2010, αρθ.58, παρ.1 - ΦΕΚ87Α/7-6-2010). :

- Εκπροσωπεί το Δήμο στα δικαστήρια και σε κάθε δημόσια αρχή και δίνει τους όρκους που επιβάλλονται στο Δήμο.
- Εκτελεί τις αποφάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου της Οικονομικής Επιτροπής και της Επιτροπής Ποιότητας Ζωής.

- Ορίζει τους αντιδημάρχους και συγκαλεί και προεδρεύει της Εκτελεστικής Επιτροπής.
- Είναι προϊστάμενος των υπηρεσιών του Δήμου και όλου του προσωπικού του Δήμου.
- Συνυπογράφει τους βεβαιωτικούς καταλόγους και τα χρηματικά εντάλματα πληρωμής των δαπανών.
- Υπογράφει τις συμβάσεις που συνάπτει ο Δήμος Καλυμνίων.
- Εκδίδει τις άδειες που προβλέπονται στις αρμοδιότητες του Δήμου Καλυμνίων.
- Εκδίδει πιστοποιητικά προσωπικής και οικογενειακής καταστάσεως των δημοτών.
- Συνιστά ομάδες εργασίας και ομάδες διοίκησης.

Δημοτικό Συμβούλιο

Το Δημοτικό Συμβούλιο αποφασίζει για όλα τα θέματα που αφορούν το Δήμο, εκτός από αυτές που ανήκουν σε άλλα όργανα κι οι αρμοδιότητές του έχουν αμιγώς εκτελεστικό χαρακτήρα (Ν3852/2010, αρθ. 65 - ΦΕΚ87Α/7-6-2010).

Εκτελεστική Επιτροπή

Η Εκτελεστική Επιτροπή αποτελείται από τον Δήμαρχο ως πρόεδρο και τους αντιδημάρχους (Ν3852/2010, αρθ. 62- ΦΕΚ87Α/7-6-2010). Φέρει κυρίως την ευθύνη υλοποίησης του επιχειρησιακού σχεδίου του Δήμου, του μεσοχρόνιου, ετήσιου και πενταετούς προγράμματος δράσης ενώ, εν γένει οι αρμοδιότητές της έχουν συντονιστικό και εκτελεστικό χαρακτήρα.

Οικονομική Επιτροπή

Η οικονομική επιτροπή έχει κυρίως ως αρμοδιότητα την κατάρτιση του προϋπολογισμού και την εισήγηση του στο δημοτικό συμβούλιο για ψήφιση ενώ, ασχολείται κυρίως με τον έλεγχο της οικονομικής λειτουργίας του Δήμου (Ν3852/2010, αρθ. 72- ΦΕΚ87Α/7-6-2010).

Επιτροπή Ποιότητας Ζωής

Η επιτροπή ποιότητας ζωής είναι αποφασιστικό και εισηγητικό όργανο των σχετικών θεμάτων με την ποιότητα ζωής, προτείνοντας τον σχεδιασμό δράσεων που

αποσκοπούν στην ποιοτική αναβάθμιση της ζωής των δημοτών και ειδικότερα των ατόμων με αναπηρίες. Επιπλέον έχει στην αρμοδιότητά της περιβαλλοντικά θέματα και θέματα πολεοδομίας και χωροταξίας (Ν3852/2010, αρθ. 73- ΦΕΚ87Α/7-6-2010).

Ο Δήμος Καλυμνίων εντός των νομοθετικών πλαισίων του Ελληνικού Κράτους και των περιθωρίων δράσεως του, αξιοποιώντας παράλληλα και τα κρατικά και Ευρωπαϊκά προγράμματα έχει συγκροτήσει κοινωφελή ιδρύματα και δημοτικούς οργανισμούς, με σκοπό την περίθαλψη, την ψυχαγωγία, την καλλιέργεια και την πολιτιστική ανάταση των Καλυμνίων.

Ειδικότερα στο Δήμο Καλυμνίων ανήκουν τα εξής δημοτικά ιδρύματα (πηγή: Δήμος Καλυμνίων, 2012):

- Νοσοκομείο.
- Κέντρο Ατόμων Με Ειδικές Ανάγκες.
- Ορφανοτροφείο.
- Γηροκομείο.

Στην Κάλυμνο λειτουργούν μέχρι σήμερα τα εξής νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου:

- Δημοτική Φιλαρμονική - Βιβλιοθήκη.
- Δημοτική Χορωδία.
- Α' Παιδικός Σταθμός.
- Β' Παιδικός Σταθμός.
- Δημοτικός Αθλητικός Οργανισμός Καλύμνου (Δ.Α.Ο.Κ.).

Ακόμα λειτουργεί στο νησί η Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης – Άρδευσης (Δ.Ε.Υ.Α.Κ.), η οποία ανήκει στα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου.

Τέλος, η συμμετοχή του Δήμου Καλυμνίων στην Ανώνυμη Ναυτιλιακή Εταιρεία Καλύμνου (Α.Ν.Ε.Κ.) συμβάλλει στη διευκόλυνση των μετακινήσεων των δημοτών, καθώς και στην ανέλιξη της αναπτυξιακής προσπάθειας του Δήμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Στο δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας πραγματοποιείται μια σύντομη ιστορική ανασκόπηση της εξέλιξης του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Κύπρο.

Υποτυπώδης φαίνεται να ήταν η αρχική μορφή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Κύπρο, με την έννοια της διοίκησης των τοπικών υποθέσεων από ίδιους τους κατοίκους συγκεκριμένης τοπικής περιφέρειας. Ειδικότερα, στο χάρτη που προτάθηκε στο Δούκα της Σαβαΐας το 16ο αιώνα από τους Κύπριους προνοείται ότι, ο λαός θα έχει το δικαίωμα να εκλέγει υπό την αίρεση της επιβεβαίωσης του Στέμματος, τους Πρωτογέροντες ή αλλιώς Δημογέροντες, οι οποίοι θα μεριμνούν για τη διατροφή του λαού στις πόλεις, επαρχίες, φρούρια. Δεν υπάρχουν όμως πληροφορίες για το πώς λειτουργούσαν τα σώματα των Πρωτογερόντων πριν το 19ο αιώνα.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση της Κύπρου χωρίζεται σε τέσσερις χρονικές περιόδους ανάλογες με τις ιστορικές εξελίξεις, οι οποίες στο πέρασμα των χρόνων διαμόρφωσαν και επέβαλλαν διαφορετικό, ανά χρονική περίοδο, σύστημα αυτοδιοικητικής οργάνωσης στη Μεγαλόνησο.

Η ανάληψη της αυτοδιοικητικής οργάνωσης του νησιού, από την οθωμανική αυτοκρατορία, την Αγγλία μετέπειτα και μετά από μια μεγάλη μεταβατική περίοδο, η αυτονόμηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης του νησιού, σηματοδοτούν τις τέσσερις διαφορετικές χρονικές περιόδους στην ιστορία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Κύπρου (Τορναρίτης, 1972).

2.1 Η ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΚΑΤΟΧΗ

2.1.1 ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ

Το 1571 η Κύπρος κατακτήθηκε από τους Τούρκους, με την Τουρκοκρατία να διαρκεί μέχρι το 1878. Από τότε άρχισε να δημιουργείται στο νησί τουρκοκυπριακός πληθυσμός, ο οποίος το 1960 ανήλθε σε ποσοστό 18% του κυπριακού πληθυσμού.

Ο Τιμόθεος υπήρξε ο πρώτος Αρχιεπίσκοπος μετά την κατάκτηση. Η Σύνοδος αποφάσισε να αποκηρύξει την υποταγή της Ορθόδοξης εκκλησίας στην Καθολική και να την συνδέσει με αυτή της Κωνσταντινούπολης. Τα προνόμια που χορηγήθηκαν στον Αρχιεπίσκοπο και η εθναρχική του ιδιότητα εξακολουθούν να ισχύουν μέχρι σήμερα. Το 1754 παραχωρήθηκε στην Εκκλησία της Κύπρου το δικαίωμα να συλλέγει φόρους, δικαίωμα το οποίο διατήρησε έως το 1856 (Τορναρίτης, 1972).

Το 1821 ο Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός, τρεις επίσκοποι και άλλοι Κύπριοι πρόκριτοι εκτελούνται κατηγορούμενοι ότι σχεδίαζαν να μεταφέρουν την Ελληνική Επανάσταση στην Κύπρο.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Κύπρο, διαμορφώθηκε από τον Τούρκο κατακτητή και τελούσε υπό την εποπτεία του. Δικαίωμα του 'εκλέγειν' και 'εκλέγεσθαι' είχαν μόνο οι Οθωμανοί υπήκοοι και τα όργανα διοίκησης που τα διόριζε η κυβέρνηση.

Στις 8 Νοεμβρίου 1864 ορίστηκαν οι θεμελιώδεις διατάξεις των νόμων, όπου για διοικητικούς σκοπούς το νησί διαιρέθηκε σε δέκα διοικητικές υποδιαιρέσεις εκτός της πρωτεύουσας, που είχε δικό της σύστημα. Οι διοικήσεις διοικούνταν από τον διοικητή που έδρευε στην πρωτεύουσα. Η διοίκηση υποδιαιρέθηκε σε πολλές επαρχίες, οι οποίες διοικούνταν από τον υποδιοικητή που έδρευε στην πόλη της επαρχίας (Τορναρίτης, 1972).

Ο υποδιοικητής διορίζονταν από την κυβέρνηση και από ένα διοικητικό συμβούλιο που αποτελείτο από τον δικαστή και τους θρησκευτικούς αρχηγούς των μη Οθωμανών υπηκόων.

Η επαρχία χωρίστηκε σε χωριά και κοινότητες, όπου η καθεμιά είχε δημαρχείο, σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου. Η κοινότητα συγκροτούνταν από 400 οικίες και διοικείτο από ένα κοινοτάρχη ή μουχτάρη όπως λέγεται μέχρι σήμερα και από ένα συμβούλιο δημογερόντων. Ο μουχτάρης ήταν όργανο της κεντρικής διοίκησης για την είσπραξη των φόρων, αλλά και όργανο της τοπικής διοίκησης, αφού οι δημοτικές υποθέσεις ανήκαν σε αυτόν. Αρμοδιότητα των κοινοταρχών ήταν η κατανομή της φορολογίας στις κοινότητες, όπως όριζε η κυβέρνηση. Οι κοινότητες λειτουργούσαν με ποικιλόμορφο βαθμό αυτοδιοίκησης σε διάφορες επαρχίες, γεγονός που υποδηλώνει την έλλειψη συγκεκριμένης δομής στο σύστημα διοίκησης.

Στις πόλεις οι 50 οικίες απάρτιζαν μια συνοικία και κάθε συνοικία θεωρούνταν χωριό. Σε κάθε χωριό εκλέγονταν δύο μουχτάρηδες, εκτός αυτών που αποτελούνταν από 20 οικίες, όπου εκεί εκλεγόταν μόνο ένας μουχτάρης.

Οι εκλογές γινόντουσαν κάθε χρόνο στη συνέλευση των Οθωμανών υπηκόων του χωριού και το δικαίωμα του 'εκλέγειν' είχαν αυτοί που είχαν συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας τους, είχαν άμεσα συμφέροντα στο χωριό και πλήρωναν τουλάχιστο 500 γρόσια το χρόνο άμεσο φόρο.

Εκλέξιμοι θεωρούνταν οι Οθωμανοί υπήκοοι οι οποίοι είχαν συμπληρώσει το 30^ο έτος της ηλικίας τους, είχαν συμφέροντα στο χωριό και έδιναν 100 γρόσια άμεσο φόρο με όλους να έχουν το δικαίωμα επανεκλογής.

Σε κάθε χωριό συνίστατο μια δημογεροντία από 3 – 12 αιρετά μέλη. Στις αρμοδιότητες της δημογεροντίας ήταν η σχέση της τοπικής διοίκησης και οι διαβουλεύσεις στα θέματα καθαριότητας των δήμων, της δημόσιας υγείας, στα γεωργικά συμφέροντα και στην επίλυση διαφορών.

Το δημαρχιακό συμβούλιο κάθε πόλης συγκροτούνταν από το νομάρχη, το διοικητή και τον υποδιοικητή και στα καθήκοντα τους συμπεριλαμβανόταν η εποπτεία των οικοδομών και υδάτων, η διευκόλυνση στα μέσα μεταφοράς και ο φωτισμός των δρόμων.

Σύμφωνα με τον, **Περί των Νομαρχίας - Δημαρχίων Νόμο**, ο οποίος ίσχυσε μέχρι τις 5 Οκτωβρίου του 1877, τα δημοτικά συμβούλια αποτελούνταν από 6 μέχρι 12 Οθωμανούς υπηκόους, ανάλογα με την έκταση και τον πληθυσμό της πόλης και εκλέγονταν κάθε 4 χρόνια.

Ο πρόεδρος του δημοτικού συμβουλίου διοριζόταν από την κυβέρνηση και μισθοδοτούνταν από το δήμο, ενώ οι υπόλοιποι δημοτικοί σύμβουλοι ήταν άμισθοι.

Το δικαίωμα του 'εκλέγεσθαι' το είχαν άτομα άνω των 30 χρόνων, ενώ του 'εκλέγειν' άτομα άνω των 25.

Τα καθήκοντα των δημοτικών συμβουλίων περιλάμβαναν θέματα που αφορούσαν:

- στις οικοδομές
- στις οδούς
- στα υδραγωγεία
- στη διαχείριση της δημοτικής περιουσίας
- στο φωτισμό και την καθαριότητα των πόλεων
- στην καταγραφή του πληθυσμού
- στην εγγραφή γεννήσεων και θανάτων
- στη λειτουργία της αγοράς
- στις άδειες αμαξών και άλλων μέσων μεταφοράς

- στην τοπική αστυνομία
- στα θαλάσσια λουτρά
- στα κρεοπωλεία
- διάφορες υπηρεσίες
- στο διορισμό των δημοτικών υπαλλήλων.

Οι πόροι των δημοτικών συμβουλίων ορίζονταν από την κυβέρνηση η οποία χορηγούσε έμμεσους φόρους, από τακτικούς και έκτακτους δημοτικούς φόρους, πρόστιμα και άλλους πόρους, που όριζε η εκάστοτε Αυτοκρατορική Αρχή.

Το Δημοτικό Συμβούλιο συνέτασσε ετήσιο προϋπολογισμό εσόδων και εξόδων ο οποίος εγκρίνονταν από τη δημοτική συνέλευση, που συνέρχονταν δυο φορές το χρόνο και απαρτιζόταν από το τοπικό διοικητικό συμβούλιο και το δημοτικό συμβούλιο.

Τη δημοτική διαχείριση επέπτευε και έλεγχε η δημοτική συνέλευση και στη συνέχεια ο Νομάρχης και το Νομαρχιακό Συμβούλιο.

Βάσει όσων προαναφέρθηκαν διαφαίνεται ότι, η Τοπική Αυτοδιοίκηση πριν την Αγγλική κατοχή ασκούσαν από αιρετές αρχές, εκλεγμένες από τους δημότες κάθε περιφέρειας ή δήμου. Η κεντρική διοίκηση ασκούσε εποπτεία στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Αν και το σύστημα διοίκησης ήταν αποκεντρωτικό, οι εξουσίες που δίνονταν στη δημαρχία δεν είχαν νομοθετικό χαρακτήρα και ήταν απόλυτα προβλεπόμενες και ορισμένες από τους νόμους της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, ενώ η θέληση του λαού δεν αποτελούσε νόμο.

Συνοψίζοντας, η Τοπική Αυτοδιοίκηση της Κύπρου την περίοδο της Τουρκοκρατίας δεν είχε καθορισμένη δομή και οργάνωση, ενώ οι αρμοδιότητες δεν ήταν αποσαφηνισμένες. Η έλλειψη επακριβούς καθορισμού των αρμοδιοτήτων, καθώς και η απόλυτη εξάρτηση από τους νόμους της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, συνετέλεσαν στην εδραίωση ενός συστήματος διοίκησης το οποίο καθόριζε και έλεγχε ο Τούρκος κατακτητής (Τορναρίτης, 1972).

2.2 Η ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ (1878-1960)

2.2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

Το 1878 η Κύπρος παραχωρήθηκε από το σουλτάνο στην Αγγλία. Η Μεγάλη Βρετανία είχε βλέψεις για την Κύπρο, οι οποίες χρονολογούνται από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα λόγω της σημαντικής γεωγραφικής θέσης του νησιού. Στις 28 Ιουνίου 1878 κατέπλευσε το πρώτο αγγλικό πολεμικό πλοίο στη Λεμεσό, ενώ η τουρκική σημαία υπεστάλη ύστερα από 307 χρόνια και στη θέση της υψώθηκε η αγγλική. Οι Έλληνες της Κύπρου δέχτηκαν τους Άγγλους με ικανοποίηση, τόσο γιατί η αγγλική κατοχή σήμανε το τέλος της οθωμανικής κυριαρχίας, όσο και γιατί πίστεψαν ότι οι Βρετανοί θα προωθούσαν την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Τα 82 χρόνια όμως της αγγλικής κατοχής δεν έδειξαν τέτοια πρόθεση.

Αποτέλεσμα της άρνησης της Αγγλίας για την παραχώρηση της Μεγαλονήσου ήταν οι συνεχείς προσπάθειες των Κυπρίων, οι οποίες συνίστατο σε αλληπάλληλες επαφές με την ελληνική και την αγγλική κυβέρνηση και στην αποστολή υπομνημάτων, τα οποία μετέφεραν το αίτημα των Κυπρίων για την εθνική αποκατάσταση του νησιού τους. Όταν, με τη συνθήκη της Λωζάννης το 1923 η Τουρκία παραιτήθηκε από όλα τα δικαιώματά της επί της Κύπρου, οι ελπίδες των Κυπρίων αναθερμάνθηκαν. Δυο χρόνια αργότερα όμως, το 1925, η Αγγλία ανακήρυξε την Κύπρο αποικία του στέμματος γεγονός που, αν και αναίρεσε την οθωμανική υπηκοότητα των Κυπρίων, προκάλεσε την αντίδρασή τους για την προσάρτηση του νησιού στην Αγγλία (Γεωργιάδης, 1993).

Στο μεταξύ, από το 1920, η αγγλική διοίκηση είχε αρχίσει να λαμβάνει δυναμικά μέτρα έναντι των πρωτεργατών της ενωτικής κίνησης, αν και το 1926 προσπάθησε να εξευμενίσει τον κυπριακό λαό, καταργώντας το φόρο υποτέλειας που πλήρωναν μέχρι τότε οι Κύπριοι.

Στις 26 Ιανουαρίου 1930 ιδρύθηκε η Εθνική Οργάνωση Κυπρίων (Ε.Ο.Κ.), με ηγεσία τον αρχιεπίσκοπο, τα μέλη της Ιεράς Συνόδου, τον ηγούμενο Κύκκου και αντιπροσώπους άλλων μοναστηριών και Έλληνες και Κύπριους βουλευτές. Η Ε.Ο.Κ. αποτέλεσε τον οργανωτικό πυρήνα των αγώνων των Κυπρίων, με σκοπό την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα (Γεωργιάδης, 1993).

Η αντίδραση των Κυπρίων κλιμακώθηκε τον Οκτώβρη του 1931 (Οκτωβριανά), με αφορμή την επιβολή δασμολογικού νόμου, με την εκδήλωση του κινήματος των Οκτωβριανών που έφτασε στην πυρπόληση του Κυβερνείου. Το κίνημα κατεστάλη, οι Έλληνες επωμίστηκαν το οικονομικό βάρος των υλικών καταστροφών, ενώ πολλοί από τους πρωταγωνιστές εξορίστηκαν. Η αγγλική κυβέρνηση επέβαλλε στυγνή δικτατορία, η οποία συνεχίστηκε μέχρι την έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και έμεινε γνωστή ως 'Πάλμεροκρατία', από το όνομα του τότε κυβερνήτη της Κύπρου Πάλμερ (Γεωργιάδης, 1993, Τορναρίτης, 1972).

Με την έναρξη του πολέμου το δικτατορικό καθεστώς ανεστάλη και ξεδιπλώθηκαν οι Ελληνικές σημαίες που είχαν απαγορευτεί, σε μια προσπάθεια των Άγγλων να πείσουν τους Έλληνες της Κύπρου να καταταγούν στον αγγλικό στρατό, με την πρόφαση ότι πολεμούν για την Ελλάδα και την Ελευθερία. Από το 1941 ξανάρχισαν οι διαπραγματεύσεις της Κύπρου με την Αγγλία, με σκοπό την ένωση της νήσου με την Ελλάδα, οι οποίες επισφραγίστηκαν με το ενωτικό δημοψήφισμα στις 15 Ιανουαρίου 1950, που οργάνωσε η κυπριακή εκκλησία. Το 96% του ελληνικού πληθυσμού της Κύπρου ψήφισε την ένωση της νήσου με την Ελλάδα ενώ μόνο 5 ψήφοι εναντιώθηκαν στην ένωση αυτή.

Οι προσπάθειες των Κυπρίων κλιμακώθηκαν το 1955 με την έναρξη του ένοπλου εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα την 1^η Απριλίου 1955 που διήρκησε έως το 1959. Τον αγώνα κατεύθυνε η μυστική οργάνωση της δεξιάς Ε.Ο.Κ.Α., με αρχηγούς τον αρχιεπίσκοπο Μακάριο, με το ψευδώνυμο 'Γενικός' και τον συνταγματάρχη Γεώργιο Γρίβα με το ψευδώνυμο 'Διγενής'. Το 1956 οι Άγγλοι υπέβαλαν μέσω του κυβερνήτη σερ Τζων Χαρτιγκ πρόταση για αυτοκυβέρνηση, ως μεταβατικό στάδιο και ανεξαρτησία. Οι συνομιλίες Μακαρίου - Χάρτιγκ απέτυχαν και ο Μακάριος εξορίστηκε στις Σεϋχέλλες. Ο ένοπλος αγώνας κράτησε 4 χρόνια και κατέληξε στις συμφωνίες της Ζυρίχης και του Λονδίνου, βάσει των οποίων η Κύπρος έγινε ανεξάρτητο κράτος.

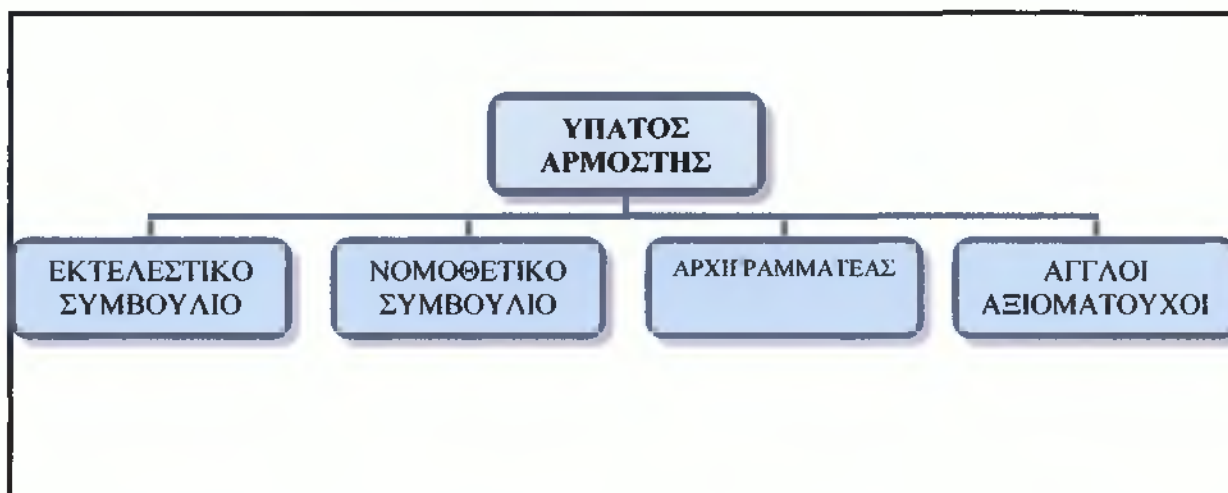
Η αγγλική διπλωματία κατόρθωσε, εκμεταλλευόμενη την πολιτική απειρία των Ελληνοκυπρίων, να εμπλέξει τους Τούρκους μέσω των παραπάνω συμφωνιών και να τους στρέψει κατά των Κυπρίων, αναμειγνύοντας ενεργά την Τουρκία στην υπόθεση της Κύπρου.

Η αγγλική κατοχή έληξε επίσημα στις 16 Αυγούστου 1960 με την παράδοση της εξουσίας από τον σερ Χιου Φοντ, τελευταίο Άγγλο κυβερνήτη, στον αρχιεπίσκοπο Μακάριο, πρώτο Κύπριο πρόεδρο (Γεωργιάδης, 1993, Χατζηδημητρίου, 1993).

2.2.2 ΟΡΓΑΝΩΣΗ – ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Όργανα Κεντρικής Διοίκησης

Κατά την περίοδο της Αγγλοκρατίας η Κύπρος διοικούνταν από αποικιακή κυβέρνηση, βάσει του διοικητικού σχήματος που περιγράφεται στο Σχήμα: (Νόμος 240 Περί Δήμων, Επί Αγγλοκρατίας, 1878)

Ύπατος Αρμοστής: Ο ύπατος αρμοστής ήταν ο επικεφαλής της αποικιακής κυβέρνησης, ο οποίος μετά το 1925 πήρε τον τίτλο του κυβερνήτη. Υπαγόταν αρχικά στο βρετανικό υπουργείο εξωτερικών, αλλά από το Δεκέμβρη του 1880 την ευθύνη για τις κυπριακές υποθέσεις ανέλαβε το υπουργείο αποικιών. Όλες οι εξουσίες βρίσκονταν στα χέρια του ύπατου αρμοστή/κυβερνήτη, ενώ κάτω από αυτόν βρισκόταν ο *αρχιγραμματέας* και μια ομάδα ανώτερων *Αγγλων αξιωματούχων*.

Εκτελεστικό Συμβούλιο: Είχε καθαρά συμβουλευτικές αρμοδιότητες για υποβοήθηση του έργου του ύπατου αρμοστή. Τα μέλη του ήταν ανώτεροι Άγγλοι υπάλληλοι, οι οποίοι διορίζονταν από το Λονδίνο. Μετά το 1897, στο Εκτελεστικό Συμβούλιο συμμετείχαν και τρεις Κύπριοι πολίτες, οι οποίοι διορίζονταν από τον αρμοστή.

Νομοθετικό Συμβούλιο: Εγκαθιδρύθηκε το Σεπτέμβρη του 1878, με σχετική εκτελεστική απόφαση του αρμοστή, αλλά πήρε την τελική του μορφή το 1882. Στο Συμβούλιο αυτό οι Έλληνες είχαν εικονική πλειοψηφία. Αντιπροσωπεύονταν με 9

εκλεγμένους βουλευτές, έναντι 3 Τούρκων και 6 άλλων που ήταν Βρετανοί και διορίζονταν από τον αρμοστή. Στην ουσία, οι ενωμένες ψήφοι των διορισμένων μελών και των Τούρκων βουλευτών ισοβαθμούσαν με τις ψήφους των Ελλήνων βουλευτών (9-9). Την επικρατούσα ψήφο διέθετε ο πρόεδρος του Νομοθετικού Συμβουλίου, δηλαδή ο ύπατος αρμοστής. Μετά την ανακήρυξη της Κύπρου σε αποικία του στέμματος το 1925, ο αριθμός των Ελλήνων βουλευτών αυξήθηκε σε 12, ενώ των Τούρκων παρέμεινε ο ίδιος. Αυξήθηκε όμως από 6 σε 9 ο αριθμός των διορισμένων μελών και έτσι η αναλογία μεταξύ των ελληνικών ψήφων και των υπολοίπων διατηρήθηκε (12-12), με επικρατούσα ψήφο και πάλι εκείνη του ύπατου αρμοστή. Συνήθως οι Τούρκοι βουλευτές συντάσσονταν με τους Άγγλους, εκτός ελαχίστων περιπτώσεων. Ουσιαστικά το Νομοθετικό Συμβούλιο αποτελούσε ένα Σώμα, μέσω του οποίου λαμβάνονταν αποφάσεις, σύμφωνες με τη θέληση του ύπατου αρμοστή/κυβερνήτη.

Όργανα Τοπικής Διοίκησης: Η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων γίνονταν με ενδιάμεση εποπτεία μικτής αρχής, που αποτελούνταν από όργανα τοπικής και κεντρικής διοίκησης.

Με το νόμο 26 του 1930 περί Δήμων, η Τοπική Αυτοδιοίκηση παρουσιάζει μεγάλη βελτίωση επί Αγγλοκρατίας. Η Κύπρος υποδιαιρέθηκε σε έξι επαρχίες (Λευκωσία, Λεμεσός, Πάφος, Αμμόχωστος, Λάρνακα και Κερύνεια) βάσει του νόμου του 1930, ενώ βάσει του ίδιου νόμου, ο Άγγλος κυβερνήτης είχε το δικαίωμα να κηρύσσει Δήμο οποιαδήποτε πόλη ή χωριό έκρινε ότι εξυπηρετούσε τους σκοπούς του Νόμου. Με αυτό το δικαίωμα τον Ιούνιο του 1930 κήρυξε ως Δήμους δέκα κωμοπόλεις (Μόρφου, Λεύκας, Κυθραίας, Λευκονοίκου, Ακανθούς, Καραβά, Λαπήθου, Αθηαίνου, Λεύκαρα και Πόλη της Χρυσοχούς).

Ο νόμος 26 του 1930 επέφερε μεγάλη βελτίωση στην οργάνωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Κύπρου επί Αγγλοκρατίας, καθορίζοντας επακριβώς τα καθήκοντα και την εξουσία των δημοτικών συμβουλίων καθώς και τη δημοτική φορολογία. Η δημόσια υπηρεσία οργανώθηκε και χωρίστηκε σε τμήματα, με διευθυντές Άγγλους. Οι πιο σημαντικές μεταβολές που επέφερε αυτός ο νόμος στην τότε νομοθεσία ήταν:

- Λήψη περιεκτικών προνοιών για διακανονισμό διεξαγωγής εκλογών και παρεμπόδιση δωροδοκιών και σχετικών εξόδων.
- Αύξηση θητείας δημοτικών συμβουλίων.

- Επακριβής καθορισμός καθηκόντων και εξουσιών δημοτικών συμβουλίων.
- Χορήγηση αδειών στα θέατρα και οικοδομές που χρησιμοποιούνταν για διασφάλιση κοινής ασφάλειας.
- Όσον αφορά στη δημοτική φορολογία γίνεται λεπτομερής καθορισμός των εξουσιών του Δήμου.

Με αυτό το νόμο είναι εμφανές ότι, δεν τίθεται κανένας περιορισμός για την αναγνώριση μιας πόλης/χωριού σε Δήμο.

Η δημοτική διοίκηση στην Κύπρο ασκούσαν βάσει του Σχήματος: (Νόμος 26 του 1930)

Κυβερνήτης – Ύπατος Αρμοστής: Η δημοτική διοίκηση ασκούσαν από τον έλεγχο και την εποπτεία του αγγλικού κράτους, μέσω του Κυβερνήτη. Ο Άγγλος Κυβερνήτης ενέκρινε τους δημοτικούς υπαλλήλους και τους αιρετούς άρχοντες. Επίσης, ενέκρινε και τους Κανονισμούς που εισηγούταν το Δημοτικό Συμβούλιο και τους δημοσίευε στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας για γενική γνώση.

Δημοτικό Συμβούλιο: Η υπέρτατη αρχή του Δήμου ήταν το Δημοτικό Συμβούλιο. Ο Δήμος διοικούνταν από το Δημοτικό Συμβούλιο που αποτελούνταν από 6-26 μέλη, τα οποία εκλέγονταν ανά τριετία σύμφωνα με την προβλεπόμενη από το Νόμο εκλογική διαδικασία, με μυστική ψηφοφορία και με πλειοψηφικό σύστημα. Σύμφωνα με τους εκλογικούς καταλόγους, δηλαδή με τον αριθμό των εκλογέων (Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι) θα ήταν ανάλογος και ο αριθμός των αντίστοιχων Δημοτικών Συμβούλων.

Το Δημοτικό Συμβούλιο είχε, μεταξύ άλλων, κανονιστική εξουσία, να ρυθμίζει δηλαδή με Κανονισμούς κάθε θέμα που υπαγόταν στην αρμοδιότητά του. Αυτοί οι κανονισμοί ήταν σύμφωνοι με τις διατάξεις του Νόμου και υπόκειντο στην έγκριση του Άγγλου κυβερνήτη

Οι αρμοδιότητες των Δημοτικών Συμβουλίων ήταν οι εξής:

- Λάμβαναν, μέσα στα δημοτικά όρια, τα αναγκαία υγειονομικά μέτρα για την τήρηση της καθαριότητας του Δήμου.
- Λάμβαναν μέτρα για τις επικίνδυνες και ανθυγιεινές οικοδομές.
- Λάμβαναν μέτρα που αφορούσαν στην καθαριότητα, στην ονομασία και στο φωτισμό των δρόμων
- Χορηγούσαν άδειες άσκησης επαγγέλματος στους διάφορους επαγγελματίες που δραστηριοποιούνταν εντός των ορίων του Δήμου.
- Ρύθμιζαν θέματα που αφορούσαν σε κηδείες και τάφους.
- Τηρούσαν σφαγεία και δημοτικές αγορές.
- Τηρούσαν δημόσιες πλατείες, κήπους και πάρκα.
- Κατέστειλαν κάθε φασαρία που δημιουργούνταν στα όρια του Δήμου.
- Χορηγούσαν άδειες λειτουργίας θεάτρων.
- Ρύθμιζαν την τροχαία κίνηση.
- Προμήθευαν πόσιμο νερό και φρόντιζαν για τη συντήρηση των δεξαμενών ποσίμου νερού.
- Ρύθμιζαν τη θαλάσσια κολύμβηση και λειτουργία κολυμβητικών δεξαμενών.

Προς το τέλος της Αγγλοκρατίας, η θέσπιση εξειδικευμένων νόμων, είχε ως αποτέλεσμα την ενδυνάμωση των Δημοτικών Συμβουλίων, οι αρμοδιότητες των οποίων κινούνταν σε αυστηρώς καθορισμένα νομικά πλαίσια:

- Ο Νόμος περί Ρυθμίσεως Οδών και Οικοδομών όριζε τα Συμβούλια ως τις αρμόδιες αρχές για τη ρύθμιση των οικοδομικών θεμάτων στα όρια του δήμου.
- Ο περί Επιδείξεως Διαφημίσεων Νόμος όριζε τα Δημοτικά Συμβούλια ως τις αρμόδιες αρχές για τη ρύθμιση των διαφημίσεων στα δημοτικά όρια.
- Ο Δήμαρχος χορηγούσε άδεια διεξαγωγής εράνου στα δημοτικά όρια, με βάση τον περί Οδικών και από Οίκο σε Οίκο Εράνων.

- Κάποια Δημοτικά Συμβούλια μπορούσαν να είναι μέλη των συμβουλίων αποχετεύσεων με βάση τις πρόνοιες του περί Αποχετευτικών Συστημάτων Νόμου του 1971.

Το Δημοτικό Συμβούλιο μπορούσε να εκτελεί μόνο τις λειτουργίες που του έδινε ο σχετικός νόμος, αλλιώς οι πράξεις τους ήταν καθ' υπέρβαση της εξουσίας τους.

Τα έσοδα για τη λειτουργία τους προέρχονταν από τη δημοτική φορολογία, από τα τέλη ή τα δικαιώματα, από τα ενοίκια ή και από τις μικρές κρατικές επιχορηγήσεις.

Δήμαρχος - Αντιδήμαρχος: Δεν είχαν σημαντικές εξουσίες. Συγκεκριμένα, ο Δήμαρχος δεν είχε ειδικές εξουσίες. Η εξουσία που είχε ήταν να συγκλίνει τις συνεδριάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου, να ρυθμίζει τη διαδικασία στις συνεδριάσεις και να εκτελεί τις αποφάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου. Ο Δήμαρχος και ο Αντιδήμαρχος εκλέγονταν στην πρώτη συνεδρία του Δημοτικού Συμβουλίου, στην οποία προέδρευε ο Άγγλος διοικητής της Επαρχίας που βρισκόταν ο Δήμος.

Εκλογικό Σύστημα: Οι Κύπριοι δεν είχαν το δικαίωμα να ψηφίζουν την κυβέρνησή τους. Ψήφισαν μόνο τους δημάρχους των πόλεων και κωμοπόλεων, καθώς και τα δημοτικά συμβούλια. Ακόμα ψήφισαν τους βουλευτές τους, Έλληνες και Τούρκους για το Νομοθετικό Συμβούλιο. Για κάθε Δήμο υπήρχε ένας εκλογικός κατάλογος για τους Χριστιανούς και ένας για τους Μουσουλμάνους εκλογείς. Για την εκλογή των βουλευτών το νησί διαιρέθηκε σε τρεις εκλογικές περιφέρειες και η καθεμιά από αυτές εξέλεγε 4 βουλευτές, έναν μωαμεθανό και τρεις χριστιανούς. Δικαίωμα ψήφου είχαν μόνο οι άρρενες κάτοικοι άνω των 21 ετών. Οι βουλευτικές εκλογές διεξάγονταν κάθε 3 χρόνια. Η εκλογή γίνονταν με δημοκρατικές διαδικασίες, αφού η ψηφοφορία ήταν μυστική και ίσχυε το πλειοψηφικό σύστημα.

Δικαστική Εξουσία: Η Δικαιοσύνη οργανώθηκε πάνω σε πολύ καλή βάση, θέτοντας τέρμα στην αυθαιρεσία που χαρακτήριζε την απονομή δικαιοσύνης επί Τουρκοκρατίας. Οι Άγγλοι δικαστές, υιοθετώντας το αγγλοσαξονικό νομικό σύστημα, διακρίνονταν για την αμεροληψία τους. Υπήρχε ένα ανώτατο δικαστήριο (εφετείο), που έδρευε στη Λευκωσία με Άγγλο αρχιδικαστή, ενώ στις πόλεις υπήρχαν τα επαρχιακά δικαστήρια, με Άγγλο πρόεδρο και δύο μέλη, δηλαδή έναν Έλληνα

δικαστή και έναν Τούρκο, το καθένα. Λειτουργούσαν επίσης τα πταισματοδικεία η κωμοδικεία στα μεγάλα χωριά.

2.2.3 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΑΓΓΛΟΚΡΑΤΙΑΣ

Η αυτοδιοικητική οργάνωση της Κύπρου την περίοδο της Αγγλοκρατίας ήταν ορθότερη, σε σχέση με την εποχή που η Κύπρος τελούσε υπό τον Τουρκικό ζυγό.

Για πρώτη φορά τα όργανα διοίκησης ήταν αιρετά, με καθορισμένες αρμοδιότητες που τους ανατίθονταν από την Κεντρική Διοίκηση και ελέγχονταν μέσω του κυβερνήτη. Οι Κύπριοι δεν είχαν δικαίωμα να ψηφίζουν την κυβέρνησή τους, ψήφισαν όμως τους δημάρχους, τα μέλη των δημοτικών συμβουλίων, τα οποία ενδυναμώθηκαν με τη θέσπιση εξειδικευμένων νόμων, καθώς και τους βουλευτές, τους εκπροσώπους τους στο νομοθετικό συμβούλιο. Η εκλογή γίνονταν με δημοκρατικές διαδικασίες, αφού η ψηφοφορία ήταν μυστική ενώ ίσχυε το πλειοψηφικό σύστημα. Παρά το γεγονός ότι το εκλογικό σώμα ήταν ανομοιογενές και αποτελούνταν από Χριστιανούς και Μουσουλμάνους ψηφοφόρους, η εκπροσώπησή τους στα δημοτικά συμβούλια ήταν ανάλογη του πληθυσμού τους (Τορναρίτης, 1972).

Παρολαυτά, ο βαθμός συμμετοχής του κυπριακού λαού στη διαμόρφωση του συστήματος διοίκησης δεν ήταν καθοριστικός και δεν μπορούσε να χαρακτηριστεί ως σημαντικός παράγοντας, όσον αφορά στην Τοπική Αυτοδιοίκηση της Κύπρου κατά την Αγγλοκρατία. Ειδικότερα, το αγγλικό κράτος εφάρμοζε συγκεντρωτικό σύστημα διοίκησης στο νησί, το οποίο, όταν οι ιστορικές εξελίξεις το απαίτησαν, μετατράπηκε σε στυγνό δικτατορικό (Παλμεροκρατία). Ο Άγγλος κυβερνήτης είχε την πλήρη εξουσία στο νησί, διόριζε τα μέλη στο εκτελεστικό συμβούλιο, ακόμα και τους Κύπριους πολίτες, ενέκρινε τους δημοτικούς υπαλλήλους και τους αιρετούς άρχοντες, ενώ είχε την επικρατούσα και καθοριστική ψήφο στο νομοθετικό συμβούλιο (Νόμος 240 Περί Δήμων, Επί Αγγλοκρατίας). Ο νόμος του 1930 έδωσε το δικαίωμα στον κυβερνήτη να κηρύσσει οποιαδήποτε πόλη ή χωριό σε δήμο, μεγιστοποιώντας έτσι την εξουσία του, ενώ η δημόσια υπηρεσία χωρίστηκε και διευθύνονταν από Άγγλους. Ακόμα και η πλειοψηφία των Ελλήνων στο νομοθετικό συμβούλιο ήταν εικονική, τόσο λόγω της επικρατούσας ψήφου του κυβερνήτη, όσο και λόγω της σίγουρης υπερψήφισης των αγγλικών θέσεων από τους Τούρκους βουλευτές.

Ως επιτυχία της αγγλικής διοίκησης δεν μπορεί να μην αναγνωριστεί το γεγονός της οικονομικής ανέλιξης της Κύπρου, καρπός της βαριάς φορολογίας και της αναπτυξιακής δραστηριότητας των Άγγλων στο νησί, εξορρίζοντας έτσι την άθλια οικονομική κατάσταση στην οποία είχε περιέλθει η νήσος κατά την Τουρκοκρατία. Χαρακτηριστικά παραδείγματα ανάπτυξης αποτελούν η αξιοποίηση των τουριστικών δυνατοτήτων της Μεγαλονήσου από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, τα έργα υποδομής και ανάπτυξης και η αύξηση της εμπορικής δραστηριότητας. Επιπλέον κατά την Αγγλοκρατία υπήρξε αλματώδης ανάπτυξη στην εκπαίδευση, αν και η παιδεία απείχε πολύ από το ικανοποιητικό επίπεδο. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι το 1878, όταν δηλαδή τερματίστηκε η Τουρκοκρατία, λειτουργούσαν 83 σχολεία στο νησί, ενώ το 1910 ο αριθμός τους ανήλθε στα 322. Οι Έλληνες μαθητές έπαιρναν ελληνική παιδεία, ακολουθώντας τα αναλυτικά προγράμματα διδασκαλίας στην Ελλάδα, ενώ οι Τούρκοι μαθητές έπαιρναν τουρκική παιδεία. Οι προσπάθειες δε των Άγγλων να θέσουν υπό τον έλεγχό τους την εκπαίδευση προσέκρουσαν στην αντίδραση του λαού και της Εκκλησίας (Τορναρίτης, 1972, Εφημερίδες Ένωσης Δήμων Κύπρου).

Ως αποτέλεσμα της άρσης του αναλφαβητισμού που επικρατούσε κατά την Τουρκοκρατία, κατά την αγγλική κατοχή αναπτύχθηκε η μέχρι τότε ανύπαρκτη πνευματική ζωή της Κύπρου, ενώ αυξήθηκε η αναλογία των Ελλήνων έναντι των Τούρκων στον πληθυσμό του νησιού. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, το 1881, στην πρώτη απογραφή που έκαναν οι Άγγλοι, η αναλογία ήταν: Έλληνες 73,9% και Τούρκοι 24,4% σε πληθυσμό 186.173 κατοίκους, το 1911 η αναλογία ήταν: 78,2% Έλληνες και 20,6% Τούρκοι σε πληθυσμό 274.108 κατοίκους, ενώ το 1955 η αναλογία διαμορφώθηκε σε: 80,2% Έλληνες και 19% Τούρκοι στους 511.000 κατοίκους.

Η Αγγλοκρατία διήρκησε 82 χρόνια γράφοντας πολλές αρνητικές αλλά και θετικές σελίδες στην ιστορία της Κύπρου και ιδιαίτερα στο κεφάλαιο της αυτοδιοικητικής οργάνωσής της. Η άρση της ανέχειας και του αναλφαβητισμού, που επικρατούσε στην Τουρκοκρατία, η αύξηση του ελληνικού πληθυσμού στην Κύπρο, η εδραίωση ενός δίκαιου δικαστικού συστήματος, η αναπτυξιακή δραστηριότητα και η τουριστική αξιοποίηση του νησιού έθεσαν τις βάσεις για τη μετέπειτα ανέλιξή του. Παράλληλα, υπό το πρίσμα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η καλύτερη οργάνωση του διοικητικού συστήματος, η αποσαφήνιση των αρμοδιοτήτων, η συμμετοχή των Κυπρίων στο εκλογικό σύστημα, αλλά και η εισαγωγή θεσμών που διατηρούνται

μέχρι σήμερα μπορούν να αναγνωρισθούν ως σημαντικά θετικά στοιχεία στην αυτοδιοικητική οργάνωση ενός λαού που τελεί υπό κατοχή (Τορναρίτης, 1972).

Από την άλλη πλευρά όμως, η πλήρης εποπτεία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Κύπρου, η οποία επιτεύχθηκε από τους Άγγλους με την εφαρμογή ενός αυστηρά συγκεντρωτικού, απλά δομημένου, κλειστού συστήματος, το οποίο αναγνώριζε ως ανώτατο όργανο τον Άγγλο κυβερνήτη και απέδιδε ελάχιστες και απολύτως ελεγχόμενες αρμοδιότητες στα τοπικά όργανα διοίκησης, είχε ως συνέπεια την αδυναμία ουσιαστικής παρέμβασης από τους Κυπρίους στη διαμόρφωση του αυτοδιοικητικού συστήματος. Το σύστημα διοίκησης δηλαδή ήταν πλήρως εμπνευσμένο και επιβεβλημένο από τον Άγγλο κατακτητή και δεν περιείχε εκφάνσεις που να πηγάζουν από την ιδιαιτερότητα, τα ήθη και τα έθιμα, τον πολιτισμό εν γένει του Κυπριακού λαού.

2.3 Η ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΓΓΛΟΚΡΑΤΙΑ

2.3.1 ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1959-1985)

Στην Κύπρο, μετά τη λήξη της Αγγλοκρατίας το 1959, η Τοπική Αυτοδιοίκηση συνέχισε να λειτουργεί με τον ίδιο τρόπο μέχρι το 1960, οπότε και έγινε η ανακήρυξη της Ανεξαρτησίας της Κύπρου. Από το 1959 έως το 1985 οπότε και ψηφίστηκε ο νέος Περί Δήμων Νόμος που ισχύει μέχρι σήμερα, η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Κύπρο διατήρησε κάποια στοιχεία της από το Αγγλικό σύστημα διοίκησης, ενώ παράλληλα διανθίστηκε με νέους νόμους.

Ειδικότερα, από το 1959 τέθηκαν οι βάσεις από τον Άγγλο Κυβερνήτη για τη συγκρότηση χωριστών Τουρκοκυπριακών Δήμων, με το νόμο **Περί Τουρκικών Δημοτικών Επιτροπών**, ενώ αργότερα αποφασίστηκε, με τον **Περί Δήμων νόμο του 1960** ότι, οι Τουρκοκύπριοι κάτοικοι των 5 μεγαλύτερων πόλεων θα δημιουργήσουν ξεχωριστούς Δήμους. **Ο Νόμος του 1959** είχε ως στόχο τη νομιμοποίηση και χορήγηση εξουσίας στις de facto Τουρκοκυπριακές Δημοτικές Επιτροπές, ώστε να εισπράττουν φόρους από τους Τουρκοκυπρίους με νόμιμα μέσα και συνέχισε να ισχύει μέχρι τη δημιουργία των 5 ξεχωριστών Τουρκοκυπριακών Δήμων, που προέβλεπε ο Περί Δήμων Νόμος του 1960, ο οποίος με τη σειρά του έπαυσε να ισχύει την 1/1/1963 (Εφημερίδες Ένωσης Δήμων Κύπρου, Πηγή: Νέα Πολιτεία).

Μετά τη λήξη της ισχύος του παραπάνω νόμου η Κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας είχε να αντιμετωπίσει τη συνέχιση της διαχείρισης της Δημοτικής Περιουσίας από άλλο όργανο ή αρχή. Έτσι στις 10/1/1963 το Υπουργικό Συμβούλιο εξέδωσε διάταγμα, το οποίο βασίστηκε στον **Περί Χωρίων (Διοίκηση και Βελτίωση) Νόμο**. Σύμφωνα με το συγκεκριμένο διάταγμα, όλες οι ως τότε δημοτικές περιοχές κηρύχθηκαν Περιοχές Βελτιώσεων και ως μέλη αυτών των Περιοχών Βελτιώσεων διορίστηκαν τα έως τότε υφιστάμενα Δημοτικά Συμβούλια, των οποίων η θητεία είχε τελειώσει. Τα Συμβούλια Βελτιώσεως ήταν μια βαθμίδα κατώτερα από τους Δήμους. Το προαναφερθέν διάταγμα προσβλήθηκε από τους Τουρκοκυπρίους ως αντισυνταγματικό και το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο απεφάνθη ότι το Υπουργικό Συμβούλιο δεν είχε την εξουσία έκδοσης του συγκεκριμένου διατάγματος (Περί Χωρίων -Διοίκησης και Βελτίωσης- Νόμος).

Έτσι, στις 25/4/1963 οι πρώην Δήμοι της Κύπρου παρέμειναν χωρίς διοίκηση, αφού δεν υπήρχε νομοθετική ρύθμιση. Από τον Απρίλη του 1963 μέχρι το 1964, που θεσπίστηκε η νέα περί Δήμων Νομοθεσία, η διαχείριση της περιουσίας των πρώην Δήμων, καθώς και οι λειτουργίες που προηγουμένως ασκούσαν οι Δήμοι, αναλήφθηκαν από την Κεντρική Διοίκηση, μέσω Επιτροπών που διόρισε.

Ο **νόμος 64 του 1964** έδωσε νέα πνοή στους Δήμους. Βάσει του νόμου αυτού το Υπουργικό Συμβούλιο διόρισε Δημοτικές Επιτροπές, ώστε να διαχειρίζονται δημοτικές υποθέσεις. Ο συγκεκριμένος νόμος ίσχυσε μέχρι το 1985, οπότε και θεσπίστηκε ο Νέος Περί Δήμων Νόμος που ισχύει μέχρι σήμερα.

Σταθμό στην Ιστορία, αλλά και στην Τοπική Αυτοδιοίκηση της Κύπρου, αποτελεί η Τουρκική εισβολή το 1974, που είχε ως αποτέλεσμα την κατοχή 9 Δήμων, οι οποίοι περιήλθαν στο ψευδοκράτος των Τούρκων (Πηγή: Ένωση Δήμων Κύπρου).

Συνοψίζοντας, η πορεία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Κύπρου, από τη λήξη της Αγγλικής κατοχής το 1959, μέχρι τη θέσπιση του Νέου Περί Δήμων Νόμου το 1985 ήταν μακρά και ασταθής, με συνεχή όμως βελτίωση όσον αφορά στην αποτελεσματικότητα της στη διαχείριση των δημοτικών υποθέσεων. Η σταθεροποίηση της αυτοδιοικητικής οργάνωσης της Κύπρου δεν επιτεύχθηκε εύκολα, μια και πάντα η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Κύπρο ακολουθούσε τις επιταγές του εκάστοτε κατακτητή και δεν διαμορφώθηκε ποτέ αυτόσιο Κυπριακό αυτοδιοικητικό σύστημα οργάνωσης. Αν η Κύπρος είχε αναπτύξει δικό της σύστημα Τοπικής Αυτοδιοίκησης, θα μπορούσε αυτό να λειτουργήσει ως νομοθετικό υπόβαθρο και διοικητικός προσανατολισμός το 1960 που η Κύπρος ανεξαρτητοποιήθηκε,

επιταχύνοντας έτσι την βελτίωση του συστήματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Πηγή: Ένωση Δήμων Κύπρου).

2.3.2 Η ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟ

Η διοίκηση στο Κυπριακό Κράτος σήμερα ασκείται βάσει του αποκεντρωτικού συστήματος, καταμερίζοντας εξουσίες, δικαιώματα και αρμοδιότητες σε όλες τις βαθμίδες του κρατικού μηχανισμού. Το αποκεντρωτικό σύστημα εννοεί την διοίκηση των τοπικών υποθέσεων από τοπικές και περιφερειακές αρχές. Αυτό το σύστημα λειτουργεί με δικούς του κανόνες και είναι ανεξάρτητο, με εποπτεία όμως από την κεντρική διοίκηση.

Η αυτοδιοίκηση που αποτελεί μέρος του αποκεντρωτικού συστήματος είναι δημοκρατικός θεσμός, προάγει την ιδέα του κοινοβουλευτισμού και αποτελεί φραγμό στην παντοδυναμία της κεντρικής κυβέρνησης. Σύμφωνα με το θεσμό της τοπικής αυτοδιοίκησης τα όργανα αυτής ασκούν την εξουσία που τους παρέχεται στα πλαίσια των νόμων του κράτους και υπό τον έλεγχο αυτού.

Αξιο αναφοράς είναι και η κοινωνική πολιτική που παρέχουν οι Δήμοι, στο σύγχρονο Ευρωπαϊκό σύστημα παροχής κοινωνικών υποδομών. Σε μεγάλους Δήμους κυρίως, λειτουργούν προγράμματα που απευθύνονται σε όλους τους δημότες και τα οποία χρηματοδοτούνται κυρίως από Ευρωπαϊκά κονδύλια, το Δήμο και την ελάχιστη οικονομική συνεισφορά των δημοτών που συμμετέχουν στα προγράμματα. Κάποια από αυτά τα προγράμματα είναι τα Πολυδύναμα Κέντρα που απευθύνονται κυρίως σε ηλικιωμένους παρέχοντας τους πρόγευμα και ημερήσια προγράμματα φροντίδας, τα Ανοικτά Σχολεία που απευθύνονται σε όλους τους δημότες και προσφέρονται προγράμματα εκμάθησης διαφόρων δραστηριοτήτων. Τέλος, λειτουργούν επίσης οι Παιδικές Λέσχες στα δημοτικά σχολεία κάποιων Δήμων με στόχο το διάβασμα και την απασχόληση των παιδιών του δημοτικού σχολείου μέχρι το απόγευμα, δίνοντας την ευκαιρία στους γονείς να εργαστούν χωρίς να ανησυχούν για τα παιδιά τους (Πηγές: Δήμος Λευκωσίας, Δήμος Αγλατζιάς, Δήμος Στροβόλου, Δήμος Λατσιών).

Η δομή του συστήματος διοίκησης στην Κύπρο είναι η εξής:

A. Υπουργείο Εσωτερικών

Το Υπουργείο Εσωτερικών στην Κύπρο εκπροσωπεί ουσιαστικά την Κεντρική Εξουσία. Κυρίως μεριμνά για την εφαρμογή των διατάξεων της δημόσιας διοίκησης και τη μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από το Κέντρο στην Περιφέρεια, μέσω των Περιφερειακών Αρχών και των Τοπικών Αρχών Διοίκησης, στις οποίες ασκεί άμεση και έμμεση εποπτεία, αντίστοιχα. Ο Υπουργός Εσωτερικών μπορεί με διάταγμα του και εφόσον το επιθυμούν οι κοινότητες να κηρύξει με διάταγμα του δύο ή περισσότερες κοινότητες σε σύμπλεγμα ή να τις αφαιρέσει από το σύμπλεγμα κοινοτήτων. (Πηγή:Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών)

B. Επαρχιακές Διοικήσεις

Οι Επαρχιακές Διοικήσεις αποτελούν τις Περιφερειακές Αρχές Διοίκησης. Οι Τοπικές Αρχές, δηλαδή οι Δήμοι και οι κοινότητες διοικούνται περιφερειακά και απευθύνονται στο Κυπριακό Κράτος μέσω των Επαρχιακών Διοικήσεων. Ο Έπαρχος διορίζεται από την Κυβέρνηση ως ο τοπικός εκπρόσωπος της σε κάθε Επαρχία, προϊστάται των υπηρεσιών της Επαρχιακής Διοίκησης και ενεργεί ως συντονιστής και σύνδεσμος για τις δραστηριότητες όλων των Υπουργείων στις Επαρχίες και υπάγεται στο Υπουργείο Εσωτερικών. Οι Επαρχιακές Διοικήσεις διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην αναπτυξιακή προσπάθεια της Κύπρου. Έχοντας τις ρίζες τους στην Αγγλοκρατία, διαθέτουν τη διοικητική πείρα και τη μεθοδικότητα για την ανάληψη και την υλοποίηση αποφάσεων σε τοπικό επίπεδο, καθώς και για την παρακολούθηση και το συντονισμό των ενεργειών τόσο των τοπικών όσο και των κυβερνητικών υπηρεσιών. Παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι, μέσω των Επαρχιακών Διοικήσεων, η Κυπριακή Κυβέρνηση παρέχει διοικητική, τεχνική και οικονομική βοήθεια στους Δήμους και στις κοινότητες.

Σημαντικότετος επίσης είναι ο ρόλος των Επαρχιακών Διοικήσεων στον εκσυγχρονισμό των νομοθεσιών που αναφέρονται στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, στην επίβλεψη, καθοδήγηση και έλεγχο των Τοπικών Αρχών και στο συντονισμό των δραστηριοτήτων άλλων Κυβερνητικών Τμημάτων και Υπηρεσιών για την προώθηση της εκτέλεσης έργων ανάπτυξης. Η διασφάλιση καλών σχέσεων μεταξύ Κυβερνητικών Τμημάτων και Τοπικών Αρχών, οι συστάσεις στην Κυβέρνηση για υιοθέτηση συγκεκριμένων μέτρων και εφαρμογή σωστής κοινωνικοοικονομικής

πολιτικής στην Επαρχία, η μέριμνα για εξασφάλιση ευνομίας και τάξης και η συμμετοχή των Επάρχων σε διάφορες Επιτροπές για συζήτηση και επίλυση θεμάτων που σχετίζονται με την παρουσία των Ηνωμένων Εθνών και των Αγγλικών Βάσεων είναι τομείς, οι οποίοι είναι στην αρμοδιότητα των Επαρχιακών Διοικήσεων. Γενικά, οι Επαρχιακές Διοικήσεις, με την ποικίλη και πολύπλευρη δράση τους αποσκοπούν στην εξυπηρέτηση του κοινού, τόσο με την παροχή κανονικών διοικητικών υπηρεσιών, όσο και με την εκτέλεση διαφόρων έργων αγροτικής και κοινοτικής ανάπτυξης, συμβάλλοντας έτσι στην πρόοδο της υπαίθρου και της Κύπρου, γενικότερα (Πηγή: Ηλεκτρονική Εγκυκλοπαίδεια).

Γ. Συμβούλια Βελτιώσεως

Τα Συμβούλια Βελτιώσεως, θεσμός που έχει τις ρίζες του στην Αγγλοκρατία έχουν καθιερωθεί στις αγροτικές περιοχές. Σε κάθε χωριό ή σύμπλεγμα χωριών που κηρύχθηκε ως περιοχή Βελτιώσεως υπάρχει ένα Συμβούλιο Βελτιώσεως, οι αρμοδιότητες του οποίου ήταν παρόμοιες με αυτές των Δήμων, με μικρότερη όμως αυτοτέλεια. Το Συμβούλιο Βελτιώσεως αποτελείτο από εκλεγμένα μέλη με πενταετή θητεία. Ο οικείος Έπαρχος ή εκπρόσωπος του ήταν, λόγω θέσης, ο πρόεδρος του Συμβουλίου. Το 1999 τα Συμβούλια Βελτιώσεως καταργήθηκαν και οι αρμοδιότητες τους μεταβιβάστηκαν στα κοινοτικά και δημοτικά συμβούλια (Πηγή: Σύμπλεγμα Κοινοτήτων Πέρα Χωρίου- Νήσου).

Δ. Χωριτικές Αρχές

Οι Χωριτικές Αρχές υπήρχαν μέχρι το 1997 σχεδόν σε όλα τα χωριά της Κύπρου. Οι Επιτροπές των Χωριτικών Αρχών συγκροτούνταν από τον πρόεδρο της Κοινότητας, τον αναπληρωτή πρόεδρο και άλλα τρία μέλη. Και τα πέντε μέλη εκλέγονταν από τους κατοίκους του χωριού και η θητεία τους ήταν πενταετής. Η Χωριτική Επιτροπή εκτελούσε βασικά καθήκοντα. Με την τροποποίηση του άρθρου 6 του «Περί Χωριών (Διοίκηση και Βελτίωση) Νόμο», οι εξουσίες των χωριτικών αρχών δόθηκαν στα κοινοτικά συμβούλια με πιο σύγχρονη νομοθεσία « Ο Περί Κοινοτικών Συμβουλίων Νόμος, 24/06/1999). Η νέα νομοθεσία αναβάθμισε και εκσυγχρόνισε το θεσμό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και την εναρμόνισε ουσιαστικά με την Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Με αυτή τη νομοθεσία μένουν μόνο δύο μορφές Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι Δήμοι και οι κοινότητες. Τα μέλη των κοινοτήτων έχουν πενταετή θητεία και ανέρχονται από 4-8 ανάλογα με τον πληθυσμό

(Πηγές: Κυβερνητική Πύλη Διαδικτύου, Νέα Πολιτεία, Ένωση Κοινοτήτων Κύπρου, Περί Κοινοτήτων Νόμος Ν86(Ι)/99).

Ε. Δήμοι

Το νομοθετικό έρεισμα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Κύπρο είναι ο Περί Δήμων Νόμος του 1985 (Ν. 111/85), ο οποίος έχει τροποποιηθεί βάσει των 49 Νόμων που ψηφίστηκαν στη Βουλή, από το 1985 μέχρι σήμερα. Ο Περί Δήμων Νόμος συνίσταται από 11 μέρη (148 άρθρα), τα οποία καθορίζουν τη λειτουργία του και την οργανωτική δομή των Δήμων. Βάσει αυτού του νόμου, η Κύπρος χωρίζεται σε 356 Κοινότητες, σε 33 Δήμους, 9 από τους οποίους είναι κατεχόμενοι από το 1974 και σε 6 Επαρχίες, 2 από τις οποίες είναι κατεχόμενες και έχουν ως διοικητική πρωτεύουσα η καθεμία τον ομώνυμο μητροπολιτικό Δήμο της (Λευκωσία, Λεμεσός, Αμμόχωστος, Λάρνακα, Πάφος και Κερύνεια).

Ειδικότερα, στην επαρχία Λευκωσίας υπάρχουν 8 δήμοι και 94 κοινότητες, στην επαρχία Λεμεσού 5 δήμοι και 105 κοινότητες, στην επαρχία Λάρνακας 4 δήμοι και 45 κοινότητες, στην επαρχία Πάφου 4 Δήμοι και 101 κοινότητες, στην ελεύθερη περιοχή Αμμοχώστου 2 δήμοι και 5 κοινότητες και στην επαρχία Κερύνειας με την κατεχόμενη Αμμόχωστο 9 Δήμοι και 36 κοινότητες, με γραφεία στις ελεύθερες περιοχές αλλά χωρίς ουσιαστικές αρμοδιότητες (Πηγές: Κυβερνητική Πύλη Διαδικτύου, Ένωση Δήμων Κύπρου).

Την 1/6/1986 έγιναν οι πρώτες Δημοτικές εκλογές από την Ανακήρυξη της Κυπριακής Δημοκρατίας βάση του νόμου 111/1985. Το 1986 υπήρχαν 9 κατεχόμενοι Δήμοι και 18 ελεύθεροι (Πηγή: Κυβερνητική Πύλη Διαδικτύου, Γερμανού, 2010).

Οι πιο σημαντικές πρόνοιες του σημερινού Περί Δήμων νόμου είναι:

1. Συγχώνευση μιας ομάδας τοπικής διοίκησης με όμορο δήμο, συμβούλιο βελτιώσεως ή χωριό και δυνατότητα μιας μονάδας να συνεργάζεται με άλλες για κοινά προγράμματα ανάπτυξης.

2. Συμφώνα του άρθρου 2 του Περί Δήμων νόμου το Υπουργικό Συμβούλιο μπορεί να κηρύξει και νέους Δήμους κάτω από κάποιες προϋποθέσεις. Το Υπουργικό Συμβούλιο διεξάγει δημοψήφισμα ώστε να εξακριβωθεί η επιθυμία κάποιων εγγεγραμμένων εκλογέων στην ανακήρυξη της περιοχής τους σε Δήμο. Στις περιοχές αυτές περιλαμβάνονται:

- Πόλη, χωριό ή σύμπλεγμα πόλεων, ή χωριών με πληθυσμό πάνω από 5000 κατοίκους.
- Όλες οι πιο πάνω περιοχές που αποκτούν πληθυσμό πάνω από 5000 κατοίκους σε εύλογο χρόνο αφού συμπληρώθηκε αυτός ο αριθμός.
- Τα χωριά, με πληθυσμό πάνω από 5000 κατοίκους, εάν κρίνει το Υπουργικό Συμβούλιο ότι αυτή η περιοχή έχει την οικονομική δυνατότητα να λειτουργεί ως Δήμος και εφόσον με δημοψήφισμα αποδειχθεί ότι οι κάτοικοι επιθυμούν να ανακηρυχθεί η περιοχή τους σε Δήμο.

3. Ανάλογα με τον πληθυσμό του κάθε δήμου, ο αριθμός των Δημοτικών Συμβούλων μπορεί να είναι από 6 μέχρι 26. Η θητεία του Δημοτικού Συμβουλίου είναι πενταετής και δεν μπορούν να εκλεγούν Δήμαρχος ή μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου άτομα που καταδικάστηκαν και άτομα που εργοδοτούνται στη Δημόσια Υπηρεσία. Οι δεύτεροι μπορούν να βάλουν υποψηφιότητα αλλά δεν μπορούν να αναλάβουν το αξίωμα πριν υποβάλουν παραίτηση από την προηγούμενη θέση τους. Το ίδιο ισχύει και για τους συμβασιούχους με το Δήμο. Η εκλογή γίνεται με μυστική ψηφοφορία και εφαρμόζεται το αναλογικό σύστημα. Η ίδια διαδικασία ακολουθείται και στην εκλογή των μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων.

Δήμαρχος

Κάθε Δήμος διοικείται από το δήμαρχο που έχει εκτελεστικές και διοικητικές αρμοδιότητες τις οποίες ασκεί βοηθούμενος από ένα δημοτικό συμβούλιο, για θητεία πέντε χρόνων. Τόσο ο δήμαρχος όσο και το δημοτικό συμβούλιο εκλέγονται από τους δημότες, δηλαδή τους κατοίκους του Δήμου. Ο Δήμαρχος, όπως αναφέρει το άρθρο 46 του Νόμου είναι η μόνη εκτελεστική αρχή του Δήμου και τον εκπροσωπεί σε όλες τις επίσημες του σχέσεις.

Η Δημοτική Υπηρεσία, της οποίας προϊστάται ο Δήμαρχος καθοδηγώντας, κατευθύνοντας και ελέγχοντάς την, είναι το όργανο που χρησιμοποιεί ο Δήμαρχος, ως η Εκτελεστική Αρχή του Δήμου, για εκτέλεση των αποφάσεων του δημοτικού συμβουλίου. Πέρα απ' αυτό το ρόλο της, η Δημοτική Υπηρεσία, μέσω της εσωτερικής ιεραρχίας της, επιλαμβάνεται από μόνη της όλων εκείνων των θεμάτων τα οποία κρίνονται καθαρά υπηρεσιακά, χωρίς να χρειάζεται η παρέμβαση του Δημάρχου, παρά μόνο για άσκηση απ' αυτόν καθοδηγητικού και εποπτικού ρόλου.

Αρμοδιότητες Δημάρχου

Οι αρμοδιότητες του Δημάρχου που προνοούνται στο άρθρο 46(1), όπως ακριβώς διατυπώνονται στο Νόμο, είναι οι εξής:

- Εκπροσωπεί τον Δήμο ενώπιον των δικαστηρίων και οιασδήποτε αρχής της Δημοκρατίας.
- Ετοιμάζει την ημερήσια διάταξη των συνεδριάσεων του συμβουλίου και συγκαλεί τις συνεδριάσεις.
- Προεδρεύει των συνεδριάσεων του συμβουλίου, της διαχειριστικής επιτροπής ή των επιτροπών αυτού, των οποίων αποτελεί μέλος.
- Εκτελεί τις αποφάσεις του συμβουλίου.
- Προϊστάται όλων των υπηρεσιών του Δήμου τις οποίες καθοδηγεί, κατευθύνει και ελέγχει.
- Διατάσσει την είσπραξη των δημοτικών εσόδων και εκδίδει χρηματικά εντάλματα εις βάρος των προϋπολογισμών ή των ειδικών αποφάσεων του συμβουλίου.
- Υπογράφει και εξουσιοδοτεί οποιονδήποτε υπάλληλο του Δήμου να υπογράφει.
- Ενεργεί ως Λειτουργός Γάμου από 1ης Απριλίου 1986, βάσει του περί Γάμου Νόμου.
- Ασκει κάθε άλλη αρμοδιότητα ή εξουσία που του ανατίθεται από τον Νόμο, ή οποιουδήποτε δημοτικού κανονισμού εκδιδόμενου βάσει του παρόντος Νόμου, ή οποιουδήποτε άλλου νόμου.

Αντιδήμαρχος

Η σημασία του αξιώματος του Αντιδήμαρχου είναι ότι αναπληρώνει το δήμαρχο όταν αυτός κωλύεται ή απουσιάζει, όπως προνοείται στο εδάφιο (2) του άρθρου 46. Όταν ο δήμαρχος είναι παρών ο Αντιδήμαρχος έχει τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις με τους άλλους δημοτικούς συμβούλους. Η μόνη διάκριση που γίνεται στο Νόμο αναφορικά με τον Αντιδήμαρχο, σε σχέση με τους υπόλοιπους δημοτικούς συμβούλους, αφορά στη συμμετοχή του στη Διαχειριστική Επιτροπή και αυτό για να είναι ενήμερος ο αντιδήμαρχος για τις εργασίες της επιτροπής όταν αναπληρώνει το δήμαρχο.

Δημοτικές Επιτροπές

Ο ρόλος αυτών των επιτροπών, με εξαίρεση τη διαχειριστική επιτροπή που υφίσταται με βάση ειδική πρόνοια του περί Δήμων Νόμου, είναι συμβουλευτικός και όχι εκτελεστικός. Ο Νόμος δεν προδιαγράφει επακριβώς ούτε το αντικείμενο ούτε τον αριθμό των επιτροπών αυτών, για να δοθεί η μεγαλύτερη δυνατή ευχέρεια και ευελιξία στο συμβούλιο να αποφασίσει. Τα μέλη των επιτροπών αυτών διορίζονται από το συμβούλιο και είναι δυνατό να περιλαμβάνουν και πρόσωπα που δεν είναι μέλη του συμβουλίου. Όμως, κατά κανόνα, τα μέλη των επιτροπών είναι μέλη του συμβουλίου. Οι επιτροπές μπορεί να είναι γενικές ή ειδικές και ο αριθμός των μελών κάθε επιτροπής αποφασίζεται από το συμβούλιο που, όπως προαναφέρθηκε, διορίζει και τα μέλη τους.

Διαχειριστική Επιτροπή

Η Διαχειριστική επιτροπή, που η σύστασή της προνοείται στο άρθρο 44 του Νόμου, είναι η κορυφαία επιτροπή του Δήμου. Η Διαχειριστική Επιτροπή διορίζεται από το συμβούλιο και τα μέλη της πρέπει να είναι απαραίτητα μέλη του συμβουλίου. Ο αριθμός των μελών της Διαχειριστικής Επιτροπής δεν μπορεί να είναι μικρότερος του ενός τρίτου, αλλά ούτε και μεγαλύτερος του ενός δευτέρου του συνολικού αριθμού των συμβούλων. Ο δήμαρχος και ο αντιδήμαρχος είναι μέλη της διαχειριστικής επιτροπής λόγω της θέσης τους, σύμφωνα με ρητή πρόνοια του άρθρου 44.

Αρμοδιότητες Διαχειριστικής Επιτροπής

Οι αρμοδιότητες της Διαχειριστικής Επιτροπής είναι οι εξής:

- Ετοιμάζει τους προϋπολογισμούς του Δήμου και υποβάλλει τους τον κατάλληλο χρόνο, στο συμβούλιο για έγκριση.
- Ετοιμάζει την ετήσια έκθεση και τους ετήσιους λογαριασμούς του Δήμου και υποβάλλει αυτούς στο συμβούλιο για έγκριση.
- Αμέσως μόλις οι ετήσιοι λογαριασμοί του Δήμου ελεγχθούν τελικώς από τον Γενικό Ελεγκτή της Δημοκρατίας φροντίζει για τη γνωστοποίηση της ετήσιας έκθεσης κατά τον τρόπο με τον οποίο το σύμβουλο να συμφωνεί.
- Βοηθάει και συμβουλεύει τον δήμαρχο στην άσκηση των εξουσιών και την εκτέλεση των καθηκόντων του.
- Συντονίζει το έργο των διαφόρων επιτροπών που διορίζει το συμβούλιο.

- Εκτελεί τα καθήκοντα που της αναθέτει ο δήμαρχος και το συμβούλιο.

Δημοτικό Συμβούλιο

Το Δημοτικό Συμβούλιο “νομοθετεί” (έγκριση Δημοτικών Κανονισμών), διορίζει υπαλλήλους, εγκρίνει τους προϋπολογισμούς, αποφασίζει για την εκτέλεση αναπτυξιακών έργων, χαράσσει πολιτική για βασικούς τομείς της δραστηριότητας και αποστολής του Δήμου, αλλά δεν έχει εκτελεστικό ρόλο, διότι αυτό είναι αποκλειστική αρμοδιότητα του δημάρχου, που είναι η μόνη Εκτελεστική Αρχή του Δήμου. Ο δήμαρχος όταν συμμετέχει στις συνεδρίες του δημοτικού συμβουλίου προεδρεύοντας έχει ανάλογο “βουλευτικό” ρόλο με τα άλλα μέλη του συμβουλίου, ενώ σε όλες τις άλλες περιπτώσεις ο ρόλος του, ο πιο ουσιαστικός, είναι εκτελεστικός.

Αρμοδιότητες Δημοτικού Συμβουλίου

Το Δημοτικό Συμβούλιο εκτελεί, στο μέτρο των οικονομικών του δυνατοτήτων, όλα ή οποιαδήποτε από τα ακόλουθα βασικά καθήκοντα, μέσα στα δημοτικά του όρια:

- προνοεί για την ονομασία των οδών και την αρίθμηση των υποστατικών,
- ελέγχει και προνοεί για τη δημόσια υγεία,
- προνοεί για κοινωνικές, υγειονομικές και ιατρικές υπηρεσίες,
- χορηγεί ή εκδίδει τις προβλεπόμενες άδειες από το νόμο,
- προνοεί για την κατασκευή και συντήρηση συστημάτων υδατοπρομήθειας και αποχετεύσεων,
- προνοεί για την κατασκευή, καθαριότητα και φωτισμό των οδών και γεφυρών,
- προνοεί για κατάλληλη και υγιεινή συλλογή, διάθεση και επεξεργασία των σκυβάλων,
- λαμβάνει μέτρα για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της καλής εμφάνισης του Δήμου.

Το Δημοτικό Συμβούλιο δύναται, με έγκριση του Υπουργικού Συμβουλίου, να εκδίδει, τροποποιεί ή ανακαλεί Κανονισμούς για όλους ή οποιουσδήποτε σκοπούς προβλέπονται από το Νόμο. Οι Κανονισμοί αυτοί, μετά την τελευταία τροποποίηση του Νόμου, δεν υπόκεινται πλέον στην έγκριση της Βουλής των Αντιπροσώπων. Το συμβούλιο έχει εξουσία επίσης να συνάπτει συμβάσεις με άλλες τοπικές αρχές για εκτέλεση έργων κοινής ωφέλειας ή για παροχή υπηρεσιών από κοινού, προνοεί για

την άρση οποιασδήποτε οχληρίας, επιβάλλει ετήσιο φόρο, καλούμενο δημοτικό τέλος ακίνητης ιδιοκτησίας σε κάθε ακίνητη ιδιοκτησία που βρίσκεται εντός των δημοτικών του ορίων, επιβάλλει διαπύλια (δικαιώματα) πάνω σε όλα τα αγαθά που εισάγονται μέσα στα δημοτικά του όρια, ρυθμίζει και ελέγχει την τροχαία κίνηση με τη συναίνεση του Αρχηγού της Αστυνομίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΙΤΑΛΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΑΓΓΛΟΚΡΑΤΙΑΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο της πτυχιακής μελέτης γίνεται μια προσπάθεια σύγκρισης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Καλύμνου, την περίοδο της Ιταλοκρατίας και της Κύπρου την περίοδο της Αγγλοκρατίας. Ο εντοπισμός των ομοιοτήτων και των διαφορών μεταξύ των δύο συστημάτων, σε συνδυασμό με την παρουσίαση της ιστορικής πορείας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης των δύο λαών που προηγήθηκε, αναδεικνύουν τα στοιχεία εκείνα που διαμορφώνουν και χαρακτηρίζουν την Τοπική Αυτοδιοίκηση της Καλύμνου και της Κύπρου τις εξεταζόμενες περιόδους. Επίσης, οδηγούν σε γενικότερα συμπεράσματα, όσον αφορά στην αυτοδιοικητική οργάνωση ενός λαού που βρίσκεται υπό κατοχή σε σχέση με την ιστορική πορεία του.

Η παρουσίαση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Κάλυμνο και στην Κύπρο στο πέρασμα των χρόνων, καθώς και η σύγκριση των δύο συστημάτων αυτοδιοικητικής οργάνωσης κατά την Ιταλοκρατία και Αγγλοκρατία αντίστοιχα, επιτρέπουν τον εντοπισμό των ομοιοτήτων και των διαφορών μεταξύ των δύο περιόδων, οι οποίες καθόρισαν τα δύο συστήματα. Επίσης, οδηγούν σε ασφαλή συμπεράσματα, όσον αφορά στους μηχανισμούς εκείνους βάσει των οποίων διαμορφώνεται η Τοπική Αυτοδιοίκηση υπό το ζυγό του κατακτητή και εξελίσσεται ιστορικά.

Ειδικότερα, η εφαρμογή αυστηρά συγκεντρωτικού συστήματος διοίκησης από την πλευρά του κατακτητή, ως κοινό χαρακτηριστικό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Κάλυμνο και στην Κύπρο κατά την Ιταλοκρατία και την Αγγλοκρατία αντίστοιχα, οριοθετεί το πλαίσιο της αυτοδιοικητικής οργάνωσης στις δύο νήσους την εξεταζόμενη, κατά περίπτωση, εποχή. Η συγκέντρωση της εξουσίας σε ένα μόνο πρόσωπο, στον Κυβερνήτη ή στον Ύπατο Αρμοστή, ο οποίος ουσιαστικά λειτουργούσε ως εντολοδόχος του ιταλικού ή του αγγλικού κράτους αντίστοιχα, είχε ως συνέπεια τον πλήρη έλεγχο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Κάλυμνο και στην Κύπρο. Επίσης επέτρεψε, όταν οι ιστορικές εξελίξεις το απαίτησαν, τη μετατροπή του συγκεντρωτικού συστήματος διοίκησης σε στυγνό δικτατορικό, καταλύοντας κάθε τοπική έκφραση ελευθερίας.

Αποτέλεσμα της υποδούλωσης και της αλλαγής του καθεστώτος διοίκησης, ήταν η εκδήλωση εξεγέρσεων, οι οποίες κλιμακώθηκαν λαμβάνοντας εθνικοθρησκευτικό χαρακτήρα. Η εθνικοθρησκευτική αντίσταση κατά των Ιταλών, εκδηλώθηκε με τη δράση δύο οργανώσεων: α) της Εθνικής Ένωσης Καλύμνου και β) της Λαϊκής Απελευθερωτικής Ένωσης Καλύμνου ενώ, τον αγώνα για την ανεξαρτητοποίηση της Κύπρου κατεύθυνε η μυστική οργάνωση της δεξιάς Ε.Ο.Κ.Α. Η οργανωμένη αντίσταση του Καλυμνιακού και του Κυπριακού λαού υποστηρίχθηκε από την Εκκλησία, ενώ η κλιμάκωσή της επέφερε την κατάλυση κάθε θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης από τον κατακτητή.

Η κατάκτηση της ελευθερίας ήταν συνυφασμένη με την επιδίωξη της Καλύμνου και γενικότερα των Δωδεκανήσων και της Κύπρου για ενσωμάτωση στην Ελλάδα. Οι δύο αντιστασιακές οργανώσεις που προαναφέρθηκαν αποτέλεσαν τον πυρήνα του αγώνα των Καλυμνίων για την ενσωμάτωση στην Ελλάδα ενώ, η Εθνική Οργάνωση Κυπρίων (Ε.Ο.Κ.) κατεύθυνε την προσπάθεια της Κύπρου για τον ίδιο σκοπό, περίπου την ίδια ιστορική στιγμή. Μάλιστα, οι διαπραγματεύσεις της Κύπρου με την Αγγλία, με σκοπό την ένωση της νήσου με την Ελλάδα, επισφραγίστηκαν με το ενωτικό δημοψήφισμα, που οργάνωσε η κυπριακή εκκλησία, στο οποίο συμμετείχε ο ελληνικός πληθυσμός.

Κάθε προσπάθεια των Κυπρίων για έλεγχο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και συσπείρωση των δυνάμεων αντίστασης είχε να αντιμετωπίσει την αντίδραση του τουρκικού πληθυσμού, ο οποίος υποστήριζε τις αγγλικές θέσεις, εξασφαλίζοντας έτσι την υπερψήφισή τους. Η ανομοιογένεια του πληθυσμού και κατ' επέκταση, η ανομοιογένεια του εκλογικού σώματος στην Κύπρο την περίοδο της Αγγλοκρατίας αποτελούν το βασικότερο ανασταλτικό παράγοντα για την ανεξαρτητοποίηση της νήσου. Αντίθετα, στην Κάλυμνο ο πληθυσμός ήταν αμιγώς ελληνικός, γεγονός που επέτρεψε τον έλεγχο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης την πρώτη περίοδο της Ιταλοκρατίας και το συντονισμό των αγώνων για την ενσωμάτωση με την Ελλάδα.

Βέβαια, στον έλεγχο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης την πρώτη περίοδο της Ιταλοκρατίας συνέβαλλε κυρίως το γεγονός ότι, στην Κάλυμνο υπήρχε ήδη διαμορφωμένο σύστημα Τοπικής Αυτοδιοίκησης από την εποχή της Τουρκοκρατίας, οι θεσμοί του οποίου λειτουργούσαν ελεύθερα παρά την τουρκική κατοχή. Η ύπαρξη ενός ολοκληρωμένου συστήματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης την πρώτη περίοδο της Ιταλοκρατίας στην Κάλυμνο, έρχεται σε αντίθεση με την ανυπαρξία αυτοδιοικητικής οργάνωσης στην Κύπρο πριν την περίοδο της Αγγλοκρατίας. Το γεγονός αυτό

δικαιολογεί σε μεγάλο βαθμό την οικονομική και πολιτιστική κατάσταση που βρισκόταν η Κάλυμνος και η Κύπρος τη στιγμή που κατακτήθηκαν από τους Ιταλούς και τους Άγγλους, αντίστοιχα.

Ειδικότερα, η Κάλυμνος ήταν ήδη ανεπτυγμένη οικονομικά και γνωστή στα πέρατα του κόσμου λόγω της σπογγαλείας, με πολιτιστική ταυτότητα και πνευματική υπόσταση. Αντίθετα, η Κύπρος βρισκόταν σε οικονομική ύφεση, ενώ η παιδεία ήταν ουσιαστικά ανύπαρκτη, μια και το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού ήταν στα όρια του αναλφαβητισμού. Βέβαια η φορολογία και η αναπτυξιακή δραστηριότητα της αγγλικής πολιτικής επέφεραν την οικονομική ανέλιξη της Κύπρου, ενώ παράλληλα η παιδεία αναπτύχθηκε και η νήσος απέκτησε πνευματική ζωή. Οι αναπτυξιακές προσπάθειες των Ιταλών στο νησί της Καλύμνου ναυάγησαν, εξαιτίας της αντίδρασης του λαού και περιορίστηκαν στην ανέγερση τριών κτιρίων, δύο από τα οποία στεγάζουν σήμερα τους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Δήμος, Περιφέρεια), ενώ το τρίτο στεγάζει το Λιμεναρχείο.

Βάσει όσων προαναφέρθηκαν, αλλά κυρίως σύμφωνα με τις διαφορές που αναλύθηκαν γίνεται κατανοητό ότι, η ιδιαιτερότητα κάθε λαού, η ιστορική του διαδρομή και το επίπεδο ανάπτυξης στο οποίο βρίσκεται, επηρεάζουν ουσιαστικά ως ένα βαθμό τη συμπεριφορά του κατακτητή. Συγκεκριμένα, ένας λαός με ιστορία στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, με ισχυρή οικονομική και πολιτιστική παρουσία αντιμετωπίζεται με διαφορετικό τρόπο από τον κατακτητή, ανάλογα βέβαια και με τους σκοπούς που καλείται να υπηρετήσει η αποικιακή πολιτική, συγκριτικά με έναν λαό με υποτυπώδη αυτοδιοικητική οργάνωση. Με γνώμονα αυτήν τη διαπίστωση και συγκρίνοντας την Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Κάλυμνο και στην Κύπρο, μπορούν να εξαχθούν τα παρακάτω συμπεράσματα όσον αφορά στους μηχανισμούς εκείνους βάσει των οποίων διαμορφώνεται η Τοπική Αυτοδιοίκηση κάτω από το ζυγό του κατακτητή και εξελίσσεται ιστορικά:

1. Ένας λαός με δημοκρατικό πνεύμα, πολιτιστική οντότητα και υψηλό μορφωτικό επίπεδο, απόρροιες της εφαρμογής δημοκρατικού αυτοδιοικητικού συστήματος, αποτελεί κίνδυνο για τους κατακτητές, εφόσον του δοθούν ίσα προνόμια και δικαιώματα με τους κατακτητές. Ο διαχωρισμός της ιταλικής υπηκοότητας που δόθηκε στους Καλύμνιους, από αυτήν που είχαν οι γνήσιοι Ιταλοί υποδηλώνει το φόβο της ιταλικής κυβέρνησης να αναγνωρίσει τα πλήρη δικαιώματα του Ιταλού πολίτη στους Καλύμνιους, έναν λαό με πολιτιστικό υπόβαθρο, μόρφωση και δημοκρατικό πνεύμα. Ο φόβος των Ιταλών σε πρώτη φάση εκδηλώθηκε με τη μη

εξίσωση των Δωδεκανήσων με τις υπόλοιπες ιταλικές κτήσεις, μέσω μιας ιδιαίτερης αποικιακής πολιτικής, η οποία ουσιαστικά αποσκοπούσε στην υποβάθμιση και τον παραγκωνισμό του Καλυμνιακού λαού, ο οποίος υπερείχε εντός της ιταλικής επικράτειας.

2. Ειδικότερα, η δημοκρατικότητα του συστήματος διοίκησης και η αποτελεσματικότητά του στη δίκαιη διευθέτηση των καθημερινών προβλημάτων και στην προαγωγή της κοινωνικής αλληλεγγύης, καθώς και η επιτυχία του στην περιφρούρηση των ηθών, των εθίμων και εν γένει της ιδιαιτερότητας ενός λαού έχουν ως αποτέλεσμα την πολιτιστική ανέλιξή του αλλά και την πνευματική εξύψωσή του. Η δημοκρατικότητα και η ευελιξία του Δημογεροντιακού συστήματος διοίκησης καθώς και η συσπείρωση δυνάμεων που επέτρεψε, μια και η συμμετοχή στα κοινά κατείχε την πρώτη θέση στην κλίμακα αξιών του λαού, συνετέλεσαν στην ενδυνάμωση της Καλύμνου την εποχή εκείνη και στην πολιτιστική ανέλιξή της. Η πολιτική πρόνοιας του Δημογεροντιακού συστήματος, μέσω των θεσμών του που πήγαζαν από την ιδιαιτερότητα, τα ήθη και τα έθιμα του Καλυμνιακού λαού, καθώς και η συμμετοχή στα κοινά που επέτρεψε, προσέδωσε στους Καλύμνιους πολιτική κρίση, εξυψώνοντας έτσι το πνευματικό τους επίπεδο και διαμορφώνοντας την πολιτιστική τους ταυτότητα.

3. Επίσης, η ύπαρξη ενός διαμορφωμένου και ισχυρού συστήματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης λειτουργεί ως διοικητικό υπόβαθρο αποτρέποντας την εδραίωση του συστήματος διοίκησης του εκάστοτε κατακτητή. Την πρώτη περίοδο της Ιταλοκρατίας το σύστημα αυτοδιοικητικής οργάνωσης, το οποίο είχε αποκρυσταλλωθεί στην Κάλυμνο και είχε τις ρίζες του στην τουρκική κατοχή, απέτρεψε την εδραίωση του συστήματος διοίκησης του κατακτητή, εξασφαλίζοντας και περιφρουρώντας την αυτόνομη διοίκηση του νησιού. Μάλιστα, κατά την τουρκική κατοχή το Δημογεροντιακό σύστημα Τοπικής Αυτοδιοίκησης κατέστησε 'κράτος εν κράτει' την Κάλυμνο εντός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ο ρόλος της οποίας περιορίστηκε στην είσπραξη φόρων.

4. Τέλος, η ύπαρξη διαμορφωμένου και κυρίως δημοκρατικού συστήματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σε συνδυασμό με το ιδιαίτερα υψηλό πνευματικό και πολιτιστικό επίπεδο, που επιτυγχάνει η δημοκρατική διαχείριση των τοπικών υποθέσεων, μειώνει στο ελάχιστο τη δεκτικότητα ενός λαού στις επιταγές του εκάστοτε κατακτητή. Στη δεύτερη περίοδο της Ιταλοκρατίας, που οι βλέψεις του ιταλικού Κράτους άλλαξαν, οι προσπάθειες επιβολής του ιταλικού συστήματος

διοίκησης και αφελθηνισμού των Καλυμνίων εξήγειραν αντιδράσεις, οι οποίες κλιμακώθηκαν σε εθνικοθρησκευτικές εξεγέρσεις, μια και είχαν να αντιμετωπίσουν το ιδιαίτερα οργανωμένο και δημοκρατικό σύστημα διοίκησης των Καλυμνίων, αλλά και το υψηλό πνευματικό και πολιτιστικό τους επίπεδο.

5. Για τους παραπάνω λόγους, η κατάλυση των θεσμών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ο έλεγχός της αποτελούν τους βασικότερους στόχους για την αποδυνάμωση ενός λαού. Η επιβολή του αυτοδιοικητικού συστήματος, που εξυπηρετεί τα συμφέροντα του κατακτητή, διευκολύνει την οικονομική αφαίμαξη του λαού μέσω της φορολογίας και επιτρέπει την αλλοίωση του πολιτισμικού, θρησκευτικού και εθνικού του χαρακτήρα μέσω ελεγχόμενων εκπαιδευτικών προσανατολισμών, οδηγώντας στην ουσιαστική και πλήρη υποδούλωσή του. Η αλλαγή των βλέψεων της ιταλικής κυβέρνησης τη δεύτερη περίοδο της Ιταλοκρατίας ώθησε στην προσπάθεια αφελθηνισμού των Καλυμνίων και κατάλυσης της Δημαρχίας ενώ, οι θεσμοί της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της παιδείας στην Κύπρο κατά την Αγγλοκρατία ήταν εξ' ολοκλήρου εμπνευσμένοι και επιβεβλημένοι από τους Άγγλους.

6. Η αδυναμία συγκρότησης ενός οργανωμένου συστήματος διοίκησης στην ιστορική πορεία ενός λαού έχουν ως συνέπεια την ανάληψη της αυτοδιοικητικής οργάνωσης από τον εκάστοτε κατακτητή. Η έλλειψη καθορισμένης δομής και οργάνωσης στο σύστημα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Κύπρου είχε ως συνέπεια, την περίοδο της Αγγλοκρατίας,, την εδραίωση ενός συστήματος διοίκησης που καθόριζε και έλεγχε απόλυτα ο κατακτητής. Ακόμα και οι προσανατολισμοί που δόθηκαν στην παιδεία εξυπηρετούσαν τους στόχους του αγγλικού κράτους ενώ, αν και επιτεύχθηκε η άρση του αναλφαβητισμού που επικρατούσε την περίοδο της Τουρκοκρατίας, η παιδεία δεν αναπτύχθηκε σε ικανοποιητικό βαθμό. Βέβαια, η δεκτικότητα των Κυπρίων επέτρεψε την επίδειξη αναπτυξιακής δραστηριότητας εκ μέρους των Άγγλων.

7. Βέβαια, η υιοθέτηση του συστήματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης του εκάστοτε κατακτητή, ειδικά από λαούς που δεν έχουν αναπτύξει δικό τους σύστημα αυτοδιοικητικής οργάνωσης στο πέρασμα των χρόνων μπορεί να επιφέρει ένα είδος σταθερότητας σε θέματα διοίκησης, αλλά αλλοιώνει τον ιδιαίτερο πολιτισμικό χαρακτήρα του συγκεκριμένου τόπου. Ειδικότερα, στην περίοδο της Αγγλοκρατίας η καλύτερη οργάνωση, η αποσαφήνιση των αρμοδιοτήτων στα τοπικά πράγματα και η δημοκρατικότητα του εκλογικού συστήματος που πέτυχε η αυστηρή εποπτεία του

αγγλικού κράτους, είναι η θετική όψη του νομίσματος, με το οποίο εξαργυρώθηκε η 'αλλοτρίωση' του Κυπριακού λαού. Συγκεκριμένα, η Τοπική Αυτοδιοίκηση της Κύπρου δεν περιείχε εκφάνσεις που να πηγάζουν από την ιδιαιτερότητα, τα ήθη και τα έθιμα του Κυπριακού λαού, με αποτέλεσμα να μην έχει διατηρήσει την πολιτιστική της ταυτότητα στο πέρασμα των χρόνων και να αντικατοπτρίζει ακόμα και σήμερα περισσότερο την αγγλική κουλτούρα και νοοτροπία παρά την κυπριακή παράδοση.

8. Άλλωστε, η μη ύπαρξη ενός αυτούσιου συστήματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην ιστορική πορεία ενός λαού, που να έχει συγκροτηθεί βάσει των αναγκών και του πολιτισμού του και να υπηρετεί τους στόχους του έχει ως αποτέλεσμα, ο λαός αυτός, όταν κατακτήσει την ελευθερία του, να μην έχει κεκτημένο και δοκιμασμένο διοικητικό πρότυπο, στο οποίο να βασιστεί και να διαμορφώσει ένα νέο σύστημα Τοπικής Αυτοδιοίκησης, που να εξυπηρετεί τις τρέχουσες, κατά εποχή, ανάγκες του. Απόδειξη αποτελεί η Κύπρος, στην οποία μετά τη λήξη της Αγγλοκρατίας, η Τοπική Αυτοδιοίκησης διένυσε μια μακρά μεταβατική περίοδο μέχρι να αποκρυσταλλωθεί στη σημερινή της μορφή. Εάν όμως είχε αναπτύξει στο παρελθόν το δικό της αυτοδιοικητικό σύστημα, θα μπορούσε αυτό να λειτουργήσει ως νομοθετικό υπόβαθρο και διοικητικός προσανατολισμός όταν ανεξαρτητοποιήθηκε, επιτυγχάνοντας έτσι την επίσπευση της διαμόρφωσης και σταθεροποίησης του συστήματος της αυτοδιοικητικής της οργάνωσης.

9. Μάλιστα, κάποιοι θεσμοί του παρελθόντος, οι οποίοι ήταν εμπνευσμένοι και επιβλήθηκαν από τον εκάστοτε κατακτητή μπορεί να είναι διαχρονικοί και να κρίνεται μέχρι σήμερα απαραίτητη η διατήρησή ή η αναβίωσή τους, με σκοπό να συμβάλλουν στην αποτελεσματικότητα ενός συστήματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Η διατήρηση στο σύστημα Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Κύπρου του θεσμού των Συμβουλίων Βελτιώσεως και των Επαρχιακών Διοικήσεων από την αγγλική κατοχή και της Περιφερειακής Διοίκησης από την τουρκική κατοχή επιβεβαιώνουν την ανάγκη αναβίωσης θεσμών του παρελθόντος, δοκιμασμένων ως προς την αποτελεσματικότητά τους, εφόσον περικλείουν την εγγύηση της μελλοντικής προσφοράς.

10. Η εξάρτηση του συστήματος αυτοδιοικητικής οργάνωσης ενός τόπου από την πολιτική του ευρύτερου κράτους στο οποίο ανήκει, ακόμα και σε ειρηνικές περιόδους, μπορεί να το καταστήσουν αναποτελεσματικό. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση σήμερα στην Κάλυμνο έχει αποδυναμωθεί και καλύπτει ελάχιστα από τις ανάγκες

του Καλυμνιακού λαού, μια και η Κάλυμνος δεν έχει συμπεριληφθεί τα τελευταία χρόνια στους άμεσους αναπτυξιακούς στόχους του Ελληνικού Κράτους και συνεπώς οι κρατικές επιχορηγήσεις υπήρξαν ανεπαρκείς. Σε αντίθεση, η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Κύπρο σήμερα είναι αποτελεσματική και ανταποκρίνεται σε όλο το φάσμα των τοπικών αναγκών, με αποτέλεσμα η Κυπριακή ύπαιθρος να αποτελεί πρότυπο ανάπτυξης και διεκπεραίωσης τοπικών υποθέσεων. Τα παραπάνω συμπεράσματα δικαιολογούν το ετερόκλιτο της σημερινής κατάστασης. Ειδικότερα, οι Καλύμνιοι ένας λαός με παράδοση στην Τοπική Αυτοδιοίκηση δεν χαίρουν αποτελεσματικού αυτοδιοικητικού συστήματος οργάνωσης, ενώ η Κύπρος, η οποία επέδειξε αδυναμία διαμόρφωσης αυτοδιοικητικού συστήματος οργάνωσης, που να πηγάζει από τις ανάγκες, την ιδιαιτερότητα και τον πολιτισμό της καθ' όλη την ιστορική της πορεία, σήμερα αποτελεί πρότυπο αυτοδιοικητικής αποτελεσματικότητας.

Η περιγραφή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Κάλυμνο και στην Κύπρο την περίοδο της Ιταλοκρατίας και της Αγγλοκρατίας, αντίστοιχα και η διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο διαμορφώνεται η Τοπική Αυτοδιοίκηση υπό το ζυγό του κατακτητή οδήγησε στις παραπάνω διαπιστώσεις. Όπως είναι φυσικό, η ιστορική διαδρομή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ενός λαού αποδεικνύεται ότι είναι άμεσα συνδεδεμένη με την οικονομική και πολιτιστική κατάσταση του. Επίσης, συμπεραίνεται ότι, η πορεία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι συνυφασμένη με την ιστορική διαδρομή του συγκεκριμένου τόπου, συγχρόνως όμως είναι άμεσα εξαρτημένη από την πολιτική κατάσταση στην οποία βρίσκεται την εξεταζόμενη εποχή. Τέλος, ικμάδες της πολιτιστικής κληρονομιάς ενός τόπου αποτυπώνονται στο σύστημα αυτοδιοικητικής οργάνωσής του και διατηρούνται στο πέρασμα των χρόνων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κουτελλάς, Μ., 1998. Ιστορία-Αρχαιολογικοί χώροι-Μνημεία από τους προϊστορικούς χρόνους έως το τέλος της Ιπποκρατίας (4^η π.Χ. χιλιετία-1523 μ.Χ.)
- Μαϊλλης, Σ., 1992. Η Κάλυμνος ως αυτοδιοικούμενη Πολιτεία. τ. Ι. εκδ. Αναγνωστήριο «Αι μούσαι», σελ. 244-248.
- Σακελλαρίδης, Γ., 1985. Τοπική Αυτοδιοίκηση σε χρόνια δουλείας. Καλυμνιακά χρονικά. τ. Ε. εκδ. Αναγνωστήριο «Αι μούσαι», σελ. 243-248.
- Τρικοίλης, Σ., 1994. Ανακοίνωση στο ΙΑ συμπόσιο Δωδεκανήσου. Καλυμνιακά Χρονικά. τ. ΙΔ. εκδ. Αναγνωστήριο «Αι μούσαι», σελ. 9-22.
- Τρικοίλης, Σ., Θεοδωρίδου, Π., Κουτελλάς, Μ., Τρικοίλη, Α. και Τσουκαλάς, Θ. Ιστορία και πολιτισμός της Καλύμνου. Εκδ. Επαρχείο Καλύμνου και Δημοτική βιβλιοθήκη, σελ. 133-142.
- Τσουκαλάς, Θ., 2001. Οι ρίζες του αυτοδιοικητικού θεσμού από την μεσαιωνική στην νεότερη ιστορία της Καλύμνου. τ. ΙΔ. εκδ. Αναγνωστήριο «Αι μούσαι», σελ. 22-36.
- Φραγκόπουλος, Ιπ., 1958. Η Δωδεκάνησος υπό Ιταλοκρατία. σελ.53-99.
- Φραγκόπουλος, Ιπ., 1993. Η Ιστορία της Καλύμνου. τ. Β, Γ.
- Φραγκόπουλος, Ιπ., 1992. Η νομοθετική και διοικητική οργάνωση της Δωδεκανήσου επί Ιταλοκρατίας. Καλυμνιακά χρονικά. τ. Ι. εκδ. Αναγνωστήριο «Αι μούσαι», σελ. 215-219.
- Χατζηδάκης, Κ., 1989. Η Κάλυμνος στα τέλη της Τουρκοκρατίας. Καλυμνιακά χρονικά. τ. Η. εκδ. Αναγνωστήριο «Αι μούσαι», σελ. 59-90.

ΝΟΜΟΙ ΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

- ΦΕΚ 87Α/7-6-2010. Νόμος, περί: «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης».

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- Δήμος Καλυμνίων: <http://www.Kalymnos-isl.gr>
- Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου: <http://www.pnai.gov.gr>

- Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης: <http://www.eetaa.gr>
- Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης: <http://www.ypes.gr>

- Γερμανού Α, 2010, Συνοπτικός Οδηγός του Περί Δήμων Νόμου (Ν.ΙΙΙ/85), Λευκωσία
- Γεωργιάδης Π. Κ, 1993, Ιστορία της Κύπρου, Εκδ. Δ. Χριστοφόρου, Λευκωσία
- Τορναρίτης Κ, 1972, Η Τοπική Αυτοδιοίκηση εν Κύπρω, Λευκωσία
- Χατζηδημητρίου Κ., 1993, Ιστορία της Κύπρου, Λευκωσία
- Νόμος 111/1985 του 1995 Περί Δήμων.
- Νόμος του 1930 «Περί Δήμων».
- Νόμος 27 του 1982, Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας ,Αρ.1989, 16 Σεπτεμβρίου 1983.
- Νόμος του 1997 – Περί Δήμων Νόμος (αναθεωρημένος).
- Περί Κοινοτήτων Νόμος (Ν86(Ι)/99).
- Περί Δήμων Νόμος 240 Επί Αγγλοκρατίας.
- Περί Χωρίων (Διοίκησης και Βελτίωσης) Νόμος (κεφ. 243) και Νόμοι 46 του 1961, 58 του 1962, 4 του 1966, 31 του 1969, 7,49 και 65 του 1979 και 7 του 1980-Κανονισμοί γενόμενοι υπό του Συμβουλίου Βελτιώσεως Λατσιών
- Δημοτικοί και Κοινοτικοί Κανονισμοί Δήμου Λατσιών.
- Εφημερίδες Ένωσης Δήμων – Αρχείο Ένωσης Δήμων Κύπρου
 - Ένωση Δήμων Κύπρου – <http://www.ucm.org.cy>
 - Ένωση Κοινοτήτων Κύπρου – <http://www.ekk.org.cy>
 - European Office Cyprus – <http://www.eoc.org.cy>
 - Δήμος Λευκωσίας – <http://www.nicosia.org.cy>

- Δήμος Αγλατζιάς – <http://www.aglantzia.com.cy>
- Δήμος Στροβόλου – <http://www.strovolos.org.cy>
- Δήμος Λατσιών – [http:// www.latsia.org.cy](http://www.latsia.org.cy)
- Σύμπλεγμα Πέρα Χωρίου – Νήσου – http://www.perachorio_nisou.org.cy
- Κυβερνητική Πύλη Διαδικτύου – <http://www.cyprus.gov.cy>
- Νέα Πολιτεία – <http://www.neapolitia.com>
- <http://el.wikipedia.org>
- Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών - <http://www.moi.gov.cy>
- (Περί Χωρίων (Διοίκησης και Βελτίωσης) Νόμος)